

โครงการวิจัย
เรื่อง “ประเมินองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

บทที่ 1

รวมทุกกลุ่มชาติพันธุ์

บทที่ 1

รวมทุกกลุ่มชาติพันธุ์

บทที่ 1

คำนำเสนอเชิงวิเคราะห์ (analytical overviews) ต่อ¹ ประมวลกล่าวสรุปให้เห็นภาพรวมไปที่ลักษณะที่พูดภาษาตระกูลต่างๆ

1.0 AAA การใช้รหัสตัว AAA (A 3 ตัว)

การใช้รหัส AAA ไม่ได้บ่งถึงกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເຊຍติก (ซึ่งใช้รหัส AA) แต่เป็นการบ่งถึงชั้นงานที่กล่าวถึงเรื่องราวด้านต่างๆ ของกลุ่นหlaysay ที่ต่างตระกูลภาษาภัน รวมอยู่ในเล่มเดียวกันนั้น งานลักษณะนี้พบมากในศตวรรษที่สิบเก้า โดยมากเป็นรายงานการเดินทางของข้าราชการ พ่อค้า และนักบวชในศาสนาคริสต์ต่างๆ นิยายที่ได้เดินทางไปในอินเดียกันดารและได้พบกับบรรดาชนกลุ่มน้อย จึงจดบันทึกเรื่องภาษาและวัฒนธรรมตลอดจนเรื่องราวด้านๆ ของชนกลุ่มน้อยไว้ให้เราได้อ่านกัน

งานประเททที่ลงรหัส AAA คืองานที่กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยตั้งแต่สองเผ่าขึ้นไปคละกันนี้มีความแตกต่างกันในเรื่องคุณภาพของงาน กล่าวคือชั้นงานที่นักบวชเป็นคนเขียนส่วนมากจะพรรณนาละเอียดดี เพราะคริสตจักรทั้งทางคาಥอลิกและโปรเตสแตนท์มักมีนโยบายให้บ้าทางหลวงและสถาบันของเขาระดับต่ำมีความเชี่ยวชาญในเรื่องของชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งเป็นพิเศษ จึงให้ประจําอยู่กับชนเผ่าหนึ่งเลย ส่วนงานของข้าราชการ พ่อค้า และนักเดินทางต่างๆ มักไม่ให้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง เพราะเดินทางผ่านไปผ่านมาเพียงชั่วระยะเวลาไม่นานนัก ตัวอย่างงานของนักเดินทางที่กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีเช่นงานของ Henri Mouhot (1863) ตัวอย่างงานของสถาบันโปรเตสแตนท์ที่เป็นที่รู้จักกันดีคืองานของ William C. Dodd (1923) แปลเป็นไทยโดยนายชวดหลี หุตไกวิท) กล่าวถึงคนไทยในภาคเหนือของประเทศไทยและที่กล่าวบริษัทไวน์มากคือคนไทยที่อยู่อย่างชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ถึงแม้ว่าโครงการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" จะจำกัดขอบเขตไม่กล่าวถึงเรื่องของคนไทยที่มีความเป็นอยู่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยอีก แต่ก็จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงงานของสถาบัน William C. Dodd ไว้ด้วย เพราะเป็นขั้นงานที่เป็นที่รู้จักกันดีมากในวงการผู้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทย เนื่องจากเป็นขั้นงานที่พิมพ์เผยแพร่ทั่วในภาษาอังกฤษและภาษาไทย และตีพิมพ์ออกมากในระยะเวลาที่ไม่ได้รับความนิยมมาก

งานลักษณะที่กล่าวคละกันไปเรื่องชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่เป็นที่รู้จักกันดีในระยะเวลาอันเป็นปัจจุบันร่วมสมัยกับเราแรกที่ควรกล่าวถึงคือเรื่อง "สามลิบชาติในเชียงราย" โดยบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2493) ผู้แต่งเป็นสมาชิกสภานักเขียนรายวารจหัวด้วยรายวาร์ดเชียงราย มีความรอบรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายอย่างดียิ่งแต่ไม่ได้ศึกษาวิถีชีวิตรุ่งเรืองของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์เป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยมักศึกษา อย่างไรก็ตามงานของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์เป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยจะละเอียดมากขึ้น ข้อมูลที่ให้เมื่อเป็นข้อมูลเก่าก็เป็นประโยชน์มากและแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งได้เดินทางไปในดินแดนของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นอย่างแท้จริง เช่นเรื่องที่พรรณนาวิถีที่ขันรถต่อรถขึ้นไปจนถึงหมู่บ้านลีซอในสมัยนั้น เป็นต้น

งานของ O. Gordon Young เรื่อง The Hill Tribes of Northern Thailand พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1961 และต่อมาได้ตีพิมพ์อีกหลายครั้งโดยสยามสมาคมเป็นขั้นงานที่เจาะลึกและละเอียดมีได้เนื่องจากการศึกษา

เรื่องภาษาในประเทศไทย ถึงแม้ว่าข้อมูลบางอย่างเช่นจำนวนประชากร อาศัย วิถีการดำเนินชีวิต ฯลฯ ที่กล่าวไว้ในเรื่องนี้จะเปลี่ยนแปลงไป แต่หนังสือเล่มนี้ก็บรรยายให้เราทราบว่าเดิมเป็นอย่างไร ก่อนสมัยที่ความเจริญและนักท่องเที่ยวจะเข้าไปพำนัชษา

งานที่เขียนในศตวรรษที่ '60 ที่เด่นมากคือเล่มของ Lebar, Frank M., Gerald C. Hickey และ John K. Musgrave เรื่อง Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia (1964) หนังสือเล่มนี้ไม่ได้กล่าวเฉพาะชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แต่กล่าวทั่วไปทั้งอาณาบริเวณและอาคเนย์ กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งกลุ่มน้อยและกลุ่มใหญ่ แล้วก็กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยด้วย วิธีการพรรณนาใช้ระบบเดียวกันทั้งหมด คือเริ่มต้นด้วยการอภิป্রายเรื่องชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของถิ่นที่อยู่ ประวัติ ความสัมพันธ์ด้านภาษา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ เครือญาติ ครอบครัว การแต่งงาน ฯลฯ ด้วยเหตุที่ผู้แต่งทั้งสามคนเป็นนักภาษาพุทธิวิทยา และการค้นคว้าวิจัยทางมนุษยวิทยาในศตวรรษที่ '60 นั้น มากนั้นเรื่องการศึกษาระบบเครือญาติและครอบครัว หนังสือเล่มนี้จึงมักให้ตัวอย่างคำเครือญาติ (Kinship terms) ในภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ด้วย แต่เขียนคำอ่านคำเครือญาติด้วยอักษรโรมันธรรมด้า ไม่ได้ใช้ลักษณ์อักษร (phonetic alphabet)

ใน ค.ศ. 1964 นี้เองปรากฏงานสำคัญอีกเล่มหนึ่งคือเรื่อง “ชาติวงศ์วิทยาว่าด้วยชนชาติแห่งต่างๆ ในประเทศไทย” ชื่อ เอ. คาร์ และพันธรี อ. ไซเดนฟ่าเดนเป็นผู้แต่ง ผู้แต่งทั้งสองเป็นชาติต่างประเทศที่เข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน เรากำหนดว่า “ไซเดนฟ่าเดนเป็นชาวเดนมาร์กซึ่งเข้ามารับราชการเป็นตำรวจอยู่ในประเทศไทย” ทั้งสองคนมีความสนใจเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเป็นอันมาก และทำงานอย่างใกล้ชิดให้กับสมาคมค้นคว้าทางวิชาการของไทย คือสยามสมาคม แต่เนื่องจากผู้แต่งทั้งสองมิได้มีเครื่องดื่มวันการศึกษาอย่างมีระบบในวิชามนุษยวิทยา สังคมวิทยา ฯลฯ หรือวิชาอื่นใด การอ่านหนังสือเล่มนี้จึงต้องอ่านด้วยความระมัดระวังและตรวจสอบกับหนังสืออื่นที่มีความเป็นปัจจุบันมากกว่า

ในระยะที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาร่วมกับประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นพิเศษ มีเอกสารเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ที่พิมพ์ออกมากหลายเล่ม บางเล่มก็ไม่เป็นที่เปิดเผย ใช้เฉพาะในราชการของกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา เล่มที่รู้จักกันดีได้แก่ Ethnographic Study Series. Minority Groups in Thailand ซึ่งจัดทำโดย The Cultural Information Analysis Center และ Center for Research in Social Systems ในกองทัพบุกของสหรัฐอเมริกา (1970) หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 18 กลุ่ม และมีการทำบรรณานุกรมไว้อย่างละเอียดมาก

นอกจากนี้เกี่ยวนี้องกับการทหารและการรักษาความปลอดภัยที่กระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่แล้ว งานที่เกี่ยวนี้องกับองค์การระหว่างประเทศ เช่น SEATO (South East Asia Treaty Organization) ก็มีอยู่บ้าง เช่นงานร่วมร่วมพัฒนาการภาษาแม่ขว้า (สุริยา รัตนกุล, 2515) งานของพพทยา สายุ งานของอคิน รพีพัฒน์ เป็นต้น

ส่วนคริสตจักรซึ่งได้กล่าวแล้วว่าสนใจที่จะเผยแพร่ศาสนาในหมู่ชนกลุ่มน้อยมาเป็นเวลานานตั้งแต่ศตวรรษที่สิบเก้าแล้ว ในระยะต่อมาทำงานในมิติทางสังคมเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยด้วย มีผลงานที่ตีพิมพ์ออกมาก

เห็นเรื่อง Refugee Relief Programmes ซึ่งเป็นผลงานของ The Church of Christ in Thailand (1987) ได้รายงานเกี่ยวกับผู้อพยพลาวและญาวน เขมร และกะเหรี่ยง

กลุ่มนักวิชาการเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัย มีการวิจัยเรื่อง “การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนย่อ ลัวะ และกะเหรี่ยง (2513) ซึ่งเป็นรายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเบกษาฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีคณและสถาบันต่างๆ ในมหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เช่นคณและคณศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณและคณศาสตร์และคณคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ วิทยาลัยสุโขทัย สงขลา และปัตตานี ฯลฯ ซึ่งคณและสถาบันเหล่านี้ส่วนมากมีรายการชื่อผลงานวิจัยของหน่วยงานให้ผู้สนใจได้ตามได้ทราบ สำหรับวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตในสาขาวิชาต่างๆ นั้น ส่วนมากไม่ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มไว้ในเล่มเดียวกัน วิทยานิพนธ์ส่วนมากศึกษาลงลึกไปในเรื่องกลุ่มนไดกุลุ่มนหนึ่ง มีที่นำมาเปรียบเทียบกันระหว่างชนสองกลุ่มนั้งแต่ไม่มากนัก ไม่ได้รับที่กล่าวถึงกลุ่มชนหลายกลุ่มในการศึกษาเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์นั้นๆ

1.1 AA การใช้รหัสตัว AA (A 2 ตัว)

การใช้รหัส AA บ่งถึงกลุ่มนที่พูดภาษาตระกูล Austroasiatic กลุ่มนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่ถึง 8 สาขา รวมเป็นพูดภาษาต่างๆ กันถึง 17 ภาษา (สรุปฯ รัตนกุล 2531 : 150) ได้แก่ มอง ญื้อกร ละว้า ละเม็ต ปลัง ชมุ แมล มนารี ยูมบี แทมรเหโน เวียดนาม บูรุ บุย เยอ โซ (หรือบางชั้นงานเรียกว่า โล) ชอง และกันเช ผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกลุ่มต่างๆ อาจไม่มีแค่ 17 กลุ่มนี้ เพราะในระยะเวลาเมื่อไม่นานมานี้ก็มีผู้บุนชอกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นอีก เช่นมีรายงานการค้นพบกลุ่มนที่พูดภาษาโซ่กลุ่มย่อยที่เรียกตนเองว่าพวงทะวีง (Thavung) ซึ่งส่วนใหญ่ ประมาณครึ่รัตน์ (1995) ได้พบว่ามีการอนุรักษ์ภาษาของตนเองน้อย และจะมีรายงานเรื่องกลุ่มนที่พูดภาษาชัมเร ในวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตของพรสวรรค์ พลอยแก้ว (กำลังค้นคว้าอยู่) ชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกนี้ที่เคยมีในประเทศไทยในอดีตถูกย้ายไปในมาเลเซียแล้ว Schebesta (1929) รายงานไว้ว่ามีอยู่ในดินแดนต่อเนื่องระหว่างจังหวัดพัทลุง กับจังหวัดตรัง แต่ในปัจจุบันนี้ไม่ได้ยังกล่าวถึงผู้ที่พูดภาษามอสออกแล้ว จะยังมีอยู่ หรือเดินทางเข้าไปในมาเลเซียแล้ว หรือสปป.ลาวเป็นเรื่องที่จะค้นคว้ากันต่อไป ผู้วิจัยคาดว่าดินแดนที่เป็นป่าทึบตรงตัวเข้าบอยต่อของจังหวัดภาคใต้ เช่นระหว่างพัทลุงกับตรัง หรือบริเวณป่าตีโภูมนาราชวัสดิ์มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆอยู่บ้าง ซึ่งถึงจะไม่มีนัยสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ แต่ก็มีนัยสำคัญทางวัฒนธรรม

งานที่เขียนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกมีอยู่มากชิ้นงาน นำด้วย งานทางด้านภาษาของพระยาประชาภิจกรจารึกที่กล่าวไว้แล้วคือ เรื่อง “ว่าด้วยภาษาต่างๆในสยามประเทศ” (2462) ซึ่งเขียนเล่าเรื่องภาษาของบรรดาชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกมีอยู่มากทั้งงานวิจัยในมหาวิทยาลัยต่างๆและสถาบันราชภัฏ และทั้งงานวิจัยระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตรวมแล้วประมาณ 230 เรื่อง พนวจมีนักวิจัย

ทลายท่านที่มีผลงานทลายชั้นนับว่าเป็นจุดศูนย์กลางของการทำวิจัยภาษาฯนั้นๆ และมีนักศึกษาทำวิทยานิพนธ์กับอาจารย์ท่านนั้นๆมากเป็นพิเศษ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ชี้แง่ว่ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยก็มีชื่อเสียง เพราะนักวิชาการที่อุปถัมภ์ในมหาวิทยาลัยนั้นๆ เช่นเดียวกับในต่างประเทศ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมันฯลฯ ที่ถือว่า้นักวิชาการเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะดึงดูดคนให้มาเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นๆ

งานวิจัยทางภาษาทลายชั้นเป็นเรื่องที่ใช้ภาษาวิชาการหรือการอุบัติภูษีได้กันอย่างนิ่งชั้นนับว่าเป็น “ภาษากรีก” (หมายความว่า ยากและลึกลับ) สำหรับผู้อ่านที่ไม่ได้เรียนวิชาภาษาศาสตร์ แต่ก็มีงานที่มีประโยชน์ เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัด เช่นงานรวบรวมพจนานุกรมภาษาตระกูลօสโตรເອເຊີຍຕິກາຫາຕ່າງໆ แล้วแปลเป็นภาษาไทย เช่นผลงานของเชีระพันธ์ ล. ทองคำ และสี พึงป่า เรื่องพจนานุกรมบูร-ไทย-อังกฤษ (2523) สุริยา รัตนกุล และลักษณา ดาวรัตน亨ช์ เรื่องพจนานุกรมລະວັ-ໄທຍ (2529) และพจนานุกรมໄທຍ-ລະວັ (2530) ประเสริฐ คี วิเศษ เรื่องพจนานุกรมມູຍ(ສ່ວຍ)-ໄທຍ-ອັກຖຸ (2531) สุวิໄລ ເປົມຄວິວຕົນ ເຮືອງພຈນານຸ່ມກົມໄທຍ-ຂມ-ອັກຖຸ (2533) เป็นต้น นอกจากพจนานุกรมแล้วก็มีผลงานของมหาวิทยาลัยมหิดลที่ให้ความรู้ทั่วไปแก่ผู้อ่านที่ไม่ได้สนใจ วิชาการสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นพิเศษ ได้แก่หนังสือชุดสารานุกรม เช่นงานປະກອບผลงานเรื่องสารานุกรมກຸມໝາດີ ພັນຖືເຂມຄົນໄທຍ (2538) ສມທຽງ ບຸນຍັພັນ ເຮືອງສາຮານຸ່ມກົມໝາດີຖຸຍ (2538) ດັນງົງວິ ທຄຣູ ແລະສຸຮີຍ ຮັດ ນັກຸລ ເຮືອງສາຮານຸ່ມກຸມໝາດີພັນຖືລະວັ (2539) ສຸວິໄລ ເປົມຄວິວຕົນ ເຮືອງສາຮານຸ່ມກຸມໝາດີພັນຖືຂມ (2541) ອົງກົມ່າ ບັນສຽງ ແລະສຸວິໄລ ເປົມຄວິວຕົນ ເຮືອງສາຮານຸ່ມກຸມໝາດີພັນຖືຢູ່ຍົກ (2541) เป็นต้น

เอกสาร บทความ หนังสือและวิทยานิพนธ์ชึ้นศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลօสໂຕຣເອເຊີຍຕິກີມອູ່ມາກ แต่ไม่ได้มีมากกระจายไปทุกกลุ่มชาติพันธุ์ให้เสมอ กัน เป็นธรรมชาติที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากจะต้องตึงดูดใจของนักวิชาการเป็นพิเศษ เช่นเมืองงานที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมร และกลุ่มชาติพันธุ์มุญอยู่เป็นจำนวนมาก ผลงานที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ຖຸຍົກມີໄມ້ໃຫ້ນ้อย ข้อยกเว้นก็ เช่นລະວັ້ງມີจำนวนผู้พูดภาษาລະວັ້ງຢູ່ປະມາດເມື່ອນ แต่ก็มีนักวิชาการสนใจเขียนงานเกี่ยวกับພາກລະວັ້ງ ເນື່ອຕັ້ງຕ່າງໆ หน່ອມເຈົ້າສົນທປະບູຮັກຕົ້ນ ຮັງສີຕົ (Sanidh Rangsit 1942-5) งานของ Yasuyuki Mitani หลายชั้นงานຕັ້ງຕ່າງໆ ດ.ຄ. 1966 ຈນถึง 1978 ສ່ວນมากເຊີຍເປັນພາຫາຢູ່ປຸ່ນ ແຕ່ງານີ້ນຳຄັນທີ່ເປັນວິທານິພົນໝົງຄູ່າເອົາຂອງເຂົາເຊີຍເປັນພາຫາອັກຖຸ (1978) งานของ Peter Kunstadter (1965-1966, 1967, 1970 ແລະ 1978) งานของສຸຮີຍ ຮັດນັກ (1984, 1984, 1985, 1985, 2529, 2530) เป็นต้น การที่นักวิจัยสนใจเรื่องราวของລະວັ້າມາຈາກເປັນພາວະຕ່ານາຂອງລະວັ້ງເຮືອງກັ້ນຕົວຢ່າງຍິ່ງໃນການຕ້ອນຮັບແນກ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງພາວະຫຼາຍ ເປັນຜູ້ທີ່ມີອັນຍາຮັກໄມ້ຕ້ອງຢ່າງຍິ່ງໃນການຕ້ອນຮັບແນກ ນັກວິຊຍ່າທີ່ເຄີຍໄປໜູ່ນັ້ນລະວັ້ງແລ້ວກີ່ອຍາກຈະກັບປັບໄປອັກສາບັນວິຈີຍພາຫາແລະວັ້ນຮຽມເພື່ອພັດນາຫນບທ ມາວິທາລໍາຍມີດີລື້ມີປ່ວຍພາວະຫຼາຍດັ່ງກີ່ພິພິທີກັນທີ່ແສດນັບປະປະເປັນພາຫາຢູ່ປຸ່ນ ອໍາເກອແສ່ສະເໜີ ຈັງຫວັດແມ່ຍ່ອງສອນ ໄວ່ໃນ ພ.ຄ. 2540

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาօສໂຕຣເອເຊີຍຕິກີບາງພວກແມ່ຈະເປັນກຸມໝາດີທີ່ມີจำนวนประชากรไม่มาก แต่ก็มີຜູ້ສັນໃຈศึกษาຄັນຄວ້າໄວ້ເປັນຫຼັມາຈຳນວນນັກ ດັ່ງເຫັນກຸມໝາດີພັນຖືທີ່ພູດພາຫາບຽງໄດ້ມີວິທານິພົນໝົງເກີຍກັບພາຫາແລະວັ້ນຮຽມບຽງຫລາຍເລີ່ມ ກຸມໝາດີພັນຖືອັນໃຊ້ພາຫາທີ່ມີເອກລັກໝົດົມພະຕານໃນເຮືອງຮະບັບເສີຍມີພັງຄູ່ນະຫ້າຍສອງເສີຍຄວບກັນ ອົມມີການປົດຂອງເລັ້ນເສີຍອ່າງຮັດເວົກອົນທີ່ຈະຈົບພຍາງຄົດວ່າເສີຍພັງຄູ່ນະຫ້າຍ

เช่น -p, -t, -k ฯลฯ (สุริยา รัตนกุล 2531 : 146) และกำลังมีการเกิดของเสียงวรรณยุกต์ซึ่งเป็นเสียงวรรณยุกต์สูง - ตกล อย่างรวดเร็ว เมื่อภาษาของมีระบบเสียงน่าสนใจเช่นนี้แล้วก็มีคำศัพท์เป็นจำนวนมากที่ไม่พบในภาษาตระกูลอสโตรເອເຊີຍຕົກອືນ จึงมีผู้นิยมเขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับภาษาของໄວ້ຫລາຍເລີ່ມ ขณะนี้ยังขาดแต่การสืบสิ้น (reconstruct) เพื่อหาภาษา Proto - Chong เท่านั้น ซึ่งงานวิจัยเรื่องภาษาของดังเดิมนี้หากทำเสร็จแล้วอาจเป็นประโยชน์ช่วยให้เห็นภาพการกระจายของกลุ่มชนที่พูดภาษาต่างๆ ในราชอาณาจักรกัมพูชาเมื่อประมาณพันปีก่อน

งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลอสໂຕຣເອເຊີຍຕົກໃນสาขาวิชาการที่มีจำนวนมากของไปจากงานวิจัยทางด้านภาษา คืองานวิจัยทางด้านมนุษยวิทยาawanthropology คือที่ใช้รหัสว่า (ANGN) โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่างงานวิจัยประภานี้ให้ความรู้แก่ผู้อ่านที่แรกเข้ามาในวงวิชาการด้านนี้ และยังไม่ได้สนใจเรื่องใดเป็นพิเศษ ส่วนผู้ที่สนใจอ่านเรื่องราว่างานวิชาการสาขาต่างๆ เลขพำนีจะลงในปกหน้าอ่านได้จากการดูรหัสหมวดหมู่ทางวิชาการที่กล่าวไว้แล้ว (หน้า 66)

น่าสังเกตว่าการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลอสໂຕຣເອເຊີຍຕົກพัชั้นงานเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ได้แก่ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ (ที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ ANBL) เป็นจำนวนไม่น้อย และนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจครัวเรือนนั้น เช่นพิธีฆ่าควายเลี้ยงผีของมุนีเมืองน่าน (ปราานี วงศ์เทศ 2539) เรื่องตะกาด - ตันไม้กับบ้านตรีม (พนิดา สงวนเรืองวนิช 2539) เรื่องพิธีไหว้พระจันทร์วันเพ็ญเดือนสิงห์ของคนไทยเชื้อสายเขมร (พาน สุขพลា และสุวิໄລ แพร์ມຄຣີຕົ້ນ 2534) แขนกการ : ประเพณีแต่งงานพื้นเมืองเขมร อีสานใต้ สุรินทร์ (อัจฉรา ภานุรัตน์ และคณะ 2537) ฯลฯ งานที่เกี่ยวกับความเชื่อเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความเป็นไปในดิ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลอสໂຕຣເອເຊີຍຕົກได้เป็นอย่างดี เช่นพิธีฆ่าควายเลี้ยงผีของมุนีเมืองน่านก็ให้เห็นว่าควาย (ซึ่งเป็นสัตว์ที่อยู่ในที่ลุ่มหนองบึงต่อนกลางของประเทศไทย) คงเป็นสัตว์ที่คนเชื้อสายจีนมาตั้งแต่สมัยก่อนที่คนไทยจะอพยพเข้ามาอยู่ในต่อนกลางของประเทศไทยที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา นั่นแสดงว่าก่อนที่คนเชื้อสายจีนจะอพยพเข้ามาไปอยู่ที่จังหวัดน่าน คนเชื้อสายจีนคงเคยกับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้อยู่ก่อน จึงเลือกใช้สัตวนี้ในการทำพิธีใหญ่ๆ ของเขามาก่อน หรือถ้าเราเห็นครอบกับทฤษฎีว่าคนเชื้อสายจีนมาจากประเทศลาว เรายังคงต้องกล่าวว่าเชื้อสายจีนจะเคยอยู่ในที่รับลุ่มริมแม่น้ำไปเมื่อพัน ลิ่งหัวชี้น้ำว่าคนที่พูดภาษาตระกูลอสໂຕຣເອເຊີຍຕົກ (คนผิวคล้ำ พูดภาษาที่ไม่มีระดับเสียงวรรณยุกต์) คงจะเคยอยู่ในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นประเทศไทยและประเทศลาวมาก่อน ผู้วิจัยขอรับว่าความคิดเช่นนี้เป็นเพียงสมมุติฐาน ท่านที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็คงมีภาระที่จะต้องค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป การช่วยกันทำวิจัยก็เป็นเรื่องที่จะเปิดพรมแดนแห่งความรู้ออกไป ถ้าคดีผู้วิจัยได้มีส่วนร่วง “เชื่อแห่งความคิด” ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดี มีข้อควรคำนึงว่าการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ได้แก่ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ข้อห้ามและข้อปฏิบัตินั้นผู้ที่จะทำวิจัยจะต้องทำด้วยความละเอียดถี่ถ้วนมีเวลาอยู่ในสังคมของชนกลุ่มน้อยนั้นๆ นานพอสมควร และทำการพรรณนาด้วยจิตใจอันเป็นปฏิสัย (objective) เรายังจะได้ภาพของพิธีกรรมความเชื่อของชน กลุ่มน้อยตามที่เป็นจริง การทำตนแบบนักท่องเที่ยวเทื่องไร้กิจความเอาเองจะทำให้ผู้อ่านผู้ฟังได้ภาพที่บูดเบี้ยวไปจากความเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงควรสนใจ

ชิ้นงานเรื่องเกี่ยวกับแผนที่/สถิติ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า MS) ชิ้นงานเรื่องเศรษฐกิจ - อารชีพ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า EC) และชิ้นงานเรื่องการอพยพเคลื่อนย้าย (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า MI) นับว่ามีอยู่น้อย จนบางครั้งนับว่าถึงขั้นน่าวิตก เพราะดูว่ากับเราไม่รู้จะไว้ในเรื่องเหล่านี้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเลย แผนที่ที่มีอยู่บ้างบางครั้งก็ดูแล้วเหมือนผลงานของนักทำแผนที่สมัครเล่น สถิติที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເຊີຍติกส่วนมากจะไม่เป็นปัจจุบัน ชิ้นงานเรื่องการอพยพเคลื่อนย้ายก็มีอยู่น้อย บางที่ก็เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากคือเชมร (อມรา พงศพิชญ์ และคณะ 2525)

ชิ้นงานที่เกี่ยวกับการปกคลอง ลังคอม (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า SS) มีไม่น่าจะมาก ก็กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีนักวิชาการที่มีความสามารถสูงไปสนใจมีเรื่องออกให้เราได้อ่านกันมาก ทั้งที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้นไม่ได้มีความสำคัญเป็นพิเศษเท่าอย่างใด เช่นงานของนิพัทธ์เวช สีบแสง 3 ชิ้นเกี่ยวกับคนชุม (2539, 2539 และ 2541) งานของสมศักดิ์ ครีสันติสุขและคณะ (2532) เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กวาง งานของ Peter Kunstadter (1983) เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลุลว้า งานของนิพัทธ์เวช สีบแสง (2531) เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มุ่ลารี เป็นต้น

ชิ้นงานที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์การจัดกลุ่มชาติพันธุ์ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า ET) และชิ้นงานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และพัฒนาการของกลุ่มนชน (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า HT) เป็นหมวดหมู่ทางวิชาการที่มีมากในบางกลุ่มชาติพันธุ์ และมีปานกลางบ้างในบางกลุ่มชาติพันธุ์ การที่งานในสาขาวิชาการทั้งสองมีค่อนข้างมากอาจเป็นเพราะว่าประเทศไทยมีนักวิชาการทางประวัติศาสตร์มาเป็นเวลานานมากแล้ว คือมีภาควิชาประวัติศาสตร์ตั้งแต่แรกตั้งคณะยักษ์ศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีอยู่มหาวิทยาลัยอื่นเกิดขึ้น ภาควิชาประวัติศาสตร์ก็มักได้รับการจัดตั้งขึ้นมา บุคคลากรที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์มีเป็นวิชาเอกเหล่านี้ต่อมากระจายอยู่ตามสถานศึกษาต่างๆ และมีน้อยที่ไปทำงานทางด้านจัดทำวารสารและถือทางโทรทัศน์และวิทยุ ผลงานของนักประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่นำเสนอในลักษณะหนังสือ บุคคลากรที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์มีเป็นน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເຊີຍติกมีเขียนเรื่อง “ແອງອາຍຮ້ວມອືສານ ຄົ້ນທີ 1” ของครีศักดิ์ วัลลิโนดม (2533) เรื่องอาณาจักรเจนละ : ประวัติศาสตร์ອືສານໂມຣານຂອງອືດາ ສະຮະຍາ (2535) เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของລະວ້າໂດຍ Georges Condominas (2533, 2538) เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของມອງໂດຍ R.Halliday (1913, 1932) โดยสุด แสงวิเชียร (2513) สุวรรณ ໂວເຈີນ (2519) สุจิริตลักษณ์ ดีผดุงและคณะ (2526) ที่นับว่าค่อนข้างแปลกใหม่เพราภาษาถิ่นมอญในภาคใต้ไม่ใช่ในແອງທາວວາດີກີ່ກົດພາລັກພານຂອງປະທຸມ ชຸ່ມເພັ້ນພັນຫຼຸງ ເຊິ່ງ “ມອງໃນກາຕີ” (2526) มีงาน 4 ชิ้นที่นำเสนอในเรื่องเกี่ยวกับการจัดกลุ่มชาติพันธุ์ (ET) ของผู้ดูแลองค์กร คือครุนิกร ภู่ชจร (2525, 2531, 2531, 2531) มีบทความของອີສະຍຸກລ່າງົ່ງໝາເຫຼົາໃໝ່ທີ່ພົງພົມເຫັນໃນປະເທດໄທ ອີສະຍຸກລ່າງົ່ງໝາເຫຼົາໃໝ່ (2534)

สำหรับผู้พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເຊີຍติกกลุ่มເລົກາ ถึงแม้ว่าจะอยู่ในປະເທດໄທมาเป็นเวลาหนานแล้วก็ไม่กระทบตัวของนักประวัติศาสตร์ເຫັນกลุ่มชาติพันธุ์ເຍືອ กลุ่มชาติพันธุ์ເກົ່າຊີວ กลุ่มชาติพันธุ์ໃຫ້ໄລ້ ชົ່ງກລຸ່ມທັນນີ້ມີປົງຫາເຊື່ອຂອງกลุ่มชาติพันธุ์ເກົ່າຊີ້ນດ້ວຍ ຜູ້ທີ່ໄດ້ສຶກຂາເຊື່ອນ້ອາຈະຈະຄິດວ່າເປັນ 2 ກລຸ່ມชาติพันธุ์

ความจริงแล้วเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เดิมเรียกว่ากลุ่ม หรือโซ่อ แต่ต่อมา มีนักวิชาการที่ไม่ต้องการชื่อที่เปลี่ยนไป ให้ความหมายที่ไม่ครบรดี จึงตัดแปลงเขียนเสียงใหม่ว่า โซ่อ ซึ่งก็ออกเสียงเป็นอย่างเดิม การทำเช่นนี้ เมื่อมีข้อด้อยบ้างตรงที่เป็นชื่อที่ไม่ชัดเจน คำที่มีความหมายเดิมอยู่ก่อนแล้ว แต่ก็ผิดหลักการถ่ายทอดอักษรของราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งนิยมให้ถ่ายทอดอักษรที่เป็นอักษรคู่ด้วยการใช้อักษรตัว เช่น เช็นติเมตร ไม่ใช่นว่าเส็นติเมตร ฟาร์เรนไฮต์ ไม่ใช่นว่า ฟาร์เรนไฮต์ ฯลฯ เป็นการโชคดีที่มีผู้ทำเช่นนี้แต่เฉพาะกับคำว่า โซ่อ ถ้าพากันเขียนตามใจชอบไปเรื่อยๆ เช่น ชอง เขียนว่า ชอง ชาไก เขียนว่า สาไก ฯลฯ ความสับสนนับเบิลเกิดขึ้นกับผู้ที่เริ่มสนใจเรื่องชนกลุ่มน้อยเป็นอย่างยิ่ง

ขั้นงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการเศรษฐกิจ-อาชีพ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า EC) มีอยู่ น้อย ซึ่งเรื่องนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເเชียติกไม่มีบทบาทในเรื่องการปฎิบัติ หรือค้ายาเสพย์ติด คงทำไรไม่ได้ทำมาหากินไปตามที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยญี่ปุ่นตากาย ไม่มีปัญหาที่จะให้ชัก ลุ่มใหญ่จับตามอง ความรู้สึกเฝ้าระวังเรื่องการทำมาหากินของชน กลุ่มน้อยจึงยังไม่เกิดขึ้น ที่เป็นปัญหาเห็นได้ชัด

ก็คือเมื่อระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ไม่มีการทำป้ายเพราบ้ำไม้ถูกตัดไปเกือนหมดแล้ว และก็ไม่มีราชการ ลงความอะไรจะต้องใช้ช้างด้วย ข้างซึ่งเป็นแรงงานหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่และภูยจึงว่างงาน คนเดี้ยงต้องพามาเดินขอทานอยู่ในกรุงเทพ ที่เห็นอาการไม่ไหวและถูกรถชนก็บาดเจ็บล้มตายไปเสียมาก แต่ก็ยังไม่มีการทำวิจัย เรื่องช้างไว้อย่างละเอียดในขณะนี้ จะมีกล่าวไว้ว่างแต่ในหมู่ลือพิมพ์ซึ่งก็กล่าวไว้ไม่ยawn กแล้วไม่ได้เคราะห์ปัญหา เพียงแต่เล่าถึงความน่าสังสารของช้างเท่านั้น เรื่องนี้สมควรวิจัยอย่างจริงจังต่อไป ส่วนเรื่องไก่นั้นค่อนข้างได้รับความสนใจมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคณะผู้สอนคริสต์ศาสนานิยมไปร์เตสแตนท์ไปทำการเผยแพร่ ศาสนาในดินแดนอิสาน นิยมนำไก่พันธุ์ดีไปให้ชาวบ้านเลี้ยงและรับตัวอันดับการทำทางการตลาดให้ ชนกลุ่มน้อยที่เข้ารับนับถือคริสต์ศาสนาก็พอลอยมีฐานทางเศรษฐกิจดีขึ้น งานหินแรกๆที่กล่าวถึงเศรษฐกิจของผู้เลี้ยงไก่ในกลุ่มชาติพันธุ์สี ผู้ไทย และชาในภาคอิสานก็มีชื่นในงานของประยุร อุดมเลี้ยงและคณ (2528) การสำรวจเรื่องเศรษฐกิจ และอาชีพจากทำพร้อมกันไปกับเรื่องความช่วยเหลือ (ใช้รหัสมหาดมุ่งทางวิชาการว่า HP) เรื่องประชากรศึกษา (ใช้รหัสมหาดมุ่งทางวิชาการว่า PP) และเรื่องสาธารณสุขการแพทย์พื้นบ้าน โรคภัยต่างๆ การเลี้ยงดูเด็ก/คนแก่ (ใช้รหัสมหาดมุ่งทางวิชาการว่า HL) กับเรื่องโภชนาการ โภชนาลัย อาหารและน้ำดื่ม (ใช้รหัสมหาดมุ่งทางวิชาการว่า NT) เพราะเรื่องหั้งหมัดนี้มักจะเกี่ยวข้องสอดคล้องกันเป็นลูกโซ่ เมื่อเขียนถึงเรื่องหั้งหมัดก็มักกล่าวถึงเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกันไปด้วย อย่างไรก็ตามงานเหล่านี้ส่วนมากอยู่ในรูปของบทความและรายงานการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหาไม่ยawn ก ไม่มีที่ปรึกษาเป็นหนังสือเล่มใหญ่ๆหรือเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่องของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເຊີຍຕิกຍังจะต้องทำวิจัยกันอีกมาก เพื่อให้ได้เห็นภาพของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ให้ชัดเจนในด้านต่างๆ การที่เราเห็นภาพผู้พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເຊີຍตัวๆลางๆ ไม่ชัดเจนอาจเป็นเพราะไม่มีหน่วยงานใดมีหน้าที่หลักในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ไม่เหมือนกลุ่มชาติพันธุ์เช่นพูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบตซึ่งมีสถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์รับดำเนินการศึกษาวิจัยมาตั้งแต่ต้น ส่วนผู้ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อสโตรເອເຊີຍติกนี้ส่วนมากทำวิจัยด้วยความสนใจและแรงบันดาลใจส่วนต้น มีจำนวนไม่น้อยที่ใช้เงินส่วนตัวในการทำวิจัย เพราะคนนั้นที่จะคาดหวังให้มีงานวิจัยมากอย่างเป็นกอบเป็นครึ่งเป็นไปได้ยากหากปล่อยให้การณ์คงเป็นไปอย่างนี้ ในอนาคตงานวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເອເຊີຍติกคงก้าวเข้าสู่สภาวะน่าเป็นห่วง ดังที่ทราบกันเดินปัจจุบันนี้สภาวะทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รั้ดตัวมาก การตั้งงบประมาณของรัฐบาลเป็นไปแบบขาดดุลย์เรื่องอะไรที่ไม่จำเป็นขนาดคือขาดรายต้องถูกยกไว้ก่อน รัฐบาลมีนโยบายว่าเมื่ออัตราอาจารย์เกียรตินิยมอายุไปก็ให้ยุบตัวแทนนั้นไปเลย ไม่ให้รับอาจารย์หนุ่มสาวเข้ามาเพิ่มใหม่เป็นพักฟูมเตรียมหักความรู้ให้สอนคนรุ่นต่อไป อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่ยังไม่เกียรตินิยมมีงานล้นมือขึ้นทุกที จึงคงจะเป็นเรื่องที่หายากจะดับหนึ่งในร้อยหรือหนึ่งในพันที่อาจารย์คนใดจะมีทั้งเวลาว่างและเงินที่เหลือใช้มาทำวิจัยเพื่อสนองความต้องรู้ส่วนต้น สภาวะเศรษฐกิจที่บีบัดดึงกระบวนการให้อนหน่วยอื่นของสังคมแล้ว ก็มาให้ผลกระทบกระเทือนวงการวิจัยด้วย สิ่งนี้เป็นเรื่องที่หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงที่จะจัดสรรวุฒิวิจัย เช่นสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานสนับสนุนการวิจัย ตลอดจนกองบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยต่างๆ ควรนำมาพิจารณา จะเป็นการยากเกินกว่าที่จะปฏิบัติหรือไม่ถ้าหากมหาวิทยาลัยจะขอ endowment chairs และทุนสนับสนุนการวิจัยจากคหบดีต่างๆ แทนที่จะขอตึกใหญ่ตึกเล็กอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เพราะสถานที่นั้นพอແປงເອົ້າให้กันอยู่ได้หลายหน่วยงานในตึกเดียวกันถ้ามีการซื้อน้ำจากมหาวิทยาลัยดีພו แต่ความรู้ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยนั้นเป็นสิ่งที่จะหมดไปกับกาลเวลาและไม่อาจหาสิ่งใหม่ทดแทนได้ ใจจะรู้ว่าสิ่งที่

ทายไปนั้นทรงคุณค่าเพียงไร เช่นเรื่องสมุนไพรชนิดต่างๆทั้งชนกลุ่มน้อยใช้เยียวยาชีวิตพากเพกษาเป็นเวลานับพันปี และเรื่องจำนวน สุภาษิตค่าสอนตลอดจนนิทานพื้นบ้านที่ชนกลุ่มน้อยได้ใช้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของเข้าสั่งสอนเยาวชนรุ่นต่อมาจากการจัดระเบียบทางสังคมของเข้าจัดได้เรียบอ้อยพอสมควร

สำหรับเรื่องสมุนไพรชนิดต่างๆนั้นอยู่ในหัวข้อด้วยหัวข้อ HL มีงานเขียนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เชมารากว่ากลุ่มอื่น เช่นงานของวุฒินันท์ ประภากลั่น เรื่อง “การรักษาแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรของชนบท อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์” (2534) งานของทอง บุญยศ (บรรณาธิการ) เรื่อง “ศักยภาพหมอดินบ้านกับการสาธารณสุขมูลฐาน : กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์” (2535) ชิ้นงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆก็มีบ้าง เช่น งานของวงศ์สติต ด้วสกุลและคณะ เรื่อง “การศึกษาการใช้สมุนไพรของชนกลุ่มน้อยผ่านลับรี ถิน ขม และเย้า” (2531) งานของสุวิ่ง ประมครรัตน์ เรื่อง “วิธีการป้องกันและรักษาโรคแบบพื้นบ้านชาวชุมชนบ้านหนองน้ำ จังหวัดสุขุมวิท-ไทย” (2533) เป็นที่น่าสังเกตว่าชิ้นงานที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มีอยู่มากมาก แต่ไม่ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการรักษาพยาบาลของคนมอญเลย เรื่องนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวมอญไม่ได้อよู่อย่างชนกลุ่มน้อยมาเป็นเวลานานแล้ว วิถีชีวิตรื่องสุขภาพอนามัยทุกอย่างก็เหมือนกับไทยซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ ภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพรของมอญซึ่งไม่มีผู้บันทึกไว้ มาถึงบันทึกนั้นบันทึกว่าสาปสูญวิชาไปอย่างน่าเสียดาย

ส่วนขั้นงานเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมได้แก่นิทานพื้นบ้าน ตำนาน เรื่องปัرمปรา (ใช้หัวข้อด้วยหัวข้อว่า ANFR) นับว่ามีค่อนข้างมาก ส่วนมากเขียนเป็นเรื่องสุนก ไม่มีวิชาการมากนักนิทานไม่มีการจัดวิเคราะห์เป็นหมวดหมู่ตาม Motif-index สิ่งนี้จึงเป็นงานที่นักวิจัยรุ่นหลังสามารถรับไว้ทำต่อไปได้ นิทานกลุ่มชาติพันธุ์ที่นักวิชาการบันทึกไว้มากที่สุดได้แก่เชมารและชุม ที่มีผลงานมากเกี่ยวกับชุมอาจเป็นเพราะเป็นผลงานของมหาวิทยาลัย Lund ประเทศสวีเดน ชีวศาสตร์ราจารย์ Kristina Lindell ได้นำผู้บุกอกภาษาชาวชุมชื่อดำรง ทะยานิน ไปอู่อยู่อกภาษาที่ประเทศสวีเดนเป็นเวลานานกว่า 20 ปี จึงทำให้มีผลงานมาก ผลงานทางด้านวรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน ตำนานและเรื่องปัرمปราที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆไม่มากนัก ที่มีอยู่บ้างเป็นเพราะนักวิจัยคนใดคนหนึ่งไปสนใจเรื่องราวของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษแล้วบันทึกไว้เอง ไม่ใช่เป็นเพราะแรงกระตุ้นจากสำนักการให้ทุนแหล่งใหญ่แหล่งใด ซึ่งความจริงหน่วยงานชั้นนำกับงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หรือสำนักงองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติควรให้ความสนใจสิ่งนี้บ้าง ชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรเชียติกบ้างกลุ่มเป็นผู้มีวัฒนธรรมสูงมาก เพราะอาจเคยมีความเจริญในประวัติศาสตร์ถึงขั้นมีกษัตริย์ปกครองมาก่อน เช่นในนิทานปัرمปราที่เล่าเรื่องขุนหลวงวิลังค์ว่าเคยเป็นกษัตริย์ละว้า ชนกลุ่มน้อยดังกล่าวนี้จึงมีความเจริญทางด้านวรรณกรรมสูง รู้จักแต่งบทกลอนมีสัมผัสอักษรและสัมผัสสระเหมือนวรรณกรรมของเรานี้เอง ดังที่รายงานไว้ในงานของผู้วิจัยเรื่อง “วรรณกรรมที่ไม่ได้จดลงเป็นตัวหนังสือของละว้า” (สุริยา รัตนกุล 2520 และ Suriya Ratanakul 1985, 1996) ที่สามารถดับน้ำใจวรรณกรรมของละว้าไว้ได้ก็ เพราะกันนืือ (ใบบัวบก) ชั้นรักดีครีเท่งบ้านป่าเปเป็นผู้มีความรู้สึกภาษาภูมิในวัฒนธรรมละว้าของตนเอง จึงบอกให้ผู้วิจัยบันทึกไว้ ผู้บุกอกภาษาที่มีความสามารถสูงเช่นนี้มักจะมีอายุอยู่ในวัยห้าลิบปีหรือกว่าห้าสิบ ถ้าหมดผู้บุกอกภาษาชุมนี้แล้ว ความพยายามใดๆที่จะดับน้ำใจภูมิปัญญาของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ก็คงเป็นเรื่องสูญเปล่า วรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยก็คงเป็นเรื่องหายลับไปกับกาลเวลาตามภูมิปัญญาของตนนั้นเอง เช่นเดียวกับความพยายามที่ผิดสมัยของนักมนุษยวิทยาท่านต่างๆที่พยายามจะบันทึกภูมิปัญญาของอินเดียนแดงในปัจจุบันนี้ซึ่งไม่มีทางที่จะกระทำได้ เพราะ

ลูกหลานอินเดียนแดงที่นำ徂ังเกงยืนสกินซอทอกาและขอบดูโทรทัศน์ไม่มีเรื่องราวของอินเดียนแดงเหลือไว้เล่าให้นักวิจัยได้บันทึก ความเร่งด่วนของการวิจัยในลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าจะเรียกว่า The Here and Now

ชั้นงานทางวิชาการด้านต่างๆนอกจากที่กล่าวมาแล้วมีมากนัก เรื่องสำคัญที่ควรมีมากกว่านี้ เช่นเรื่องการศึกษา การสอน หลักสูตร (ที่ใช้รหัสมหาดម្មทางวิชาการ ED) ยังมีอยู่น้อยการศึกษาเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์จะว้ามความคุ้งกับการศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์จะเริ่มไม่ต่อจะเป็นในงานของ Peter Kunstadter หรือในงานของนักวิจัยไทย (เช่นนิตา รักษ์พลเมืองและคณะ 2531) งานเรื่องการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตรากลอลอสโตรเรอเชียติกที่มีอยู่อย่างเป็นขั้นเป็นอันหน่อยก็มีที่เกี่ยวกับเขมร มีวิทยานิพนธ์และหนังสือหลายเล่มที่วิเคราะห์อิทธิพลของภาษาเขมร (ซึ่งเป็นภาษาแม่) ที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนในระดับต่างๆ ตลอดจนมีความพยายามที่จะพัฒนาระบบเรียนภาษาเขมรถิ่นไทยโดยการใช้ตัวอักษรไทย ซึ่งนักการศึกษาเชื่อว่าสิ่งนี้จะช่วยให้เด็กไทยเชื้อสายเขมรสามารถเรียนรู้ภาษาไทยได้เร็วขึ้น อย่างไรก็ดีสิ่งนี้เป็นแต่เพียงความคาดหมาย ยังไม่มีชั้นงานวิจัยที่ติดตามประเมินผลว่าการเรียนภาษาเขมรด้วยตัวอักษรไทยจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนเชื้อสายเขมรเพียงใด เรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่นักวิจัยรุ่นใหม่สามารถค้นคว้าไปได้ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรน้อย เช่นกลุ่มชาติพันธุ์ปัลัง ชาไก แซม โซ นัน ไม่มีรายงานการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา นักวิจัยรุ่นใหม่จึงมีส่วนที่จะทำงานเหลืออยู่มาก

สำหรับงานทางด้านนิเวศวิทยา ภูมิประเทศ ถิ่นฐานบ้านเรือน ลิ่งแಡดล้อม (ที่ใช้รหัสมหาดម្មทางวิชาการว่า EG) และงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ที่ใช้รหัสมหาดม្មทางวิชาการว่า TR) ไม่มากนัก ผลงานเก่าแก่ไม่มีเลย เพราะเฉพาะวิชาการทั้งสองเรื่องนี้เป็นเรื่องที่นิยมศึกษาบ้านเมืองไม่นานนัก แม้จะเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรอย่างเขมร ชั้นงานที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยา ตรงๆ แทบจะไม่มี มีก็แต่ที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ งานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของปราโมทย์ ทัศนาสุวรรณ (2525) และที่สำคัญคืองานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเรื่อง “การสำรวจเมืองตันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว 4 จังหวัดอีสานตอนล่าง บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี” (2528)

ในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ขุมมีชั้นงานที่สำคัญเกี่ยวกับนิเวศวิทยาคืองานของ Jacques Amyot และคนอื่นๆ (2523) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสำรวจทางนิเวศวิทยาที่เควาใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี น่าเสียดายที่งานนี้สุดดูออยุ่แค่นี้ไม่ได้รับการต่อ นักวิจัยรุ่นใหม่อาจจับงานตรงนี้ต่อได้ เพราะอดีบาริเวณเควาใหญ่แวดล้อมด้วยและที่ตั้งดินแดนสามจังหวัดมารรจับกันคืออุทัยธานี/กาญจนบุรี และสุพรรณบุรีน่าทำการสำรวจทั้งทางเรือนิเวศวิทยา พฤกษศาสตร์และเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย ที่แน่คือทราบว่ามีชนกลุ่มน้อยที่เรียกว่าพากอุกงอยู่ พวกนี้ในงานบางชั้นเรียกว่าพาก กว้อง นับเป็นกลุ่มน้ำที่ไม่ศึกษามาก เพราะไม่ได้มีชั้นงานที่เกี่ยวกับกลุ่มน้ำกลุ่มนี้ แต่พวกนี้เป็นพากที่พูดภาษาตรากลอลจีน-ทิเบต ภาษาพม่า มีใช้พูดภาษาตรากลอลอสโตรเรอเชียติก

กล่าวโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าชั้นงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตรากลอลอสโตรเรอเชียติกยังมีอยู่น้อย งานเกือบทั้งหมดที่มีเป็นงานของนักวิชาการแต่ละคนทำความวิจัยตามความสนใจของตนเอง ที่ทำงานเป็นกลุ่ม 2-4 คนมีอยู่บ้าง แต่ก็นับว่าน้อยงานส่วนมากไม่ได้รับทุนการวิจัยจากแหล่งใด หรือถ้าได้รับก็เป็นเงินจำนวนเล็กน้อย ถ้าไม่มีนักวิชาการที่รักวิชาจริงๆคิดหมายได้ว่าคงจะไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มน้ำที่พูดภาษาตรากลอลอสโตรเรอเชียติกอีกต่อไป ที่เป็นดังนี้ เพราะทางราชการมองไม่เห็นความสำคัญของผู้พูดภาษาตรากล

นี้ เพื่อรวมจานวนน้อยและมักไม่ได้ก่อความเดือดร้อนอะไรให้กับชนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีประวัติเกี่ยวกับการปลูกฝันและการค้ายาเสพย์ติด ส่วนมากดำเนินธุรกิจลักษณะชาวไทย เครื่องแต่งกายก็เรียบง่ายไม่มีสีสัน สะดูดตามนักท่องเที่ยว สังเกตได้ว่าชิ้นงานที่เกี่ยวกับการแต่งกายได้แก่เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การประดับตกแต่งร่างกาย (ที่ใช้รหัสมหาดมุ่งทางวิชาการว่า ANDR) มีอยู่น้อยมาก

ชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເຊີຍຕົກໃນประเทศไทยจัดว่าไม่มีอะไรแตกต่างกับชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยสักเท่าไร ทางเศรษฐกิจก็ดำเนินธุรกิจด้วยการสิกรรมเช่นเดียวกับคนไทย นาขของชาวนาเชื้อสายเขมร กับนาของชาวนาไทยก็เหมือนกัน ไม่มีอะไรแตกต่าง ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้นับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนมากซึ่งเป็นการถือพุทธไปพร้อมกับการถือฝีตามคำสอนดังเดิม ในส่วนที่เกี่ยวกับการถือฝีนักภาษาอุชชิวิทยาได้หยิบยกมาบรรยายไว้บ้างแล้ว ดังจะดูได้จากชิ้นงานที่ลงรักษาทางวิชาการไว้ว่า ANGN และ ANBL ที่กล่าวไว้ตอนต้นแล้ว สิ่งที่ชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເຊີຍຕົກต่างจากชาวไทยอย่างแท้จริงก็คือเรื่องภาษา คนไทยเป็นผู้ที่พูดภาษาตระกูลไทย ซึ่งไม่มีอะไรเหมือนกับภาษาตระกูลอสโตรເຊີຍຕົกเลยทั้งในเรื่องระบบเสียงพยัญชนะ สรรวรรณสูตร วิธีสร้างคำขึ้นใหม่ในภาษา ก็แตกต่างกันมาก ที่สำคัญที่สุดก็คือเรื่องคำศัพท์ที่ใช้ในภาษา ไม่มีอะไรที่เหมือนกันเลยระหว่างภาษาตระกูลไทยกับภาษาตระกูลอสโตรເຊີຍຕົກ (ยกเว้นแต่ในกรณีที่มีการขอยืมกัน เช่น ไทยยืมคำว่า “เง” แยก “ฯ” มาใช้ในภาษาไทย เป็นต้น แต่คำยืมเหล่านี้ไม่ได้ใช้ในธุรกิจประจำวัน อันทำให้เห็นได้ชัดว่าเป็นคำยืมมา) การที่มีภาษาแตกต่างกันมากนี้ทำให้นักภาษาศาสตร์สนใจภาษาตระกูลอสโตรເຊີຍຕົก ทำให้มีงานวิจัยเกี่ยวกับสาขาวิชาการด้านภาษา (ใช้รหัสทางวิชาการว่า LC) อยู่มากที่สุด งานวิจัยเหล่านี้มีทั้งผลงานของอาจารย์ นักวิชาการในมหาวิทยาลัย และงานวิจัยของนักศึกษา มีวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอกหลายเล่มที่ควรยกย่องว่าทำให้เราเข้าใจภาษาตระกูลอสโตรເຊີຍຕົกเด่นชัดยิ่งขึ้น ส่วนพจนานุกรมที่เกี่ยวกับภาษาเหล่านี้ส่วนมากมีค่าทางวิชาการในแง่ที่พยายามอนุรักษ์ภาษาไว้ไม่ให้สูญ เพราชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເຊີຍຕົกบางกลุ่มมีจำนวนเหลือน้อยมากเช่นพากมราบี (ผีตองเหลือง) ภาษาของพากนี้จึงอยู่ในฐานะใกล้จะสาปสูญ (endangered languages) นักภาษาจึงพยายามบันทึกไว้

มอง

กลุ่มชาวมอญปัจจุบันตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยและพม่า มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านคน ซึ่งขึ้นแก่กลุ่มนี้นอกจากคำว่ามอญแล้วยังมีคำว่า รามัญ เปกวน ซึ่งพบในเอกสารภาษาอังกฤษ และตะลียงซึ่งพบในเอกสารของพม่า ภาษาอูดอยู่ในราชบุก洛อสโตรอเตียติกาสาขามอญ-เขมร สาขา ย้อยโมนิก เชื่อกันว่าในราชตระวรวิที 1 คนพูดภาษาอูดเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในอาณาจักรนี้ โดยมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่เขตพม่าไปถึงเวียดนามปัจจุบัน และที่อ่าวอารยธรรมมอญเป็นอารยธรรมแรกๆ ของคนในแถบนี้

ในประเทศไทยชาวมอญได้เกื้อหน้าทั่วทุกภาค แต่เขตที่ชาวมอญหนาแน่นจะอยู่ในภาคกลาง เช่น รอบกรุงเทพฯ ราชบุรี ลพบุรี และกาญจนบุรี และกระจายออกไปในภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ภาคอีสาน เช่น นครราชสีมา ภาคใต้ เช่น ชุมพร เป็นต้น รวมประชากรในประเทศไทยประมาณ 60,000-100,000 คน มอญมีประวัติการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตประเทศไทยปัจจุบัน มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยทวารวดี ซึ่งเป็นยุคที่พุทธศาสนาจากประเทศไทยเดิมได้เผยแพร่เจริญรุ่งเรืองในแถบนี้ มีหลักฐานทางโบราณคดี และอาร์กิวทีมอยามากมายมีอายุตั้งแต่สมัยทวารวดี 4 เป็นต้นมา และมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา แม่น้ำปิง แม่น้ำโขง และเทือกเขาป่าดงดิบในบริเวณไกลีเคียง โดยต่อมาก็ได้แผ่อำนาจไปครอบคลุมอาณาจักรละโวในภาคกลาง หริภุญชัยและละว้าในภาคเหนือ (ช่วงก่อนที่จะได้รับการครอบครองโดยชาวเขมรในยุคต่อมาราชตระวรวิที 10 และต่อมานี้) และคนไทยได้เคลื่อนย้ายจากตอนบนของเอเชียอาคเนย์มาครอบครองดินแดนแถบนี้ นอกจากนี้ยังมีประวัติการพยุงของชาวมอญเข้าสู่เขตประเทศไทยอีกหลายครั้ง ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกสงคราม โดยจำนวนมากเป็นช่วงสิบปี เข้าสู่เมืองไทยเมื่อกว่า 500 ปีมาแล้ว ได้เข้ารับราชการ ได้ที่ที่ทำกิน แต่งงาน ระหว่างมอญและไทย มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างกันเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันคนไทย เชื้อสายมอญจะพูดภาษาไทย และไม่มีความรู้สึกว่ามีสถานะทางสังคมแตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป มอญเป็นผู้ที่เคร่งครัดในการนับถือศาสนาพุทธเป็นอย่างยิ่ง ทุกชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลาง และวัดมอญจะเป็นแหล่งของการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมมอญในปัจจุบัน

จากการทบทวนงานการศึกษาวิจัยและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวกับมอญในประเทศไทย ได้พบว่าได้มีการศึกษาเรื่องของชนกลุ่มนี้มากหลายแห่งมุ่ง และมีงานการศึกษาในระดับลึกหลักเช่น งานด้านชาติพันธุ์และมนุษยวิทยาวัฒนธรรมทั่วไปที่สำคัญที่ให้ความรู้เกี่ยวกับมอญคือ งานการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยาของชนกลุ่มน้อยในเมืองไทย โดยเฉพาะส่วนที่ศึกษาเกี่ยวกับ "ชาวมอญ" ของกองทัพบก สหวัฒน์เมื่อปี 2513 และงานการศึกษาเรื่องของมอญใน Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia

ของ Frank M. Lebar และคณะเมื่อปี ค.ศ.1964 ซึ่งให้ความรู้ว่าไปเกี่ยวกับกลุ่มชนนี้ห้างที่เกี่ยวกับชื่อ จำนวนประชากร ประวัติศาสตร์ แบบแผนการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน โครงสร้างทางสังคม ระบบเครือญาติ และครอบครัว ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน การเลี้ยงดูเด็ก การเกิด การตาย ระบบความเชื่อเกี่ยวกับผี และความเชื่อในพุทธศาสนา พิธีกรรมในการรักษาคนเจ็บป่วย ระบบเศรษฐกิจฯ โดยมีปรัชนาอุปกรณ์ และแผนที่ประกอบด้วยงานด้านการศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมโดยคนไทย เป็นงานศึกษา งานเขียน และบทความต่างๆ หลายชั้นที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวมอญในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทย เช่น หนังสือ เรื่องวิถีชีวิตชาวมอญ ของจวน เครื่อวิชาดมยาจารย์ (2537) ซึ่งได้แปลคัมภีร์ใบลานภาษาขอมอญโบราณที่มี เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีความเชื่อและวิถีประพฤติปฏิบัติตนของชาวมอญที่ถือปฏิบัติกันมาจนทุกวันนี้ เช่น ต่ำรากลูกบ้าน ตำรายา ตำราปู่ย่าตันไม้ ตำราทำนายฝัน ระเบียบวิถีปฏิบัติในการจัดงานพิธีต่างๆ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชนรุ่นหลังที่อ่านเป็นภาษาขอมอญไม่ได้ นอกจากนี้มีบทความกล่าวถึงวิถี ชีวิตของชาวมอญในพื้นที่ต่างๆ เช่น มองรอบกรุงเทพฯ มองราชบูรี มองพิษณุโลก มองบ้านโป่ง มอง บางขันหมาก ลพบุรี และมองภาคใต้ เป็นต้น ได้พบว่ามีบทความหลายบทความกล่าวถึงประเพณี การละเล่น และคิลป์วัฒนธรรมมอญในแต่ละมุ่งต่างๆ เป็นจำนวนมาก เช่น พิธีคอมมูน ประเพณีมอญคลัง พิธีสงกรานต์ การแห่แห่แห่ตามขบวน รำฝั่งมอญ ประเพณีซักพระ มองซ่อนผ้า ไม้หิ่ง สะบ้าฯ นอกจากนี้ยังมี การศึกษาด้านการใช้ยาพื้นบ้าน ตำรายา และวิธีการใช้การปฏิบัติ และมีบทความที่เกี่ยวกับวัดมอญ พิพิธ ภัณฑ์พื้นบ้านที่วัดม่วง เป็นต้น และมีวิทยานิพนธ์ปริญญาโทเรื่อง บทบาทลือพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญ ในอำเภอพระประแดง (ครุปาน, 2538) ซึ่งศึกษาถึงลือพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญที่ส่งผ่านประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นต่างๆ ทั้งในแร่รูปแบบและบทบาทที่มีต่อบุคคล ชุมชน และสังคม ในยุคต่างๆ พร้อมทั้ง ศึกษาความคิดเห็นของชาวมอญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ลือพื้นบ้านต่างๆ เหล่านี้ด้วย

มีการศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับภาษาขอมอญในประเทศไทยในด้านต่างๆ ทั้งภาษาเขียนและภาษา พูด โดยมีการஆดคัมพ์เจริคமอญในสมัยต่างๆ จากหลายพื้นที่และได้มีการบูรณะเป็นภาษาไทย ส่วน มากมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและนิทานศาสนา เป็นต้น ส่าหรับภาษาเขียนมีทั้งภาษาเขียนรูปปัจจุบันและ ภาษาเขียนมอญในเจริคในช่วงสมัยต่างๆ ตั้งแต่เมื่อ古โบราณ มองกลาง และมองบัวจุบัน มีการศึกษา เจริคลพบุรี เปรียบเทียบกับเจริคคำพูน และเจริคในพม่า (Halliday, 1932) รวมรวมเจริคภาษาขอมอญใน ประเทศไทยโดยใช้อักษรปัลลวะและอักษรرمอญในพุทธศตวรรษที่ 12-21 (หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2529) ในขณะที่ประเทศไทย (2540) ศึกษาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของเจริคภาษาขอมอญที่เชียงใหม่ และลำพูนและเชื่อว่าเป็นเจริคเก่าแก่ที่สุดที่พบในประเทศไทย นอกจากนี้ก็มีงานวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ของพงษ์เกษม (2533) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและระบบเขียนของภาษาขอมอญปัจจุบัน มีงาน สำคัญทางด้านภาษาขอมอญเป็นพจนานุกรมมอญ A Dictionary of Mon โดย Harry L. Shorto (1962) ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์คนสำคัญด้านภาษาขอมอญที่ศึกษาภาษาขอมอญในพม่าเป็นหลัก และศึกษาภาษาขอมอญ

ในเมืองไทยเป็นส่วนประกอบ มีพจนานุกรมมอญ-ไทย ฉบับอนุมานราชชน โดยจำปา เยื่องเจริญ และบรรจุ พันธุเมธ (2531) การศึกษาภาษาพูดมีการศึกษาไวยากรณ์ Morphology and Syntax of Spoken Mon โดย Christian Bauer (1982) ซึ่งศึกษาภาษาพูดมอญในประเทศไทยอย่างละเอียดและเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศไทยอังกฤษ นอกจากนี้ก็ยังมีบทความอีกหลายชิ้นเกี่ยวกับภาษาพูดโดยบุคคลทั้งสอง เช่น ในบทความเรื่อง Language and Ethnicity. The Mon in Burma and Thailand โดย Christian Bauer ปรากฏในหนังสือชื่อ In Ethnic Group Across National Boundaries in Mainland Southeast Asia (1997) ได้กล่าวถึงการกระจายของกลุ่มคนพูดภาษาพูดมอญ จำนวนประชากร เรื่องของชื่อ ภาษา ปัญหาการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงภาษา บทบาทของวัดมอญในการสอนภาษาพูดแก่ชุมชนฯ การศึกษาภาษาพูดโดยคนไทยมีจำนวนไม่น้อย มีวิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาลักษณะระบบภาษาพูด ทั้งเรื่องของเสียง ไวยากรณ์ คำศัพท์ ในพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ ระบบไวยากรณ์มอญบางการดี กรุงเทพฯ (สุจิริตลักษณ์, 2521), ระบบเสียงและไวยากรณ์มอญประเพรด สมุทรปราการ (ละออง, 2526), ระบบเสียงมอญเจ็ดริ้ว สมุทรสาคร (ประเสริฐ, 2528), ระบบเสียงมอญบ้านคลองครุ (Prayat, 1986), ระบบไวยากรณ์มอญสามโคก ปทุมธานี (Piyamas, 1987), ระบบเสียงและไวยากรณ์มอญสุลย ชุมพร (เยาวลักษณ์, 2530), เปรียบเทียบคำศัพท์มอญ นนทบุรี, ลพบุรี และกาญจนบุรี (มนษา, 2534), เปรียบเทียบคำศัพท์มอญ ปทุมธานี, สมุทรสาคร และราชบุรี (วัฒนี, 2537), ศึกษาประเพณีและความเชื่อของคนมอญจากสุภาษีต้มมอญที่เพชรบุรี (Chidchanok, 1996) นอกจากนี้ก็ยังมีการศึกษาเชิงจัน (นิทาน) ภาษาพูด (อรทัย, 2535) การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมมอญบางเรื่อง (ประภาครี, 2528) รวมรวมนิทานพื้นบ้านมอญที่พระประเพด สมุทรปราการ (จันทร์ครี, 2517), มีการศึกษาภาษาพูดในห้องถีนควบคู่ไปกับภาษาอីยัน (Christian Bauer, 1981) นอกจากนี้มีงานการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำร่วมตรากฎของภาษาพูดในพม่า ภาษาพูดในเมืองไทย และภาษาญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติของกลุ่มภาษาพูดของ Huffman ซึ่งได้เขียนไว้ก่อนหน้า แต่จัดพิมพ์เมื่อ 1990 งานนี้สำคัญทางด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติ คือ The Dvaravati Old Mon Language and Nyah Kur ของ Gerard Diffloth (1984) ในงานนี้ผู้เขียนได้แสดงการสืบสานความลับพันธ์ของภาษาพูดโบราณกับภาษาญี่ปุ่นและเสนอว่า ภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นภาษากลุ่มชนแล็กฯ ในภาคอีสานเป็นภาษาที่สืบท่อจากภาษาอยุธยาของภาษาพูดโบราณ ซึ่งเชื่อว่าใช้สื่อสารเป็นภาษากลางในสมัยทวารวดีหรือกล่าวได้ว่ากลุ่มญี่ปุ่นกรีกตืออุชาหลนของมอญโบราณนั่นเอง นอกจากนี้ก็ยังมีงานการศึกษาทางด้านลักษณะน้ำเสียง ซึ่งมีความสูงต่ำและແຫะเครื่องหรือเสียงเป็นลักษณะสำคัญของภาษาพูด (Theraphan, 1990) และคำยิมภาษาพูดภาษาไทยและภาษาลาว (Ferlus, 1985) นอกจากนี้มีงานด้านแบบเรียนภาษาพูด เป็นต้น

นอกจากการศึกษาทางด้านภาษาและจารึกแล้วก็ยังมีการศึกษาด้านวรรณกรรมศาสตร์ นิทานพื้นบ้าน ประวัติบุคคลสำคัญ ๆ รวมทั้งมีงานเขียนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย การตั้งชุมชน การต่อสู้เพื่อเอกราช มีงานที่ศึกษาบทบาทในด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองของชุมชนอยู่ในกรุงรัตนโกสินทร์ ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี (สุจิตรลักษณ์ และคณะ, 2526) และวิทยานิพนธ์บริญญาโต เรื่องมอญในประเทศไทย (สุภรณ์ โอลิเวอร์, 2519) ซึ่งกล่าวถึงสถานะความเป็นอยู่ของคนมอญในเมืองไทย โดยเฉพาะบทบาททางสังคมและการผสมกลมกลืนในเมืองไทย และความสัมพันธ์ระหว่างคนมอญในเมืองไทย นอกจากนี้มีเรื่องเกี่ยวกับอิทธิพลมอญต่อวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมสัมพันธ์ไทยมอญ รวมถึงล้านกในความเป็นมอญ เป็นต้น

ญัชกร

ญัชกร เป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาของชนกลุ่มนี้ คำว่าญัชกร แปลว่า คนญาบ บุคคลภายนอกจะเรียกว่า ชาวบุน คนดง หรือละว้า แล้วแต่พื้นที่ในบางพื้นที่จะไม่รับคำว่าชาวบุน แต่รับคำว่า “คนดง” ส่วนคำว่า “ละว้า” พบใช้เรียกที่จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยคำว่าละว้าเป็นคำที่ใช้เรียกคนหลายกลุ่มในประเทศไทย ภาษาญัชกรเป็นภาษาในตระกูลมอญ-เขมร สาขาอยุธยานิก มีความใกล้ชิดกับภาษา มอญเป็นอย่างมาก ทั้งในความรู้สึกของเจ้าของภาษาทั้งสองภาษา และการวิเคราะห์ของนักภาษาศาสตร์ งานนี้ที่สำคัญเกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ เป็นผลงานการวิจัยของนักภาษาศาสตร์ Gerard Diffloth (2521 และ 2527) ซึ่งศึกษาภาษาโดยใช้วิธีของภาษาศาสตร์เชิงประวัติและสังคมศาสตร์ ผลการศึกษาปรากฏว่าภาษาญัชกรปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับภาษามอญโบราณหรือมอญเก่าสมัยทวารวดีซึ่งเชื่อว่าเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารเป็นภาษากลางในสมัยทวารวดีในภาคกลางของประเทศไทยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว ก่อนที่ภาษาไทยจะมามีอิทธิพลในเขตนี้ ทำให้เชื่อได้ว่ากลุ่มชาวญัชกรคือลูกหลานมอญโบราณสมัยทวารวดีที่ยังคงเหลืออยู่ถึงปัจจุบัน งานด้านการศึกษาภาษาญัชกร นอกจากงานที่สำคัญนี้แล้วยังมีผลงานนุกรมญัชกร-ไทย-อังกฤษ โดยธีระพันธ์ ล. ทองคำ (2527) ซึ่งรวบรวมคำจำนวนประมาณ 5,000 คำ จัดเรียงตามหมวดความหมาย นอกจากนี้มีงานการศึกษาซึ่งเป็นผลงานนิพนธ์ของนักศึกษาและบทความของนักวิชาการด้านมอญ-เขมรอีกหลายที่ ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับระบบเสียงของภาษาญัชกรในแต่ละพื้นที่หรือหมู่บ้าน เช่น งานของ Payau Memanas (2522) ซึ่งศึกษาทั้งระบบเสียงและไวยากรณ์ Suphat Phiukou (2529) Sudsawad Chuasawan (2533) งานศึกษาไวยากรณ์บางแห่งมุ่งได้แก่ งานของจรุณ บุญพันธ์ (Gainey) (2525, 2533) งานด้านการศึกษาคำศัพท์ เช่นศึกษาคำว่า ข้าว ของธีระพันธ์ ล. ทองคำ (2525) การศึกษาลักษณะของจังหวะในภาษาญัชกรของ ธีระพันธ์ ล. ทองคำ (2532) รวมทั้งงานด้านการศึกษาเบรียบเทียบภาษาของมอญปัจจุบันในเมืองไทยและในพม่ากับภาษาญัชกร โดย Huffman (1990) เป็นต้น

นอกจากงานด้านภาษาศาสตร์แล้ว มีงานการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มญัชกรซึ่งปรากฏในหนังสือรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ในหนังสือของ Frank M. Lebar และคณะ (1964) ซึ่งกล่าวถึงปัญหาเรื่องการใช้ชื่อชาวบุน และละว้า ถินฐานที่ตั้ง จำนวนประชากร และข้อมูลบางประการเกี่ยวกับประวัติและลักษณะทางวัฒนธรรม รวมทั้งเศรษฐกิจและศาสนาความเชื่อ มีงานเขียนปรากฏในสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มญัชกร ซึ่งให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาญัชกรทั้งในແວ້ນธรรมาการดำเนินชีวิต ประวัติ ลักษณะทางภาษาในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต (อภิญญา และสุวีไล, 2541) มีการศึกษาเฉพาะพื้นที่เฉพาะชุมชนหนาแน่นของกลุ่มญัชกร โดยเปรียบ อุยตระกุล และคณะ ซึ่งศึกษาลักษณะ

ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้ที่มีบ้านน้ำลาด ต่ำบ้านยางกลัก อ่ามเอเพสติตย์ จังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ การตั้งหมู่บ้านและสภาพภูมิศาสตร์ ระบบครอบครัว และเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบอนามัยและสาธารณสุข เครื่องญาติ การเมืองการปกครอง สังนิษากและประเพณีความเชื่อต่างๆ รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตและความลัมพันธ์ระหว่างระบบดังกล่าว นอกจากนี้ก็มีบทบาทที่ให้ความรู้ทางมา奴ชวิทยาเกี่ยวกับกลุ่มนัญญากรที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ของพระเพชรบูรณ์บุรี โดยให้คำศัพท์ภาษาที่นี้ผู้เขียนเรียกว่าลัวว้า ซึ่งเป็นชื่อที่สับสนของชนกลุ่มน้อยท้ายากลุ่มในประเทศไทย งานนี้ล่าสุดได้เก่งงานด้านการศึกษาลักษณะทางภาษาและวัฒนธรรมในสภาพปัจจุบันเพื่อสืบสานไปสู่อดีตจากคำบอกเล่า ตำนาน นิทานพื้นบ้าน กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่ยังมีเหลืออยู่เพื่อสร้างภาพของชาวนัญญากรขึ้น เพื่อจะจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านนัญญากร รวมทั้งกล่าวถึงแนวโน้มและการพัฒนาของภาษาและวัฒนธรรมนัญญากรในอนาคต ซึ่งอยู่ในภาวะอันตราย การศึกษานี้ได้เสนอเป็นบทความชื่อ Linguistic and Ethnographic studies of the Nyah Kur : Towards a reconstruction of an old Mon Culture (Apinya & Suwilai, 1997)

นอกจากนี้ชื่อญายกุรยังปรากฏในงานที่เกี่ยวกับกลุ่ชาติพันธุ์ หรือภาษาในประเทศไทย เช่น แผนที่ภาษา (เจอรี เกนนี่ย์ และธีรพันธ์, 2520 และสุวิไล และคณะ, 2540) งานที่กล่าวถึงภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดว่าอยู่ในภาวะอันตรายในประเทศไทย (Suwilai, 1996) รวมทั้งบทความ The Future of Nyah Kur โดยสุวิไล ปรัมครีรัตน์ (Pacific Linguistics, 1999) ซึ่งเป็นการศึกษาสำรวจลักษณะการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยดูจากการใช้พยัญชนะสระกดของคนนัญญากรในกลุ่มอายุต่างๆ กัน ซึ่งได้พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากอิทธิพลของภาษาไทย พยัญชนะสระกดซึ่งเป็นลักษณะของภาษาตระกูลมอญ-เขมร เปลี่ยนเป็นพยัญชนะสระกดแบบไทย และมีการสำรวจความคิดเห็น และทัศนคติของชาวนัญญากรทั้งภาษาและวัฒนธรรมของตน ได้พบว่าชาวนัญญากรมีทัศนคติที่ดีและต้องการให้มีการรักษาภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนไว้

ເຂມຣ

ເຂມຣເປັນຊື່ອກລຸ່ມໜານແລກພາຫຼາກພູດທີ່ສໍາຄັງແລກເກົ່າແກ່ໃນຄາເຫືຍອາຄານເນີ້ນ ພບເປັນຈຳນານມາກໃນເຂດ
ອີສານໄດ້ແລກຕະວັນອອກຂອງປະເທດໄທຢັ້ງເປັນຈຳນານກວ່າ 1 ລ້ານຄນ ພບໃນປະເທດກັ້ມພູຈາກວ່າ 5 ລ້ານຄນ
ແລກໃນປະເທດເວີຍດນາມອີກກວ່າ 4 ແສນຄນ ພາຫຼາກເຂມຣຈັດອູ້ໃນຕະຫຼາດລອສໂຕຣເອເຫືຍຕິກ ສາຂາມອູ້
ເຂມຣ ແລກສາຂາຍໜ່ອຍຄາແມຣົກ ດຳວ່າ “ເຂມຣ” ໃໃໝ່ມາຍຄື່ງກຸ່ມຄົນທີ່ອູ້ໃນອານາຈັກເຂມຣແຕ່ໄປວານແລກລູກ
ຫລານຜູ້ສີບທອດເພົ່າພື້ນຖຸຕ່ອມາ ດວາມໝາຍຂອງດຳວ່າ ເຂມຣ ນີ້ຍັງໄມ້ເປັນທີ່ຕກລົງແນ່ນອນ ແມ່ຈະມີຜູ້ພຍາຍາມ
ໃຫ້ເຫດຸພລຫລາຍປະກາດ ສ່ວນດຳວ່າ “ກັ້ມພູຈາ” (Cambodia, Cambodian) ມາຈາກຊື່ອຂອງພະຖານເຊື່ອ
ກັ້ມພູ (kampu) ຜ້າເຂມຣເຊື່ອວາຕານສືບເຊື່ອສາຍມາຈາກຖານຢັ້ງທີ່ ປະເທດກັ້ມພູຈາເປັນດິນແດນຂອງກັ້ມພູແລກ
ລູກຫລານ ຜ້າກັ້ມພູຈາຈຶ່ງໝາຍຄວາມຄື່ງຄົນທີ່ອູ້ໃນປະເທດກັ້ມພູ. (ປະກອບ, 2538) ສໍາຫວັນຂ້ອລັນນິຫຼານ
ເກີຍກັບດວາມໝາຍຂອງດຳວ່າ ເຂມຣ <khmer> ນັ້ນ ນັກພາຫຼາກຄາສຕົວ Gerard Diffloth ໄດ້ເສັອໄວ້ອ່າງ
ນ່າສຳໃຈໂດຍໃຫ້ລັກງານກາວິເຄາະທີ່ຕາມແນວຂອງພາຫຼາກຄາສຕົວໃຫ້ປະວັດໃນການປະຫຼຸມເຂມຣຄົກຫາຄັ້ງທີ່ 1
ເນື້ອເດືອນລົງຫາຄມ ພ.ສ.2539 ຄນ ກຽມພະນມເປັນວ່າ ດຳວ່າ khmae ອີ່ວີ່ khme:r ເປັນດຳທີ່ໃຫ້ມາຍຄື່ງກຸ່ມ
ຄົນທີ່ເດີນທາງໜ່າສິນຄ້າຕ່າງໆ ຕັ້ງແຕ່ສ່ມັນຄວັດ

ສໍາຫວັນເຂມຣໃນເມືອງໄທຢັ້ງໄທຢັ້ງມີປະກະຈາຍອູ້ໃນຈັງຫວັດຕ່າງໆ ໃນກາຕະວັນອອກເຄີຍໜີ້ວີ້ແລກ
ກາຕະວັນອອກ ສ່ວນມາກເປັນອານາເຂົ້າທີ່ຕິດຕ່ອກປະເທດກັ້ມພູມີຈຳນານກວ່າ 12 ຈັງຫວັດ ໄດ້ແກ່ ອຸປະ
ຮາຊານີ ດົກສະເກະ ລຸວິນທີ່ ບຸ້ຮົມຍີ ນັກວາງລືມີມາ ສະແກ້ວ ປະຈິນບຸ້ ມາຫາສາດາມ ຮ້ອຍເັດ ລະເຊີງທ່າງ
ຈັນທຸນີ ຕຣາດ ເປັນຕົ້ນ ຈຳນານປະຊາກໄມ້ຕ່າງກວ່າ 1 ລ້ານ 3 ແສນຄນ (ສຸວິໄລ ແລະຄອນ, 2540, ສຸວິໄລ ແລະ
ອວຣຣານ, 2539) ເຂດທີ່ພົບພາເຂມຣທານແນ່ນທີ່ສຸດຄື່ອແບບບົຣັດຈັງຫວັດສຸວິນທີ່ ແລະນາງລ່ານຂອງຈັງຫວັດ
ບຸ້ຮົມຍີແລກຄົກສະເກະຊື່ງຕ່ອນເນັ້ນກັນ (ສຸວິໄລ ແລະອວຣຣານ, 2539) ຊື່ງເປັນບົຣັດທີ່ຈຳນຸ່ງແລກມີເກົ່າເຫຼົ່າ
ກັນເຂດທີ່ຕິດຕ່ອກກັ້ມພູຊື່ງເປັນທີ່ຈຳນຸ່ງ ເຂມຣໃນເມືອງໄທຢັ້ງມີຊື່ອເຮີຍກເປັນພາຫຼາກວັ້ງກຸ່ມຈ່າວ່າ Northern
Khmer ຊື່ງເຮີຍໂດຍນັກພາຫຼາກຄາສຕົວແລກນັກມຸ່ນຍົວທານເຊື່ອ William A. Smalley ໃນປີ 1964 ແລະ 1976
ເນື່ອຈາກທີ່ຕັ້ງອູ້ທາງທິດເຫັນຂອງປະເທດກັ້ມພູ ໂດຍເຮີຍກເມົາກັ້ມພູວ່າ Central Khmer ແລະເຮີຍ
ເຂມຣທີ່ອູ້ໃນບົຣັດພາກແນ່ນໄໝໃນເຍືດນາມວ່າ Southern Khmer ມີດຳທີ່ພາຫຼາກໃນເມືອງໄທຢັ້ງໂດຍ
ແພາໄນເຂດທານແນ່ນ (ສຸວິນທີ່) ໃໃໝ່ເຮີຍກຕະເອງຄື່ອ khme:r ໄຊ: <ຄແມຣ ລື່ອ> “ເຂມຣສູງ ທີ່ອເຂມຣບັນ”
ເນື່ອຈາກເປັນກຸ່ມທີ່ຕັ້ງຄື່ນ້ານອູ້ບັນທີ່ຈຳນຸ່ງ ແລະໃນຂະແໜເດີຍກັນກີ່ເຮີຍກເມົາກັ້ມພູວ່າ khme:r kra:m
<ຄແມຣ ກຣອມ> “ເຂມຣຕໍ່າ” ເນື່ອຈາກທັງຄື່ນ້ານອູ້ໃນເຂດທີ່ຈຳນຸ່ງ (Prakorob, 1987, ສຸວິໄລ ແລະສົກ່ານາ,
2533) ນອກຈາກນີ້ກົງຍັງມີຊື່ອເຮີຍກແພາກພື້ນທີ່ເຫັນ ເຂມຣສຸວິນທີ່ ເຂມຣບຸ້ຮົມຍີ ເປັນຕົ້ນ ຊື່ງໃກນຫ້ວ່າໄປ ມີອີກ
ຊື່ອໜີ່ທີ່ຈຳນຸ່ງເປັນທີ່ນີ້ມີໄໝໃຫຍ່ຄື່ອ ເຂມຣໃນໄທຢັ້ງ ຊື່ງເປັນຊື່ທີ່ຜູ້ເຂົ້າວ່າມີປະຫຼຸມເພື່ອພັດນາຮະບປພາຫຼາກເກີຍຫອງ

ภาษาเขมรในประเทศไทยด้วยการใช้อักษรไทย ซึ่งประกอบด้วยนักภาษา นักการศึกษา นักพัฒนา และชาวบ้านที่พูดภาษาเขมร ได้พิจารณาและตกลงที่จะให้ชื่อนี้เป็นชื่อเรียกกลุ่มและเรียกภาษาเขมรในประเทศไทย (สกุ่ล และสกุนา, 2533 และสกุ่ล, 2541)

จากการบททวนวรรณกรรมได้พบงานหลายชิ้นเกี่ยวกับพงคาวด้า ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน แหล่งอารยธรรมโบราณ ชุมชนโบราณ และอาณาจักรขอม เช่น อาณาจักรฟูนัน อาณาจักรเจนละ jarīk ขอม เป็นต้น นักประวัติศาสตร์ และโบราณคดีลั้นนิษฐานว่า เผตีสานได้หรือบริเวณที่รับสูงโคราช ซึ่งได้แก่เขตจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เดยเป็นที่อยู่ของชาวขอมหรือเขมรโบราณ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1700 มา ก่อน ดังจะเห็นได้จากคิลาราจีก ประติมากรรม และปราสาท ขอมโบราณที่พบเป็นจำนวนมากในบริเวณดังกล่าว ได้แก่ ปราสาทภูมิปิน ที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งถือว่าเป็นปราสาทขอมที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย สร้างเมื่อราพุทธศตวรรษที่ 13 (อาณาจักรเจนละ ตอนปลาย) ปราสาทเมืองตា จังหวัดบุรีรัมย์ และปราสาทเข้าพระวิหาร จังหวัดศรีสะเกษ สร้างราพุทธศตวรรษที่ 16-17 (ม.ร.ว. สุริยุฑี, 2531 ชิดา สารยา, 2537) โดยชิดา สารยา (2535) ได้ลั้นนิษฐาน ว่าบริเวณบางส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ เคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรเจนละ นอกจากนี้เพิ่นที่บริเวณเมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมเป็นที่กรังนั้นเมื่อเรื่องการตั้งชุมชนมาก่อนการตั้งเป็นเมืองสุรินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2300 จึงเชื่อว่าเดิมจะเป็นที่อยู่อาศัยของเขมรโบราณ แต่ต่อมาถูกย้ายที่ ให้กรังสมัยที่เขมรโบราณเลื่อมอำนาจและการศึกษารุ่งเรือง จึงอาจเป็นไปได้ว่าบรรพบุรุษของชาวไทย เสื้อสายเขมรบางกลุ่มที่อยู่เขตที่รับสูงโคราชนี้เป็นกลุ่มเขมรป้าดงที่ยังคงหลงเหลืออยู่จากสมัยเขมรโบราณ (ประกอบ, 2538) และบางกลุ่มเป็นเสื้อสายเขมรที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ (ไฟทุร์ย์, 2533) นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับขอม อาณาจักรเขมรโบราณ ชุมชนโบราณ เช่น งานของหลวงบริบาล บุรีภัณฑ์ 2499, จิตรภูมิศักดิ์ 2529, ศรีศักดิ์ 2533, คุณย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ 2536 และสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ได้พบงานทางด้านการศึกษาและให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางชาติพันธุ์และมนุษยวิทยา รวมที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับกลุ่มชาวเขมรโดยทั่วไป รวมทั้งประวัติศาสตร์ ที่ตั้งถิ่นฐาน ประชากร ภาษา ระบบเศรษฐกิจ ระบบลัษณะ และระบบความเชื่อฯ รวมทั้งรูปภาพ แผนที่ และบรรณานุกรม เช่น Ethnics Groups on Mainland Southeast Asia (Lebar et al. 1964), Minority Groups in Thailand (Department of Army, Washington D.C. 1988) และสารานุกรมเขมรถิ่นไทย (ประกอบ, 2539) โดยในเล่มสุดท้ายจะได้ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและประเพณีต่างๆ ที่ปฏิบัติกันในกลุ่มชาวเขมร ในประเทศไทย นอกจากที่กล่าวมาแล้วมีงานด้านลักษณะภูมิศาสตร์ของบริเวณที่กลุ่มชาวเขมรตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบัน (บรรจบ. 2524 รัตน, 2525) และมีการศึกษาลักษณะภูมิศาสตร์บริเวณชายแดน

ไทย-เขมร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจ ลั่นคม และสนธิสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวกับชายแดน ของฝ่ายความมั่นคงทางการทหาร งานด้านลักษณะสังคมของกลุ่มเขมรอีกหลายชั้น เช่น โครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวเขมร (พิธีศักดิ์, 2530) พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมและการผลกระทบกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตอีสานใต้ ลุ่มแม่น้ำมูล ได้แก่ ไทย ลา ส่วย เขมร (ไฟกรุ๊ย, 2533) ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเขมรกับชุมชนใกล้เคียง รวมไปถึงศักยภาพชุมชนอีสานใต้ กรณีศึกษาชุมชนเขมรที่บ้านสำโรง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งศึกษาสภาพชุมชน โครงสร้างทางการศึกษา ทรัพยากรระบบผลิต ระบบเครือญาติ ความเชื่อ โครงสร้างทางอำนาจและการปกครอง บุคุกนิยม อิทธิพลรัฐ พร้อมกับปัญหาและแนวทางแก้ไข (บัญชร, 2533) เป็นต้น

งานเขียนและงานการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรม และการละเล่นพื้นบ้านมีมากมาย เช่น มีงานเขียนหลายชิ้นเกี่ยวกับ การเล่นกันตรีม มีการรวบรวมบทร้องการวิเคราะห์ทางด้านจังหวัดลักษณ์ ดนตรีในเชิงมโนธรรมไทยและความเชื่อ (พก, 2536 ภูมิจิตร, 2520, 2531) และมีการศึกษาการละเล่นอื่นๆ เช่น เรื่องม้อนแร (รำสาក) กรณีมติงทอง (รำตึกแทน) เรื่องตรด (รำตุช) รวมทั้งการเล่นอย่าง จริง (พก, 2535 ယญญาณ์, 2537 ประกอบ, 2538 Christian Bauer, 2533) มหรีเขมร (วีโรจน์, 2538) หรือการฟ้อนรำดั้งเดิมต่างๆ โดยมีการศึกษาทั้งรูปแบบ ความเชื่อ และความสัมพันธ์กับลั่นคม ฯ (เครือจิต, 2534) การศึกษาประเพณี พิธีกรรมต่างๆ หลายอย่างเช่น ประเพณีการแต่งงาน (อัจฉรา และคณะ, 2537) ประเพณีไหว้พระจันทร์ (พาน และสุวีไล, 2533) พิธีโคนดา สุขวัฒ มงคลองั่น การเข้าทรง ฯ (ประกอบ, 2538) การศึกษาเรื่องของเครื่องประดับ ผ้าไหม ในวิถีชีวิตของชาวเขมร รวมทั้งชาภูยที่อยู่ใกล้เคียง (อัจฉรา และเครือจิต, 2530) เรื่องของความเชื่อในคติอาคม เครื่องลงของชั้น ไสยศาสตร์ ภูตผี ยาสัง (ชื่น, 2520) และการศึกษาในแขวงลักษณะความเชื่อทางไสยศาสตร์ สาเหตุ ผล การสืบทอดก้าหนดกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้านฯ (สุเมธ, 2531) ในแขวงสุขภาพอนามัย มีงานเขียนที่กล่าวถึง พิธีกรรมในการรักษาความเจ็บป่วย เช่น พิธีมะม่วง (ประทีป, 2535 มงคลุ, 2534) หมอยาพื้นบ้าน (มงคลุ, 2534) การรักษาด้วยสมุนไพร (วุฒิพันธ์, 2533) เรื่องของชาตุสี (มงคลุ, 2534) เป็นต้น และมีการศึกษาศักยภาพของหมอยาพื้นบ้านกับการสาธารณสุข มูลฐาน (ทองบุญยศ, 2535 ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุขมหิ ดล, 2534) รวมไปถึงการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการไม่เชื้อเชุกกำเนิดในกลุ่มชาวเขมร (ปราโมทย์, 2535) เป็นต้น

งานด้านภาษาและวรรณคดีในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนไม่น้อย มีงานการรวบรวมศึกษาเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านและความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อและพุทธกรรม (บุพดี, 2522 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2523 และสุวีไล, 2538) งานด้านการวิเคราะห์วรรณกรรมค้าสอน (สัทธา, 2535) และงานการรวบรวมสุภาษิตเขมร (หอพระสมุดวิธรญาณ, 2497) สำนวน และคำสอน (จิตราภรณ์ศักดิ์,

2527 และสุวีไล, 2538) งานด้านภาษาและการสื่อสารเป็นงานที่มีผู้ศึกษาวิจัยได้มาก เช่น เรื่องของอาณาจักรขอม และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการีกขอมซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา คำสั่งสอน ภาษิตโบราณ ต่างๆ (สังฆา, 25) การอธิบายค่าว่า กรอม กระลอมและขอม (จิตรา ภูมิศักดิ์, 2529) ตำราเรียนอักษรโบราณอีสาน เช่น อักษรขอม รวมทั้งอักษรธรรม อักษรไทยน้อย โดยกล่าวถึงอักษรธิคิริการเขียนการอ่าน และแปลวรรณกรรมเป็นภาษาไทย (มนัส) นอกจากนี้ก็มีการแปลและบรรยายจากภาษาเขมร เช่น จารึกสำนักงานข้า ซึ่งมีอายุราชศตวรรษที่ 16-17 (นัยนา, 2534)

งานด้านการศึกษาลักษณะภาษาของภาษาเขมรที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก นอกจากเรื่องของชื่อที่มีใช้เรียกเฉพาะกลุ่มชาวเขมรและภาษาเขมรในเมืองไทยดังกล่าวข้างต้นแล้ว David Thomas ได้ใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์เชิงสังคมในการพิจารณาว่าภาษาเขมรที่น่าสนใจมีลักษณะเป็นภาษา มากกว่าจะเป็นภาษาถี่น้อยของภาษาเขมรภัยมุข วิทยานิพนธ์หลายเล่มศึกษาลักษณะภาษาในพื้นที่ต่างๆ เช่น การศึกษาลักษณะระบบเลี้ยงภาษาเขมรลุนินทร์ (Smalley 1976, Dhanan and Chartchai 1987) การศึกษาเบรียบเที่ยบระบบเลี้ยงภาษาเขมรลุนินทร์กับภาษาเขมรพนมเปญ (ประกอบ, 1987) และศึกษาลักษณะภาษาเขมรที่ว่าไปทั้งเลี้ยงและไวยากรณ์เฉพาะสำคัญๆ ที่บ้านพรหมเทพ อำเภอท่าตูม จังหวัดลุนินทร์ โดยสำเริง (ไม่ปรากฏปีพิมพ์) ลักษณะเลี้ยงภาษาเขมรบูรีรัมย์ อำเภอประโคนชัย (Krissana, 1986) ลักษณะภาษาเขมรที่อำเภอราษฎร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา (Amphon, 1995) ซึ่งแต่ละแห่งก็จะมีความแตกต่างไปบ้าง ส่วนมากเป็นความแตกต่างในระดับสังคม มีการศึกษาด้านไวยากรณ์ เช่น การศึกษาหน่วยคำ วลี และประโยชน์ภาษาเขมรลุนินทร์ (Porpen, 1989) ไวยากรณ์ Relational ในภาษาเขมรบูรีรัมย์ (Punsap, 1984) ลักษณะวัจนาภาษาเขมรลุนินทร์ (Somkiat, 1982) ภริยาประภาก deliberative causative (โตรีช โภมส, 1984) และหน่วยคำเติมแสดงเครื่องมือและสถานที่ Instrumental/locative and goal affix N ในภาษาเขมรลุนินทร์ (โตรีช โภมส, 1990) เป็นต้น มีการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ของสรระในภาษาเขมรโดยการใช้เครื่องมือวัดเนื้อจากสรระในภาษาเขมรมีลักษณะที่ซับซ้อนทั้งจำนวนลักษณะ ตำแหน่งที่เกิด (David Thomas and Wanna, 1990) มีการศึกษาลักษณะและบริเวณที่เกิดรูปเบรื่อง พยัญชนะลักษณะที่สำคัญในภาษาเขมร ได้แก่ เสียง /-r/, เสียง -ŋ/ เสียง -c/ รวมทั้งรูปเบรื่องพื้นที่ที่พูดภาษาเขมร 37 เขต (Sunpailai, 1995 สุวีไล และวรรณ, 2539) แสดงให้เห็นการพัฒนาลักษณะเฉพาะของภาษาเขมรที่น่าสนใจ เช่น เสียงพยัญชนะลักษณะ /-/ ซึ่งเป็นเสียงดังเดิมในภาษาเขมรและมีหลักฐานอยู่ในรูปภาษาเขียนปัจจุบัน เช่น ในคำว่า /khamer:/ ในภาษาเขมรที่นุนินทร์และไกลัดเดียงยังคงมีการอกรเสียงอยู่อย่างสมบูรณ์ในขณะที่เสียงพยัญชนะลักษณะ /-r/ ในภาษาเขมรภัยมุขได้หายไปแล้วโดยลิ้นชึงเป็นหลักฐานแสดงว่าภาษาเขมรในเขตประเทศไทย เป็นภาษาที่ยังคงลักษณะดังเดิมไว้ นอกจากนี้ยังพัฒนาพยัญชนะ /-ŋ/ และ /-c/ ซึ่งมาแทนที่พยัญชนะ /-ŋ/ และ /-c/ ในคำที่มีสะหน้า และยังพัฒนาเสียงพยัญชนะลักษณะ /-/ ซึ่งเป็นการอกรเสียงให้ง่ายเข้าไปอีกเสียงหนึ่งด้วย

ในแง่ของการจัดทำพจนานุกรมและศัพทานุกรมนั้นมีการจัดทำพจนานุกรมภาษาเขมรถิ่นไทยเชื่นถึง 2 เล่ม เป็นพจนานุกรมที่มีรายละเอียดและใช้ภาษาเขมรสุรินทร์เป็นหลัก (อะนันท์ และชาติชาย, 2521 และ Stephen Teel, 1988) ท่องเที่ยง บุญพร้อม จากโรงเรียนบ้านดอนวิทยา อําเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ได้จัดทำพจนานุกรมภาษาเขมรถิ่นไทย-เขมรกัมพูชา และภาษาอังกฤษเชื่น (1994) ลักษณะของอยู่จากโรงเรียนสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้จัดทำศัพทานุกรมเขมร-ไทย-อังกฤษ เพื่อรวบรวมคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และนอกจากนี้ศัพทานุกรมเขมรถิ่นไทย (Northern Khmer Thesaurus) กำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำโดย Dorothy และ David Thomas

การศึกษาภาษาเขมรเชิงสังคมวัฒนธรรมที่เด่นๆ ได้แก่ หนังสือ Smalley ชื่อ Linguistic Diversity and National Unity (Smalley, 1994) ซึ่งได้อธิบายภาษาเขมรในเมืองไทยในฐานะที่เป็นภาษาท้องถิ่นอยู่ Smalley ได้กล่าวถึงลำดับชั้นทางของภาษาในประเทศไทยซึ่งมีภาษาไทยมาตรฐานอยู่ชั้นสูงสุด ทุกคนต้องเรียนรู้ รองลงมาคือภาษาท้องถิ่น ได้แก่ ไทยเหนือ กลาง ใต้ อีสาน (ลาว) ภาษาเขมร เป็นภาษาท้องถิ่นอยู่ที่อยู่ในบางพื้นที่ที่ทำหน้าที่เป็นภาษากลางด้วย เช่นแบบอีสานใต้ เป็นต้น ในขณะที่ภาษาของบางกลุ่มชนเป็นภาษากลุ่มหลักๆ ที่ล้อมรอบด้วยภาษาอื่นๆ นอกจากนี้เมื่อจากในบริเวณนี้มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น ถุย (ส่วย) เよ ลาว ไทยโคลาช ชาวเขมรในเขตเนื้องมักพูดภาษาอื่นๆ ได้ด้วย (สุวิไล, 2527 และ Smalley, 1994) มีการศึกษาที่เกี่ยวกับคำศัพท์ที่สะท้อนให้เห็นความคิดและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตข้าวและวงจรข้าว โดยภาพรวมซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจต่อวิถีชีวิตและสภาพสังคมของชาวเขมร เช่น งานของนารเครช្វូ (1986 และ 1995) การศึกษาชื่อหมู่บ้าน ในเขตอําเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ของสุวิไล และสุขมาวดี, 2527 แสดงให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านนอกจากให้ความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรต่างๆ ของหมู่บ้าน และนอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าพื้นที่นี้เป็นเขตของชุมชนที่พูดภาษาเขมร โดย 80% ของชื่อหมู่บ้านเป็นภาษาเขมร นอกจากนี้ผู้จัดยังชี้ให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านที่เป็นชื่อวิชาการและชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่รู้จักในท้องถิ่นบางครั้งไม่ตรงกัน ทำให้มีปัญหาในการสื่อสาร เมื่อจากปัญหาภาษาในเชื่อ เป็นต้น การศึกษาการใช้คำเรียกและวิธีการทักทาย พูดจาที่ถูกต้องเมื่อบุคคลภายนอกเข้าไปในชุมชนเขมรเป็นเรื่องที่สำคัญ ต้องเรียนรู้ให้สามารถใช้ได้ถูกต้อง เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ (สุวิไล, 2527) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเบรียบเทียบการใช้คำสรรพนามของชาวเขมรในเมืองไทยและเขมรกัมพูชา (Benon, 1988) จากการที่ชาวเขมรมีลักษณะการใช้คำที่มีเสียงสัมผัส และแสดงภาพพจน์ จึงมีงานการศึกษาเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของ Kotchakom (1991) เรื่องเกี่ยวกับคำเริมสร้อยในภาษาเขมรสุรินทร์ (Expressive in Surin Khmer) และการเล่นคำในภาษาเขมรสุรินทร์ของ Dorothy และ David Thomas (2525) งานที่นำเสนอโดยชื่นหนึ่งคือ การเก็บรวบรวมการขับเคลื่อนที่เรียกว่า เจริญเบรียบ ของชาวเขมร ซึ่ง Christian Bauer (2532) ได้อัดเทปความยาน

ประมาณ 50 ชั่วโมง พร้อมกับทดสอบและสัมภาษณ์ผู้ร้อง ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าการร้องประทานี้เป็นลักษณะเฉพาะของเขมรไม่ได้อิทธิพลมาจากดันตรีอื่นๆ ในภาคอีสานของไทย

นอกจากนี้ก็มีงานด้านการเรียนการสอนภาษาเขมรทั้งถิ่น เช่น บทสนทนาภาษาเขมรลุรินทร์ จำนวนประมาณ 50 บท ซึ่งนอกจากมีประโยชน์ในการศึกษาลักษณะภาษาและข้อความภาษาเขมรแล้ว ยังมีเนื้อหาเป็นพื้นบ้าน (เคือง, ลุวีล, เดวิด โอมัส 2527) และงานวิทยานิพนธ์ปีญญาโทด้านการใช้ภาษาที่มีปัญหาการพูดและเขียนของเด็กนักเรียนที่พูดภาษาเขมรในชีวิตประจำวัน (โรจน์, 2527 และณรงค์ทรัพย์, 2531)

งานที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาระบบเขียนของภาษาเขมรถิ่นไทย โดยใช้อักษรไทยเพื่อเป็นเครื่องมือในการบันทึกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน และในขณะเดียวกันก็ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้ต่างๆ ไปสู่ชาวบ้าน เช่น การสื่อสารทั่วไป การสาธารณสุข เป็นต้น ความคิดในการใช้อักษรไทยเพื่อเขียนภาษาเขมรพื้นบ้านนั้น เริ่มมีการทั่วโลกอย่างรวดเร็ว โดยชาวยุโรปพื้นบ้านทั่วไป นักวิชาการนักการศึกษา ส่วนมากใช้กันยังไม่เป็นระบบ และไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการด้านภาษา การใช้ที่สำคัญและเป็นระบบคือ วิธีการเขียนของ William Smalley และ John Ellison ซึ่งใช้ในการเขียนคำแปลคัมภีร์ใบเบลล์ เป็นภาษาเขมร แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่หลายอย่าง ต่อมาในปี 2530, 2531 และ 2532 สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท ได้จัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยจัดการประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำระบบเขียนภาษาเขมรขึ้น โดยความร่วมมือของโรงเรียนลิรินทร์ การศึกษาอุตสาหกรรมเรียนจังหวัดลุรินทร์ และ Summer Institute of Linguistics ประจำประเทศไทย ผลของการประชุมทั้ง 3 ครั้ง ทำให้ได้ระบบการเขียนภาษาเขมรถิ่นไทย โดยใช้อักษรไทยเป็นระบบที่ถูกต้องตามวิชาการด้วยภาษา และในขณะเดียวกันได้มีความเห็นพ้องจากเจ้าของภาษาตัวอย่าง ระบบการเขียนนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับชาวบ้านได้ใช้เขียนเพลง บันทึกประเพณี และวรรณกรรมต่างๆ และเป็นเครื่องมือสำหรับบุคลภายนอกได้ใช้เป็นสื่อเพื่อส่งผ่านข้อมูลข่าวสารตรงไปสู่ชาวบ้าน เช่น ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย หรือการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เป็นต้น ดังได้ปรากฏในตัวอย่างในหนังสือการพัฒนาระบบการเขียนภาษาเขมรถิ่นไทย (ลุวีล และ โสภนา, 2533) จากนี้ได้มีงานหลายชิ้นที่ใช้ผลของการศึกษาในครั้งนี้โดยใช้ระบบการเขียนภาษาเขมรถิ่นไทยในการผลิตหนังสือประกอบการอ่านสำหรับชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยหลายชิ้น เช่น นิทานพื้นบ้านเขมร สุภาษณ์อนามัยเบื้องต้น สุภาษิต และวิธีเรียกชื่อวุญญาย่างง่ายๆ โดยลุวีล และคณะ ซึ่งจัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือของชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยหลายท่าน จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม ปี 2536 นอกจากนี้ยังมีคัพทานุกรัมภ์ภาษาเขมรลุรินทร์-ไทย-อังกฤษ โดยลະອອ จອງອູ້ ອຳນາວເມືອງ โรงเรียนลิรินทร์ (2536) และพจนานุกรัมภ์ภาษาเขมรถิ่นไทย-เขมร กຳມັງງູ້-ອຳນາວເມືອງ บຸນູພັນຍົມ โรงเรียนบ้านดมวิทยาคม ອຳນາວສັງະ ຈັງຫວັດສຸວິນทร์ (2537) เป็นต้น ในปี 2535 มีงานที่น่าสนใจเป็นวิทยานิพนธ์

บริษุทไทยของนักศึกษานิเทศศาสตร์ ชิตาภา สุขพล (2539) ศึกษาเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคห้องร่างโดยใช้เอกสารที่เขียนด้วยภาษาเขมร กับไทยตามระบบที่สร้างขึ้นข้างต้น และเอกสารที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน โดยเปรียบเทียบในด้านความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ ความสนใจ และได้ศึกษาทดลองใน 2 หมู่บ้านที่พูดภาษาเขมรที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ผลปรากฏว่าหมู่บ้านที่อ่านเอกสารภาษาเขมรถี่นไทยมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นกว่าเดิมและมากกว่าอีกหมู่บ้านที่อ่านภาษาไทยมาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อว่ากลุ่มที่อ่านภาษาไทยมีความรู้สึกว่าตนมีความเข้าใจและพอใจเอกสารภาษาไทยมากกว่าก็ตาม พร้อมกันนี้ก็มีข้อเสนอแนะว่าเอกสารสำหรับชาวบ้านควรทำทั้งภาษาห้องถีน เช่น ภาษาเขมรถี่นไทยควบคู่กันไปกับภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีบรรณานุกรมภาษาเขมรถี่นไทย (สุวิล, 2539) ซึ่งรวมในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา และงานบรรณานุกรมภาษาเขมรทั่วไป (อรวรรณ และจตุพร, 2539)

ช่อง กะซอง และชั้มเร

ช่อง เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาในตรรกะลօสโตรເອເຊີດີ ສາຂາມຄູ-ເຂມຣ ສາຂາຍ່ອຍເປີຍວິກ ພບ ໃນປະເທດໄທຢີໃນຈັງຫວັດຈັນທຸງ ຕຣາດ ໃນບຣິເວັນທີຕິດຕ່ອກບໍ່ປະເທດກົມພູ່າ ແລະຄາດວ່າມີໃນຮະຍອງດ້ວຍ ດັ່ງປະກຸງໃນຮາຄມີອັນແກລງຂອງສຸນທຽງຊື່ໄດ້ກ່າວຄົງໄວ້ໃນເນາທີເກີ່ວກັບຫຼຸມນີ້ເປີຍມີກີ້ກັນ ໂດຍມີ ຈາກເຂີຍເກີ່ວກັບລັກຊະນະແລະວິທີຄວາມເປັນອຸ່ນຫຼຸ່ມໄວ້ໄປ 2-3 ຊັ້ນ ເຊັ່ນພາກຂອງ Lebar (1964) ແລະພາກຂອງ ສຸເຫາ ສຸພຣຣນໄພບູລົຍ (2530) ນອກຈາກນັ້ນເປັນພາກທີ່ດ້ານການພາກສາຕົ້ງ ເຊັ່ນ ກາຣີກໍາຮະບບລື່ອງຂອງ Huffman (2530) ກາຣີກໍາລັກຊະນະເສີຍໂດຍໃຫ້ເຄື່ອງມືວັດຂອງ Theraphan (2534) Edmondson (2540) ຈຶ່ງໄດ້ພົບລັກຊະນ້າເສີຍທີ່ນ່າສົນໄຈ ມີເຖິງ 4 ລັກຊະນະ ນອກຈາກນີ້ມີບໍ່ທີ່ມີກີ້ກັນໂດຍ Huffman, 1985 ກ່າວຄົງຮະບບເສີຍພາກສາຂອງ ແລະວິທີພິນຮົ່ວະດັບປຣິນູ້າໂທຊື່ກີ່ກໍາລັກຊະນະຂອງພາກສາຂອງໃນເຂົດ ມຸ່ງນ້ຳນັ້ນຕ່າງໆ ໃນຈັງຫວັດຈັນທຸງ ເຊັ່ນ ຈາກຂອງສຸເຫາ (2526) ສົງກາງູຈົນ (2530) ແລະສາຍັກ (2534) ສ່ວນກຸລຸວິດ (2539) ໄດ້ກີໍາລັກຊະນະພາກສາຂອງທີ່ຈັງຫວັດຕຣາດ ເພື່ອເປັນວິທີພິນຮົ່ວະດັບປຣິນູ້າໂທສາຂາ ຈົກຕະວັນອອກ

ຈາກກາຮຽນອອກກາສນາມຂອງອາຈານຍັງແລະນັກກີໍາພາບປຣິນູ້າໂທ ສາຂາພາກສາຕົ້ງ ຂອງ ມາວິທາລ້າຍທິດລ ໄດ້ພົບວ່າ ກຸ່ມ່ອງໃນຈັງຫວັດຕຣາດນັ້ນ ເຮັດວຽກທີ່ຕົນພຸດວ່າ ກະຊອງ ແລະມີລັກຊະນະ ແຕກຕ່າງໆໄປຈາກພາກສາຂອງທີ່ພຸດໃນເຂົດຈັນທຸງ ໂນ່ສາມາດເຂົ້າໃຈກັນໄດ້ທັງໝົດ ນອກຈາກນີ້ໃນເຂົດຈັງຫວັດ ຕຣາດ ມີກຸ່ມທີ່ເຮັດວຽກທີ່ອັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ທັນວ່າ ເປັນອັກພາກທີ່ໜຶ່ງແຕກຕ່າງໆໄປຈາກພາກສາຂອງ ແລະພາກ ລຳທັບພາກສາທັນນີ້ ຮີວະພັນນີ້ (2529) ໄດ້ເຂີຍອອົບຍາລັກຊະນະຮະບບເສີຍ ຂອງພາກສັນເກົາໂດຍລັ້ງເຂົ້າ ແລະໃໝ່ແນ້ຳພຣວສຣົກ ພລອຍແກ້ວ ກໍາລັງກີໍາພິເສດຖະກິດ ເພື່ອເຂີຍເປັນວິທີພິນຮົ່ວະດັບປຣິນູ້າໂທ ສາຂາພາກສາຕົ້ງທີ່ມາວິທາລ້າຍທິດລ ນອກຈາກນີ້ຢັ້ງມີກາຮົດກີໍາລັກຊະນະເກີ່ວກັບຄວາມສັມພັນນີ້ ຮະຫວ່າງພາກສາຂອງ ກະຊອງ ແລະທັນວ່າ ທັນວ່າ ເປັນອັກພາກທີ່ໜຶ່ງໃນຮະຫວ່າງດໍາເນີນກາຮົດກີໍາດ້ວຍ

ເວີຍດນາມ

ກລຸ່ມເວີຍດນາມ ມາຍເຖິງ ກລຸ່ມໜ້າທີ່ມີເຫຼືອສາຍເກີຍວ່າເອົ້າກັບປະກາງຂອງປະເທດເວີຍດນາມ ເວີຍດນາມມີຄວາມໝາຍວ່າ “ດິນແດນທາງຕອນໄຕ້” ຜົ່ງມາຍເຖິງທາງໄຕ້ຂອງຈິນ ປັຈຈຸບັນຄົນເວີຍດນາມເຮັກຕ້ວເລົງວ່າ ເວີຍດ ແລະມີອົກທີ່ຂອ້ານັ້ນຄື່ອ ຊັນເພົ່າຄົງ ດັນໄທຍເຮົາຄົນເວີຍດນາມເວີຍດນາມໄວ່ ຜົນ ນອກຈາກນີ້ຢືນມີຄໍາວ່າ ແກ້ວ ເປັນ ຄໍາທີ່ຄົນໃນພື້ນທີ່ໄກລ້າເຄີຍເຮົາ ແຕ່ຄື່ອວ່າເປັນຄໍາເຫັນດູແງ

ເວີຍດນາມເປັນພາກ່າທີ່ຈັດອູ້ໃນຕະຫຼາດລອດໂຕຣເອເທີຍຕິດ ສາຂາມອູ້-ເຂມຣເໜືອ ອູ້ໃນກລຸ່ມພາກ່າ ເວີຍດຕິກິລ້າເຄີຍກັບພາກ່າເວີຍດເໜືອງ ຂ້າເວີຍດນາມໃນປະເທດໄທຍເຂົ້າມາໃນຫລາຍບຸດສັຍ ເຊັ່ນ ສັຍ ປລາຍອູ້ຍຸ້ຍ້າຊື່ງເຂົ້າມາເປັນເວລາກວ່າ 200 ປີມາແລ້ວ ເນື່ອຈາກປັນຫາທາງຄາສນາ ໂດຍມີກລຸ່ມໜ້າເວີຍດນາມທີ່ ນັບຄື່ອຄາສາກົດຕິກິລ້າໃນກາຍໂຮມນັກທາອລືຄອພຍເຂົ້າມາອູ້ໃນເຂດອູ້ຍຸ້ຍ້າແລະຈັນທຸງ ນອກຈາກນີ້ມີການ ອພຍພຄຮັ້ງໃຫຍ່ໃນສັຍ ຕ່ອສູ້ກັບຝ່າງເສດເມື່ອປະມານກວ່າ 50 ປີມາແລ້ວ ໂດຍສ່ວນມາກອພຍພມາອູ້ໃນເຂດ ກາຄົ້ສານ ແລະມີ ອພຍພມາອູ້ໃນເຂດກາຄກາລາງບາງຈັງຫວັດ

ງານກົດກົກ່າເກີຍວ່າກັບຄົນເວີຍດນາມໃນເມືອງໄທຍທ່າທີ່ມີອູ້ສ່ວນມາກເປັນກົດກົກ່າເພື່ອປະໂຍບນີ້ໃນ ການປັກຄອງແລະຄັບຄຸມຄົນເວີຍດນາມໄດ້ອ່າຍ່າງເໜາະສົມ ເຊັ່ນ ກົດກົກ່າທີ່ໄຫ້ຄວາມຮູ້ທີ່ໄປເກີຍວ່າກັບເຊີຕ ຄວາມເປັນອູ້ ຂານບ່ຽນເນື້ອມໝັ້ນ ຂອງຄົນເວີຍດນາມຂອງ Frank M. Lebar (1964) ແລະເຊີຕຄວາມເປັນອູ້ ລັກນະໂລກແລະອຸປະນິສີຍ່າວຸ້ງວິທີທາງການກັບຄົນເວີຍດນາມຂອງກອງທັບນັກສ່ວັງ (2513) ແລະນອກຈາກນີ້ ຍັງມີການເຊີນເກີຍວ່າກັບປະວັດແລະຕັ້ນກຳນົດຂອງຄົນເວີຍດນາມໂດຍ ໄຊເດັ່ນຝ່າງເດັ່ນ ການເກີຍວ່າກັບຄົນຜູນ ອພຍພໃນປະເທດໄທຍ (ວິຊາ ແລະຄະ, 2521) ກົດກົກ່າເກີຍວ່າກັບກົມື້ທັງ ຄວາມສັມພັນນີ້ໄທຍ-ເຂມຣ-ຜູນ (ຄນອມ, 2523) ກົດກົກ່າເບີຍບັນຫຼັບຜູ້ອົພຍພເຂົ້າມາໃນຄ່າຍຜູ້ອົພຍພຄນລາວ, ເຂມຣ ແລະເວີຍດນາມ (ອມຮາ ແລະຄະ, 2521) ແລະກົດກົກ່າເກີຍວ່າກັບທັນຄົດຕີຂອງຄົນໄທຍໃນກາຕະວັນອອກເດີຍເຫຼືອຕ່ອຄົນເວີຍດນາມ ເປັນຕົ້ນ ນອກຈາກນີ້ມີການດ້ານວັດທະນະ ເຊັ່ນ ຕໍາຮາພິຮີຜູນ (ພຣະຄຽດນານໍມ່ສົມນາຈາຍ, 2477) ເປັນຕົ້ນ ໃນຮະຫັດມາຈະມີການດ້ານພາກ່າຄາສົດ ຜົ່ງກົດກົກ່າເກີຍດນາມທີ່ພູດອູ້ໃນພື້ນທີ່ຕ່າງໆ ເຊັ່ນ Rnujika (1996) ໄດ້ກົດກົກ່າຮັບເລີຍຂອງພາກ່າເວີຍດນາມທີ່ອໍານາວັນປະເທດ ຈັງຫວັດສະແກ້ວ ແລະໄດ້ພບ ວ່າເປັນພາກ່າທີ່ໄກລ້າເຄີຍກັບພາກ່າເວີຍດນາມໄດ້ ເນື່ອຈາກປະກາງໃນເຂດນີ້ອົພຍພມາຈາກເວີຍດນາມໄດ້ເມື່ອກວ່າ 50 ປີມາແລ້ວ Kaewta (1998) ກົດກົກ່າຮັບເລີຍຂອງພາກ່າເວີຍດນາມທີ່ພູດທີ່ໜຸ່ມໜ້າວັດຄົງທີ່ເຫັນ ອຳກາມເມືອງ ຈັງຫວັດຄຣົມນມ ຜົ່ງເປັນໜຸ່ມໜ້າວັນຫາແນ່ນ ແລະຍັງມີການພູດກັນໃນເຊີຕປະຈ່ວັນ ໃນ ປັຈຈຸບັນ ຜູ້ຈັຍໄດ້ພບວ່າພາກ່າເວີຍດນາມມີລັກນະໂລກແລະໄກລ້າເຄີຍກັບພາກ່າເວີຍດນາມເໜືອ ເນື່ອຈາກອົພຍພມາ ຈາກເຂດເວີຍດນາມເໜືອສັຍສົງຄຣມກັບຝ່າງເສດ ເມື່ອປະມານ 50 ປີມາແລ້ວ ການອົກຫົ້ນທີ່ມີກົດກົກ່າ

ลักษณะระบบสื่อภาษาเวียดนาม ที่อำเภอชุม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีอายุมากกว่า 200 ปี บังคับคนเหล่านี้มีความคิดว่าตนเป็นคนไทยที่มีบรรพบุรุษเป็นคนเวียดนาม การใช้ภาษาเวียดนามมีเฉพาะผู้สูงอายุ กลุ่มคนในระดับอายุต่างๆ มีความรู้ในภาษาเวียดนามในระดับต่างๆ กัน คนวัยรุ่นไม่ใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน และอาจพูดคำศัพท์ ภาษาเวียดนามในขณะที่ใกล้เคียงกับภาษาเวียดนามได้ นอกเหนือไปยังมีหลักฐานที่เกี่ยวกับเวียดนามซึ่งกล่าวถึงคนในเวียดนามในภาพรวม โดยเน้นชาวเวียดนามในประเทศไทยทั้งด้านภาษา สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เป็นจำนวนไม่น้อย

ໂສ (ທະວີງ)

ກລຸ່ມໂສ (ທະວີງ) ເປັນກລຸ່ມໜ້າທີ່ພູດວາງານໃຕຣະກຸລມອຸ່ນ-ເໝົາ ສາຂາຢ່ອຍເວີດຕິກ ຕັ້ງຄືນ້ຽນອູ່ທີ່
ໜຸ້ມ້ານໜອງແວງ ບ້ານທອງເຈົ້າ ແລະບ້ານທອງມ່ວງ ຕ່າບລປຸມວາປີ ອໍານາຄລ່ອງດາວ ຈັງຫວັດສກລນຄຣ
ຈ່າວນປະກາກທີ່ສື່ນໍ້າເກີນ 1,000 ດາວ ຜົນກລຸ່ມໜ້ຽກເຮີຍກວ່າ “ໂສ” ເໜີເດືອນເວັບຫຼາຍກລຸ່ມທີ່ພູດພຍພ
ມາຈາກຝ່າງລາວ ໂດຍເພາະອ່າຍ່າກລຸ່ມໜ້າໜີ່ທີ່ຮູ້ຈັກທ່າວໄປວ່າ “ໂສ” ເປັນກລຸ່ມທີ່ພູດວາງານໃຕຣະກຸລມອຸ່ນ-
ເໝົາ ອູ່ໃນສາຂາຢ່ອຍກຸອົກ ແລະເປັນກລຸ່ມທີ່ພູດພາຈາຍອູ່ໃໝ່ຫຼາຍຈັງຫວັດໃນເຫຼືອສານເໜືອ ບົວເວັນໄກລ້
ເຄີຍກັບກລຸ່ມໂສ (ທະວີງ) ໂດຍເພາະເຫື່ອຕໍ່ຫຼາກສຸມາລົມ ຈັງຫວັດສກລນຄຣ ກລຸ່ມໂສກລຸ່ມນີ້ເປັນຄົນລະກລຸ່ມໜ້າ
ຄົນລະວາງານກັບໂສ (ທະວີງ) ແຕ່ຄົນທ່າວໄປຈຶ່ງຄົດວ່າເປັນກລຸ່ມເຕີຍກັນ ຜົນກລຸ່ມນີ້ໄດ້ອ້າພຍພາຈາກເຫື່ອຕໍ່ກົດ
ຄໍາມ່ວນໃນລາວ ມາຍັງເມື່ອງໄກຍແລະຕັ້ງຄືນ້ຽນອູ່ໃນບົວເວັນອໍານາຄລ່ອງດາວເປັນເວລາເກືອບຮ້ອຍປີ ໂດຍທີ່ຄົນ
ສ່ວນໃຫຍ່ຄົດວ່າເປັນໂສກລຸ່ມເຕີຍກັບໂສທີ່ອໍານາກສຸມາລົມ ຈາກທີ່ເກີຍກັບຫຼາຍກລຸ່ມນີ້ຈີ່ມີເພີ່ມນ້ອຍຫົ້ນ ໂດຍເຮັມ
ຈາກງານທາງດ້ານວາງານຄາສຕ່ວງ ສົບວິໄລ (1995) ຜົ່ງໄດ້ຄົກຫາວາງານນີ້ແລະໄດ້ເຫັນເປັນທົມກລ່ວງໃນ
ຮາຍລະເອີ້ນລັກໝະວາງານແລະລັກໝະສະຖານກາຮັດສິ່ງແວດລ້ວມທາງສັງຄົມຂອງຜົນກລຸ່ມນີ້ ໃຫ້ຄວາມຮູ້ເກີຍກັບ
ປະວັດທີກອບພູດພາຈາກຝ່າງລາວມາສູ່ປະເທດໄກຍ ພ້ອມກັບກລຸ່ມໜ້າອື່ນໆ ທີ່ອູ່ໄກລ້ເຄີຍເນື່ອງຈາກປັ້ງທຸກຄວາມ
ເຮັນແກ້ນແລກຮັດຊື່ໄຕກາປົກໂຮງອອງຝ່າງເຄືສ ແລະກາຮູ້ຈຸກຈາກກລຸ່ມໜ້າຮອບຫັ້ນເນື່ອງຈາກມີລັກໝະວາ
ແລກການດຳເນີນຫົວໜ້າທີ່ຕ່າງອອກໄປ ຮວມເປັ້ນປັ້ງຈັຍໃນກາຮັກຫາເອກລັກໝະທຳການວາງານໃຫ້ຄົນອູ່ໃນເວລາກວ່າຮ້ອຍປີ
ແລະປັ້ງຈັຍຂອງການເລື່ອມສາຍຂອງວາງານໃນສັງຄົມປັ້ງຈຸບັນ ວາງານແລະວັດທະນຮຽມ ໂສ (ທະວີງ) ອູ່ໃນກາວະ
ອັນຕາຍ ມີການປັ້ງປຸງແປ່ງສູງ ພົມໝະເລີ່ມຍາກຕາມລັກໝະວາງານອຸ່ນ-ເໝົາ ສາຂາເວີດຕິກໄວ້ແລະຍັງ
ຄົນມີຄໍາສັ່ນເຫັນເດີຍກັບວາງານທະວີງໃນລາວ ແມ່ຈົນການປັ້ງປຸງແປ່ງໄປໜ້ອຍ ແລະຮັບອູ່ໃນຮັບບອງ
ການປັ້ງປຸງແປ່ງເຫັນເຫັນເຫັນກັບວາງານທະວີງໃຫຍ່ ການໃຊ້ຄໍາ ແລະລັກໝະວາງານໃຫ້ປະໂຍດ ໂດຍເພາະການ
ປັ້ງປຸງແປ່ງຈະເກີດມາໃນກລຸ່ມຄນ່າງຍົງ ການປັ້ງປຸງວາງານໃນບັນດາທີ່ແລະເວລາ ແລະແນວໂນມທີ່ຈະ
ນໍາໄປສູ່ການຕາຍຂອງວາງານກາຍໃນຮະເວລາອີກເພີ່ມ 1-2 ຊົ່ວໂມງ ນອກຈາກນັ້ນຍັງໄດ້ເສັນວິທີການທີ່ຈະນໍາ
ໄປສູ່ການພື້ນຖານແລະຄວາມພາຍານທີ່ຈະຮັກຫາວາງານນີ້ໄປໄຫ້ສູ່ນໍາປະໂຫຍດ ໃນປີ 1996 ຜູ້ເຂົ້າມີຄົນເດີຍ
ກັນນີ້ໄດ້ເສັນອົບທົມການເກີຍກັບລັກໝະທຳການວາງານນີ້ໂດຍເພາະລັກໝະທຳການເສີ່ມອ່າງຊັດເຈນ ທຳໄຫ້
ເຫັນລັກໝະວາງານທີ່ອູ່ໃນການປັ້ງປຸງແປ່ງແລະສູ່ນໍາປະໂຫຍດໃຫຍ່ລັກໝະທຳການພາຍໃຕ້ໂດຍເພາະໃນກລຸ່ມຄນ
່າງຍົງ Miller and Miller, 1996 ໄດ້ເສັນອົບທົມການຄືກ່າຍເບີບທີ່ຍັນລັກໝະວາງານກລຸ່ມບຽງ-ໂສ ທັ້ງໜົດ
ໃນປະເທດໄກຍແລະໄດ້ພົບວ່າກລຸ່ມໂສ (ທະວີງ) ນີ້ມີການໃຊ້ຄໍາສັ່ນເຫັນກັບກລຸ່ມໂສ-ບຽງ (ກຸອົກ) ອື່ນໆ ເພີ່ມ 24-
27% ຜົ່ງນ້ອຍກວ່າກລຸ່ມອື່ນມາກ ແສດວ່າເປັນຄົນລະວາງານກັນໂດຍລື້ນເຊີງ ນອກຈາກນີ້ຍັງມີການຄືກ່າຍທັນຄົດ
ຂອງກລຸ່ມນີ້ຕໍ່ວາງານຂອງຕົນໃນຮາຍລະເອີ້ດໃນວິທີຍາພິເນົ້າຮະດັບປົງປຸງໝາງໂທສາຂາວາງານຄາສຕ່ວງ ໂດຍເບີນຈາກ
ຂໍາສຸກ (2541) ຜົ່ງຈະເປັນແນວທາງທີ່ສໍາຄັນໃນການທີ່ຈະດຳເນີນງານເກີຍກັບກລຸ່ມວາງານນີ້ຕໍ່ໄປ

ប្រព័ន្ធឌី

กลุ่มบูรุ-โล (หรือโซ่) และบางครั้งเรียกว่า “ขา” เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาในตรรกะลอสโตรເອເຊີຍ ติก สาขามอญເມຣ สาขาย່ອຍກຸອົດ เป็นกลุ่มชนที่พูดในประเทศไทย ລາວ ກັນພູ້ຈາ ແລະເວີຍດນາມ ໃນ ประเทศไทยພົບໃນການອື່ນໂສນໂດຍເຄີຍເຫັນຈັງຫວັດສກລນດຣ ນຄຣພນມ ມຸກດາຫາຣ ອຸບລຣາຊຮານີ ແລະ ອຳນາຈເຈົ້າຢູ່ ຈາກງານການຄຶກຂາທ່າງພາກພາກສາສຕ້ຣີຂອງນ້ກພາກສາສຕ້ຣີ John Miller ແລະ Carolyn Miller (1997) ຊຶ່ງຄຶກຂາຄຳຄັ້ງພົນຮູ້ນໄດ້ພົບວ່າກຸລຸ່ມຄນທີ່ເຮົາກວ່າ ບຽງ ແລະ ໂສ້ ສ່ວນມາກໃຊ້ຄໍາຄັ້ງພົກທີ່ໄກລ້ເຄີຍກັນທີ່ຈັດອຸ່ນພາກພາເດືອກວັນ ຍາກເວັ້ນກຸລຸ່ມໂສ້ທີ່ອໍາເນົວສ່ອງດາວ ຈັງຫວັດສກລນດຣ ເທົ່ານີ້ທີ່ເປັນຄນະພາກຊື່ໃນເວົ້ອນນີ້ໄດ້ກ່າວຄົງໃນເວົ້ອນ ໂສ້ (ທະວີງ)

คำว่า “บูร” เป็นคำที่กลุ่มนี้ที่บ้านเวนีกี อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เรียกต้นเองว่า ความหมายว่า ภูเขา คานญา (ธีระพันธ์, 2523) คำว่า “สี” หรือที่ภาษาพื้นบ้านว่า *thra: <ทรอ>* เป็นคำที่กลุ่มนี้ที่อำเภอสูมามาลย์ จังหวัดสกลนคร ใช้เรียกตัวเอง คำว่าสีนี้ยังไม่ทราบความหมายที่ชัดเจน มีผู้สันนิษฐานว่าอาจมาจากคำลาวว่า *rnâ <ຫ້ວ>* ซึ่งหมายถึงชั่วชา เป็นคำเชิงดูถูก แต่ก็มีผู้สันนิษฐานว่าอาจมาจากคำว่า *thra: (ทรอ)* ซึ่งหมายความว่า “นา” ซึ่งอาจจะใช้เรียกกลุ่มนี้ก็มีอยู่เช่นกัน (ซึ่งบางครั้งเรียกว่า “ชา”) ที่อยู่ในบริเวณที่เป็นนา และทำนา เพื่อแยกให้แตกต่างจากกลุ่มชาที่อำเภอโขงเจียม ซึ่งเรียกต้นเองว่า บูร หรือคนที่อยู่ในเขตภูเขา ส่วนกลุ่มมอยเขมรที่บริเวณอำเภอคงหลวง นั้น มีความลับสนจากเชื้อ ก่อร้ายคือเรียกตัวเองว่า บูร และอยู่ในเขตที่อยู่ในเขตภูเขาพาน แต่คนที่ว่าไปเรียกคนกลุ่มนี้ว่า โลสี เนื่องจากเห็นจากความคล้ายคลึงกับกลุ่มที่อำเภอสูมามาลย์ ที่ซึ่งเรียกว่า โลสี จากการทบทวนจากชนกลุ่มที่เกี่ยวกับกลุ่มบูร-โลสี หรือบางครั้งใช้คำว่า ชา นั้น ปรากฏว่ามีงานที่ใช้ชื่อว่า โลสีหลายชื่น เช่น งานของสุวรรณ วงศ์รัตน์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานด้านวัฒนธรรม Lebar (1964) โดยได้เขียนชาติพันธุ์ของกลุ่มโลสี ซึ่งกล่าวถึงถิ่นที่อยู่ ลักษณะภาษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ครอบครัว การแต่งงาน โครงสร้างทางสังคมและระบบความเชื่อ เช่น การละเล่นโลสีทั้งบัง (วิทยาลัยครุสกลนคร) พิธีความเชื่อเกี่ยวกับการตัดเรตตัดกรรม (ทรงวิทย์, 2530) การถือประเพณีตัดสิบสอง เช่นเดียวกับคนไทยกลุ่มอื่นๆ ในครีสต์ศาสนา (วาสนา, 2530) มีงานของสุรุตัน วงศ์รัตน์ เกี่ยวกับโลสีหลายชื่น ได้แก่ งานที่เกี่ยวกับคำศัพท์ที่เกี่ยวกับความเจ็บ ป่วย เช่น สารานุกรมชาติพันธุ์การแพทย์กลุ่มไทย-ลาว และໄທໂສ (สุรุตัน, 2534) บทความเรื่องผ้าของชาโลสี (ทรงคุณ และอื่นๆ, 2536) กล่าวถึงประวัติ กิจกรรมต่างๆ รวมถึงบทความที่เกี่ยวกับขันตอน เทคนิคการทำและความเชื่อที่เกี่ยวกับการใช้ผ้าในกิจกรรมต่างๆ ศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมไทยโลสีเมืองสูมามาลย์ (พุฒ, 2531) วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาศาสตร์ เรื่อง คำศัพท์เกี่ยวกับความเจ็บป่วย เพื่อให้เข้าใจโลกทัศน์ของคนโลสี ของ (สุขารัตี, 2537) นอกจากนี้มีงานทางภาษาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เช่น วิทยานิพนธ์

ปริญญาเอกเรื่องไวยากรณ์ภาษาโล้ส ซึ่งครอบคลุมเรื่องของระบบเสียง ระบบประโยชน์ และระบบข้อความที่สูงกว่าประโยชน์ (Miggliaza, 1998) วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทเรื่อง การศึกษาลักษณะไวยากรณ์ระดับวีแลประโยชน์ (Malai, 1980) การศึกษาไวยากรณ์ระดับอนุประโยชน์และประโยชน์ของกลุ่มโล้ส (ซึ่งเรียกตัวเองว่า บру) ที่อำเภอตองหลวง จังหวัดมุกดาหาร (Chollada, 1985) และงานการศึกษาเรื่อง ระบบเสียงของภาษาโล้ส (บру) ที่เดียวกันนี้โดย Darunee (1986) วรรณกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า บру ได้แก่ พจนานุกรมบру-ไทย-อังกฤษ (ธีระพันธ์, 2523) ซึ่งให้ได้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาวบруที่หมู่บ้านเดินบึง อำเภอจงเจียม การศึกษาลักษณะระบบเสียงของภาษาบру (ธีระพันธ์, 1976) มีงานการศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาบруที่เดียวกับของภัททิยา (2524) หนังสือบทเรียนภาษาบру โดย July Green, 2539 และงานเชิงวัฒนธรรมเช่น บทความเรื่อง ระเบ็น งานบุญของชาวบру (ภัททิยา, 2525) บทเรียนภาษาบру รวมทั้งความรู้ทั่วไป การเรียนภาษาบру วิธีออกเสียง และลักษณะทางไวยากรณ์ บทเรียนจำนวน 20 บท และจำนวนศัพท์ที่ใช้ในการฝึกฝนของ July Green เช่นกัน

นอกจากนี้มีงานที่กล่าวรวมทั้งโล้สและบруหลายชั้น เช่น การศึกษาระดับปริญญาโท ศึกษาเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษาถุย บру และโล้ส โดยเฉพาะการใช้หน่วยเสริมคำศัพท์และการสร้างคำ ได้พบว่าภาษาบруและโล้สความใกล้เคียงกันมากกว่าถุย (เอกวิทย์, 2526) การศึกษาเปรียบเทียบภาษาโล้ส-บру 6 กลุ่ม โดย Miller and Miller (2537) เช่น การทำฐานข้อมูลคำศัพท์แยกตามกลุ่มคนใน Northeast (2537) บทความเรื่อง ลักษณะระบบเสียง และระบบการเขียนในกลุ่มภาษากรุดิ หลายกลุ่ม (2538) การเปรียบเทียบฐานข้อมูลบทเรียน 3 ภาษาไทย-อังกฤษ-โล้ส/บру ของกลุ่มภาษา 6 กลุ่ม การเปรียบเทียบความล้มเหลวของกลุ่มบру-โล้ส กลุ่มต่างๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2540) ซึ่งได้พบว่าภาษาโล้ส-บру มีคำศัพท์ร่วมตระกูลกันเป็นจำนวนมากถึง 76-99% ยกเว้นภาษาโล้ส (ทะวีง) ซึ่งมีเพียง 24-27% ฐานข้อมูลหนังสือ บทสนทนา 3 ภาษาใน 6 กลุ่ม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการสำรวจความคิดเห็นของชาวโล้ส-บру ถึงความสามารถในการใช้ภาษา ความเป็นอุปถัมภ์ และทัศนคติต่อภาษา (Carolyn Miller, 1994) และแปลเป็นภาษาไทยโดย สุวิไล และสกานา, 2537)

นอกจากนี้มีการศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกลุ่มโล้ส (สกลนคร) บру (นครพนม) และช่า (มุกดาหาร) หรือโล้ส (บру) นั่นเอง ได้พบว่าเป็นการเลี้ยงตามธรรมชาติ โล้สและบรุมีความคล้ายคลึงกัน คือ ล้าหลังไม่ทันสมัย

กุญ

กลุ่มกุญ หรือบางครั้งจะพบใช้คำว่า กวย หรือ สวย เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาในtribe กลุ่มต่อ เอเชียติก สาขามอยุ-เขมร สาขาย่อยกตุอิค คำว่ากุญและกวย มีความหมายว่า “คน” เป็นคำที่ชนกลุ่มนี้ใช้ เรียกชื่อกลุ่มของตนและภาษาที่ใช้ คำว่ากุญและกวยเป็นคำเดียวกันแต่แตกต่างกันที่การออกเสียงสระ เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันคนละพื้นที่หรือเป็นภาษาถิ่นที่ต่างกันนั่นเอง ส่วนคำว่า “สวย” นั้นเป็นคำที่คน ภาษาอื่นเรียกคนกลุ่มนี้ เนื่องจากเป็นผู้ที่ถูกการต้อนมาจากเขมรและลาวในสมัยรัตนโกสินธ์ตอนต้น และมีหน้าที่ต้องส่งส่วยของป้ามาที่กรุงเทพฯ กลุ่มชาวกุญนี้พำนัชในประเทศไทย ลาว เขมร และกีดนาม ลำหรับในประเทศไทยงานแพนท์ภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทย (สุวิไล และคณะ, 2541) ได้พบว่า มีชาวกุญอยู่ใน 10 จังหวัด ในภาคอีสานหลายจังหวัดและภาคกลาง-ตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว อรัญประเทศ ฉะเชิงเทรา และสุพรรณบุรี เป็นต้น มีวรรณกรรมที่เขียนเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวกุญหลายชิ้น ได้แก่ งานของ Seidenfaden (1952) เรื่องเกี่ยวกับชาวกุญในเมือง ไทยและกัมพูชา และข้อเสนอแนะในการทำงานกับชนกลุ่มนี้ Lebar et al. (1964) กล่าวถึงกลุ่มชาวกุญ เป็นหนึ่งบทใน Ethnic Groups of Mainland SEA โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ ถิ่นฐาน ประชาร ภาษา ประวัติ ลักษณะทางวัฒนธรรม โครงสร้างและค่านิยมความเชื่อ ในปี 1970 กองทัพสร้างได้จัดทำชุดการ ศึกษากลุ่มนี้ต่างๆ ในอาเซียนภาคเหนือ และได้กล่าวถึงกลุ่มชาวกุญ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ในแง่ ชื่อ ขนาดประชากร ถิ่นฐาน ลักษณะทางภาษา สุขภาพอนามัย โครงสร้างทางสังคม ประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ เศรษฐกิจ ศิลป ความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ และสมทรงในปี 2538 ได้กล่าวถึงความรู้ ทั่วไปเกี่ยวกับชาวกุญซึ่งกล่าวถึงความหมายของชื่อ ประวัติ ถิ่นฐาน ภาษา ลักษณะทางสังคม ประชาร ปีนต้น ในหนังสือชุดสารานุกรมเรื่องที่เกี่ยวกับชาติภูมิ โจเชฟ เดลลี (1966) เรียนเรื่องเกี่ยวกับผู้ลับ ช้า โดยกล่าวถึงกำเนิด ภาษา อาชีพ ของคนส่วย ผู้ซึ่งมีอาชีพในการแสดงช้าที่สุรินทร์ เพเกีย วนเดอ ยาด และบริกิต 沃ยคอส (2523) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับประวัติของชาวกุญ ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับ แหล่งกำเนิด ต้นทางเรื่องเล่า ลักษณะโครงสร้างทางสังคม ขนาดบารมเนียมประเพณี นอกจากนี้เรื่องของ ชนกลุ่มนี้ยังมีกล่าวถึงในหนังสือที่เกี่ยวกับประวัติส่วนราชการ เช่น สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราช ธานี เป็นต้น

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมเชื่อของชาวกุญมีเป็นจำนวนมาก เช่น เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งรวมดอนตี การละเล่น และ ศิลปวัฒนธรรมของทั้งชาวเขมร กุญ และลาว (สมจิตร, 2527) โดยได้กล่าวถึงประเพณีการแต่งงานของคน กุญ มีการศึกษาความนิทานพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ (ศูนย์วัฒนธรรมสุรินทร์, 2538) มีการ

วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของคนกтуยในจังหวัดสุรินทร์ (ชีน ครีสวัสดี, 2529) การวิจัยเกี่ยวกับผ้าไหมในวิถีชีวิตริมแม่น้ำเจ้าพระยา (อัจฉรา และเครือจิต, 2530) ความสำคัญของพิธีการเรียกช้างกтуยในงานกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่ทางการ (Feijke van der Haak, 1987 [2530]) ความสำคัญของพิธีกรรม และขั้นตอนในการคล้องช้างของชาวกтуยที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ โดยศูนย์คหคึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาเรื่องช้าง (ชีรภพ, 2536) หนังสือสุรินทร์ : แหล่งอารยธรรม (ศูนย์วิชาการจังหวัดสุรินทร์, 2538) กล่าวถึงประวัติ ความเชื่อเกี่ยวกับช้าง พิธีกรรม หัตถกรรม การห่อผ้า การทำเครื่องประดับและศิลป์ต่างๆ การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมกтуย เขมร และลาว มีการศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับตะกวด เช่น บทความการเข็นตะกดของชาวกтуยบ้านตรีม จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเลี้ยงหายฝ้าฝน (ปรานี วงศ์เทศ, 2539) และบทความเรื่องตะกด-ตันไม้ บ้านตรีม (พนิดา, 2539) ในช่วงตั้งแต่ปี 2513-14 มีการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของชาวกтуย โดยวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ศึกษาการรักษาแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรของชาวบ้านอ่าเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ (ชีงบางส่วนเป็นชาวกтуย) ของกุณิณันท์ (2534) และการวิจัยของศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะ คณะกรรมการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหิดล โดยเลือกพื้นที่วิจัยในเขตที่เป็นกลุ่มชาวไทยเชื้อสายกุย และลาว ผลการวิจัยทำให้เข้าใจแพทย์พื้นบ้านที่มีพื้นฐานมาจากประชาราษฎร์กลุ่มต่างๆ และปัญหาที่เกี่ยวกับคนที่มีพื้นฐานจากศาสนาและความเชื่อของชุมชน หมู่บ้านพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์ มีทั้งชาวเขมรชาวกтуยและลาว ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความเชื่อและวิถีปฏิบัติต่างๆ กัน โดยได้มีการศึกษาภูมิหลังทางสังคม ภูมิหลัง บทบาท วิถี การรักษา และการถ่ายทอดความรู้ของหมู่บ้าน (ทองยศ, 2535)

ในปี 2532 มีการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์กุยและญื้อ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยศึกษาเปรียบเทียบลักษณะชุมชนและผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนกาภยที่สุรินทร์ และญื้อที่นครพนม ได้พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มกุยไม่เพิ่งการใช้ระบบอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ มีการรักษาประเพณีและภาษาพื้นบ้าน และมีการนับถือผีบรรพบุรุษเคร่งครัดกว่ากลุ่มญื้อ มีฐานเศรษฐกิจต่ากว่ามีน้ำสินและมีการใช้เทคโนโลยีการพัฒนาอย่างกว้างกลุ่มญื้อ เป็นต้น

ในแง่การศึกษาด้านภาษาหนึ่ง ได้พบมีงานหลักที่นี้ มีงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ศึกษาลักษณะของภาษากาภยที่บ้านหนองบัว อ่าเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เปรียบเทียบกับภาษาญื้อที่จังหวัดสุพรรณบุรี (Pailin, 1980) การศึกษาลักษณะภาษากาภยที่ 3 หมู่บ้านในเขตสุพรรณบุรีทางด้านเสียง คำวิล และประโยชน์ (จิรัส, 2525) มีการศึกษาเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษาญื้อ บูรุ และโซ่ ซึ่งได้พบว่าภาษาบูรุและโซ่ มีการใช้วิธีการคล้ายคลึงกันมากกว่าภาษาญื้อ (เอกกิทย์, 2526) การศึกษาลักษณะไวยากรณ์

ในระดับวิถี และประโยชน์ของภาษาการที่บ้านแวน ตำบลบุณยรงค์อำเภออมพระ จังหวัดสุรินทร์ Oranut, 1984 (2527) หนังสือคู่มือคำศัพท์และที่สุนทรีย์ไทย-กุย-อังกฤษ ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการรักษาพยาบาลมุครูาน ในภาษาไทยและแปลเป็นไทยและอังกฤษ (วรรณฯ และอื่นๆ, 2530) มีการศึกษาทางภาษาศาสตร์เชิงลักษณะ เรื่องชุมชนหลายภาษาที่บ้านเมืองลัง อำเภออมพระ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นเขตที่มีประชากรที่พูดภาษาไทย เชมร ลาว และจีน ชาวบ้านเข้าใจได้เกือบทุกภาษาเมื่อการเลือกใช้ภาษาในวาระและสถานที่ต่างๆ กัน ชาวกุยแม้จะมีจำนวนมากที่สุดและเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าวมาก่อนผู้อื่นมาก ก็สามารถพูดได้ทุกภาษา (ลุวีล, 2531) มีงานศึกษาคุณคือ พจนานุกรมกุย (ส่วย)-ไทย และอังกฤษ โดยประเสริฐ ศรีวิเศษ (2531) ซึ่งรวมคำศัพท์ในภาษา และจัดเรียงตามลำดับอักษร โดยในตอนต้นได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ และลักษณะระบบเสียงของภาษาไทยไว้ด้วย ในปีเดียวกันมีงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะความต่างและความเหมือนของระบบเสียงภาษาลาวและภาษาส่วยที่จังหวัดสุรินทร์ หาคำอธิบายถึงสาเหตุการเพี้ยนเสียงของคนส่วยที่พูดลาว และคนไทยอีสาน (ลาว) ที่พูดส่วย (Preecha, 1988) มีงานปริญญานิพนธ์ ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นเด็กเล็กและประถมศึกษาปีที่ 1 ที่พูดภาษาส่วย และเชมรในชีวิตประจำวัน ปรากฏว่าเด็กเล็กออกเสียงพยัญชนะ และวรรณยุกต์ไม่ถูกต้อง รวมทั้งจังหวะและการเรียบลำดับคำ ส่วนเด็กประถม 1 มีความพร้อมกว่า แต่ยังมีปัญหานำในการฟังและพูดภาษาไทย (ณรงค์ฤทธิ์ โสดา, 2531) วิทยานิพนธ์อีกฉบับหนึ่งศึกษาความเข้าใจของชาวบ้านจังหวัดสุรินทร์ซึ่งใช้ภาษาเชมร หรือส่วยในชีวิตประจำวัน ในการอ่านเอกสารทางวิชาการ ซึ่งได้พบว่ามีความเข้าใจต่ำ มีปัญหานำเรื่องคำศัพท์และสำนวน (วี) ส่วนความเข้าใจในเรื่องของประโยชน์ ย่อความ สามารถเข้าใจได้ (วิชชกร, 2532) ในปีต่อมา มีบทความซึ่งเป็นผลจากการสำรวจการกระจายของภาษาไทย ใน 65 หมู่บ้าน จังหวัดสุรินทร์ และหลายหมู่บ้านจังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏว่าแบ่งกลุ่มชาวกุยได้เป็น 2 กลุ่มคือ กุย และกวย กระจายอยู่ทั่วไปใน 2 จังหวัด และยังได้พบว่าจำนวนที่พูดภาษาไทย/กวยในปัจจุบันมีได้ลดน้อยลงไป ดังที่มีการทำไว้โดย Saidenfaden (Feikje van der Haak and Bigitte Woykos, 1990) งานอีกชิ้นหนึ่งได้แก่ วรรณ เทียนมี (2538) เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการกระจายของภาษาไทยในประเทศไทยว่ามีอยู่ในจังหวัดใด อำเภอใด หมู่บ้านใด แตกต่างกันอย่างไร จัดเป็นกลุ่มย่อยได้อย่างไร วิธีการตรวจสอบใช้คำศัพท์พื้นฐาน งานอื่นๆ ด้านภาษา ได้แก่ บทความกล่าวถึงหน้าที่ของคำ ไวยากรณ์ กะ? ในเรื่องนิทานเรื่องเล่าของภาษาไทย (Somsong, 1992) บทความเรื่องลักษณะการซ้ำที่ปรากฏในนิทานเรื่องเล่าภาษาไทย (Somsong, 1993) บทความเกี่ยวกับคำลงท้ายเพื่อบอกมาลากันต่างๆ ในภาษาไทย (สมทรง, 2530) และหนังสือบทสนทนาเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวกุย นื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำตัว อาหาร ทิศทาง ความเจ็บป่วย การเลี้ยงสัตว์ ภูมิหลัง มีการอธิบายคำศัพท์และลักษณะไวยากรณ์ประกอบ และประวัติความเป็นมาของชาวกุย รวมทั้งรายการศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือ (สมทรง, 2527) เป็นต้น

เยอ

กลุ่มเยอ เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลօลส์โตรเรอเชียติก สาขาمور-เขมร และสาขาปอยกตุอิค มีความใกล้ชิดเป็นอย่างมากกับภาษาถุย/กวย ในบทความของนักภาษาศาสตร์ชาวเนเธอร์แลนด์และเยอรมันนีเช่น Feijke van der Haak และ Brigitte Voykos (1990) ผู้มีประสบการณ์กับการทำงานกับชาบูย/กวย และได้สำรวจกลุ่มถุยในพื้นที่ต่างๆ ได้กล่าวไว้ว่าตนสามารถสื่อสารของชาวเยอได้บางส่วน โดยใช้ภาษาถุย กลุ่มชาวเยอพูนในเขตภาคอีสาน บริเวณเดียวกับชาบูย แต่จะพบมากในเขตจังหวัดครีสส์เกษ งานที่มีการอุยถึงชาวเยอจะเป็นงานเกี่ยวกับแผนที่ทางภาษา เช่น เจอร์ เกนนี และชีรัพันธ์ ล. ทองคำ (2520) และแผนที่ภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทย โดย สุวิไล และคณะ (2541) ซึ่งแสดง บริเวณที่ชาวเยอตั้งถิ่นฐานและจำนวนซึ่งมีประชากร 1 หมื่นคน นอกจากนั้นจะมีการกล่าวถึงชาวเยอในหนังสือประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวกับจังหวัดครีสส์เกษในฐานะที่เป็นกลุ่มชนกลุ่มนี้ในจังหวัด และมีการกล่าวถึงในเอกสารประกอบการสัมมนาประวัติและโบราณคดีจังหวัดอุบลราชธานี จัดทำโดย วิทยาลัยครุภัณฑ์อุบลราชธานี นอกจากนี้วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโททางภาษาศาสตร์ จำนวน 2 เล่ม ได้ คึกษาลักษณะภาษาเยอได้แก่ Thaweepon Suwannaraj (1980) ซึ่งคึกษาลักษณะของระบบโครงสร้างทางเสียงของภาษาเยอที่บ้านโนนโคน อำเภอเมือง จังหวัดครีสส์เกษ และ La-oosri (1983) คึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ระดับวิถี อนุประโยค และประโยคในภาษาเยอ

ຂໍ້ມູນ

ກລຸ່ມຂໍ້ມູນທີ່ນີ້ສູນກະຈາຍອູ້ໃນບົລັດກວ້າທາງຕອນເໜືອຂອງອາເຊີຍຕະວັນອອກເຊີຍໃຕ້ ໄດ້ແກ່ ການເໜືອຂອງປະເທດໄທຢູ່ປີເວນຕິດຫາຍແດນລາວ ປະເທດລາວ ປະເທດວຽດນາມ ແລະຕອນໄຕ້ຂອງ ປະເທດຈິນ ມີຈຳນວນປະກາງທັງສິ້ນປະມານກວ່າ 500,000 ດາວ ໂດຍສ່ວນໃຫ້ຈະອູ້ໃນປະເທດລາວທາງ ການເໜືອກວ່າ 4 ແສນຄນ ມີປະມານ 2 ໂມື່ນຄນໃນປະເທດໄທໂດຍແພະບົລັດທີ່ຕິດຫາຍແດນລາວໃນ ຈັງຫວັດນ່ານແລະເຊີຍຮາຍ ຮວມທັງໃນການກາງ ເຊັ່ນ ກາງູຈົນບຸຮີ ອຸທ້າຍຮານີ້ກຳຈຳນວນທີ່ດ້ວຍ ມີຫາວຂໍ້ມູນ ປະມານ 15,000 ດາວໃນປະເທດວຽດນາມ ແລະປະມານ 2,000 ດາວໃນມັນຫລຸ້ນນານ ປະເທດຈິນ ຮວມ ທັງທີ່ອູ້ໃນອົມເຣິກາອູ້ກຳປະມານ 3,000 ດາວ ແລະໃນຢູ່ໂປປະມານ 2,000 ດາວ (ສຸວິໄລ, 2533)

ກາຍາຂໍ້ມູນອູ້ໃນທາງຄູລອດສົໂຕຮອເຊີຍຕິກ ສາມາມອູ້-ເຂມຣທີ່ອ ສາຍຍ່ອຍຄມູອີກ ດຳວ່າ “ຂໍ້ມູນ” ແປລວ່າ “ຄນ” ຍັງພົບໃຊ້ໃນກາຍາຂໍ້ມູນປັດຈຸນັນ ບາງທ້ອງດິນ ໃນລາວຂໍ້ມູຈະຄູກເຮີຍກວ່າ ຂ້າ, ຂ້າ /khà:/, khâ:/ ແລະລາວເທິງ ແລະໃນວິເມີນນາມຈະເຮີຍກວ່າ ຂ້າ /sâ:/ ຜຶ້ງຈາຈະແປລວ່າ ຂ້າທາສ ອ້ວອຍ່າງໄຣ້ເນີນຍັ້ນແນ້ັດ ແຕ່ເປັນຄຳທີ່ໝາຍຂໍ້ມູນທີ່ໃນລາວແລະເວີດນາມໄໝ້ຂອບເປັນຍ່າງຍິ່ງ ສໍາຫວັບໃນລາວໝາຍມີຈະຮັບດຳວ່າ ຂໍ້ມູນ ຜຶ້ງເປັນ ຄຳທີ່ເຮີຍກົກລຸ່ມແລະກາຍາຂໍ້ມູນທີ່ຕະນອງທີ່ແປລວ່າ “ຄນ” ແລະລາວເທິງ “ລາວທີ່ອູ້ບຸນທີ່ສູງ” ຜຶ້ງເປັນຄຳທີ່ໃຊ້ແນກໝາ ຂໍ້ມູນແລກລຸ່ມມອູ້-ເຂມຣອອກຈາກລາວລຸ່ມ ຜຶ້ງໃດ້ແກ່ຄົນລາວ ແລະຄນີໄຕກລຸ່ມຕ່າງໆ ທີ່ອູ້ທີ່ຮັບລຸ່ມ ແລະລາວສູງ ໄດ້ແກ່ກຸ່ມແມ້ວ ແລະເຢັ້ງທີ່ອູ້ບຸນເຂົາສູງ (ສຸວິໄລ, 2533)

ການຄຶກ່າເຮື່ອງໝາຍຂໍ້ມູນໃນປະເທດໄທຢັ້ງຈຳນວນນັກກາຍາສາສົກ ແລະນັກ ມານຸ່ຍຂວາງທາຍ ໂດຍຕຶກ່າລັກບັນຍະວິສີວິຕ ແລະວັນນະຮຽມທ້າໄປຂອງໝາຍຂໍ້ມູນ ກລ່ວມດີ່ອໄດ້ມີການກ່າວົ້ນກຸ່ມລຸ່ມ ຂໍ້ມູນໃນສູນທີ່ເປັນກຸ່ມຫາຕີພັນຫຼຸກລຸ່ມທີ່ໃນແຜ່ນດິນອາເຊີຍອາຄົນຍົງ ໃນໜັງສື່ອ Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia ຂອງ Lebar et al (1964) ຈະຍົກລ່ວມຄົງໝາຍຂໍ້ມູນໃນປະເທດໄທໃນດັ່ນ ລັກຜະນະທາງວັນນະຮຽມ ໂຄງສ້າງທາງສັງຄມ ກາເກະຫຼາດ ຈຳນວນທີ່ພົບໃນປະເທດໄທ ແລະກາຮອພຍພເດີນ ທາງຍ້າຍທີ່ນີ້ສູນຂອງໝາຍຂໍ້ມູນທີ່ກຳນົດໃນປະເທດໄທ ຮວມທັງການຝົມກລືນທາງວັນນະຮຽມກັບກຸ່ມໜີ້ນ ຍື່ນໆ ຮວມທັງຄຶກ່າຄວາມສັນພັນຮັບທ່ວາງກຸ່ມຂຸມແລກລຸ່ມຫາຕີພັນຫຼຸກລຸ່ມທີ່ນີ້ ກາຮົມກລືນຮ່ວມກຸ່ມລຸ່ມຫາຕີພັນຫຼຸກຕ່າງໆ ໃນການເໜືອຂອງໄທຢູ່ປີເວນໄກລ້າເດີຍ ເປັນດັ່ນ ປີ 1970 (2513) ໃນໜັງສື່ອ Minority Groups in Thailand ຜຶ້ງຈັດທ່າໂດຍກອງທັກປາສຫວັນ ໄດ້ມີການກ່າວົ້ນກຸ່ມລຸ່ມຂຸມແລກລັກຜະນະທາງຫາຕີພັນຫຼຸກ ວັນນະຮຽມຄວາມເຊື່ອ ຄວາມສັນພັນຮັບກຸ່ມລຸ່ມຫີ້ນ ຮວມທັງໂຄງສ້າງທາງການເນື່ອງ ຄວາມສາມາດແລະວິທີ ທຳມະນຸດກັບຄຸນຂຸມ ໃນປີ 2523 ມີການຄຶກ່າເກີ່ວກັບກຸ່ມລຸ່ມຂຸມໃນບົລັດແຄວໃຫ້ ຈັງຫວັງກາງູຈົນບຸຮີ ໂດຍຕຶກ່າ ໃນແໜ່ງອອກລາຍການໂຄງສ້າງເກື່ອນໃນບົລັດດັ່ງກ່າວຕ່ອງກຸ່ມຫີ້ນຕ່າງໆ ທີ່ອູ້ອູ້ໄດ້ແກ່ ກະເທິງ ແລະຂໍ້ມູນ

และล่าสุดในสภานุกรรมกุลมหาติพันธุ์มุ (สุวิไล, 2541) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับชาขมุทั้งในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษา การกระจายตัว และการทำมาหากิน โดยได้กล่าวในรายละเอียดในเรื่องเกี่ยวกับชื่อหรือ คำเรียกชนกลุ่มนี้ ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัย ลักษณะภาษา ครอบครัวเครือญาติ และโครงสร้างทางสังคม หน้าที่ของหญิงและชาย ลักษณะนิสัยและค่านิยม ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม การป้องกันและรักษาโรค แบบพื้นบ้าน รวมทั้งดันตรีและการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ รวมถึงการเล่นนิทาน

งานที่จะศึกษาด้านสังคมและวัฒนธรรมชาขมุในการดำรงชีวิตในปัจจุบันได้แก่งานของ นิพัทธ์เวช สีบแสง นักวิจัยของสถาบันหัวจัจย์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งได้ศึกษาเรื่องของการอพยพ แรงงานของชาวเขาเผ่าขมุในระดับมหภาคและสถานการณ์การอพยพแรงงาน และผลกระทบต่ochumชน โดยกล่าวถึงปัจจัยต่อการอพยพแรงงาน และการปรับตัวของชุมชน และผลกระทบต่างๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะ และได้ศึกษาลักษณะของสังคม วัฒนธรรมของชาขมุที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดยให้ภาพวังของสังคมวัฒนธรรมชาขมุเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจชุมชน รวมทั้งประวัติการเปลี่ยนแปลง การกระจายตัว โครงสร้างทางสังคม ผู้นำชุมชนแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ ระบบความเชื่อ ลักษณะเศรษฐกิจ รวมทั้งเสนอ ประสบการณ์ด้านการพัฒนาในมิติทางวัฒนธรรมของชาขมุ (นิพัทธ์เวช สีบแสง, 2539) ในปี 2541 นิพัทธ์เวช สีบแสง ได้เสนอรายงานการวิจัยเรื่อง การปรับตัวของชาขมุในเรื่องของการจัดการที่ดินและทรัพยากรตามแบบประเพณี ภายใต้บิบิทกูหมายของรัฐ โดยได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมในชุมชนชาขมุ ซึ่งเป็นผลมาจากการนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินและป่าไม้ และการเข้ารับการของชาขมุที่บ้านน้ำสอด ตำบลและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ได้ศึกษาลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และความคิดของชาขมุเกี่ยวกับป่าไม้ และส่วน ในปีเดียวกันนี้ นิพัทธ์เวช สีบแสง ได้เสนอรายงานการวิจัย เรื่องปูนติการเกี่ยวกับวัฒนธรรม กับพดติกรรมทางเพศของชาขมุ และถิน เพื่อนำความเข้าใจสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ต่อไป นอกจากนี้มีงานเชิงวัฒนธรรมด้านอื่นๆ เช่น เทลือของชาขมุ (พิกุลทอง, 2524) มีบทความและวีดีโอด้วยถึงพิชิช่าความเลี้ยงผิดของชาขมุที่ก่อ ภัยส่องแคร จังหวัดน่าน (ปรานี วงศ์เทศ, 2540)

จากปี 2522-2539 ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชนชาขมุในเมืองไทยในแง่มุมต่างๆ โดย สุวิไล ปรัมครัตน์ ซึ่งมีพื้นฐานทางภาษาศาสตร์ โดยมีงานต่างๆ ดังนี้ พจนานุกรมไทย-ชม-อังกฤษ (ฉบับเบื้องต้น) ซึ่งจัดทำร่วมกับสุนมาวดี ข้าวิรุณ และพิกุลทอง รุจิราภา ในปี 2522 และปี 2527 ได้ เทียบวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาวิชาศาสตร์ชื่อ Khmu, an Austroasiatic Language of Thailand including Comparison with Thai โดยได้ศึกษาลักษณะของระบบเสียง ระบบไวยากรณ์ และระบบความหมายในภาษาขมุในประเทศไทย และได้เปรียบเทียบลักษณะเด่นๆ กับภาษาไทย ซึ่ง

ส่วนใหญ่ของวิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิมพ์เผยแพร่ในเวลาต่อมาคือ ปี 2530 ใน Pacific Linguistic Vol. 10 มีชื่อว่า Khmu, a minority language of Thailand และ A Study of Thai and Khmu Cutting Words ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาไวยากรณ์ภาษาขม และการศึกษาเปรียบเทียบระบบความหมายของคำในภาษาไทยและภาษาขม โดยศึกษาจากกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับการ “ตัด” ในช่วงปี 2529 ได้เขียนบทความเรื่อง โลกทัคค์ในภาษาขมซึ่งผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า โลกทัคค์ในภาษาขมที่เห็นได้จากใช้คำและโครงสร้างของคำในกลุ่มความหมายบางกลุ่ม เช่น กลุ่มคำชี้เฉพาะ นี่ นั่น โน่น (ระดับเท่ากัน) โน่น ระดับสูงกว่าและโน่น (ระดับต่ำกว่า) ซึ่งส่วนที่ให้เห็นถึงสภาพภูมิประเทศที่ตั้งบ้านเรือนของชาวขม กลุ่มคำตัดกว่า 80 คำ ในภาษาขมแสดงให้เห็นประสมการณ์และความชำนาญที่เกี่ยวกับการตัดไม้ของชาวขม และการใช้คำที่แสดงวัฒนธรรมของชาวขม ในปี 2531 ได้ศึกษาชีวิตประจำวันของชาวขมและจัดทำเป็นบทสนทนาภาษาขม จำนวน 50 บทสนทนา เช่น การทักทาย อาชีพ การทำไร่ ทำเหล้า ให้ เลี้ยงผี ข้อห้าม ความคิดเห็นเกี่ยวกับกรุงเทพฯ พร้อมกับมีภาพประกอบ ในปี 2533 ได้เสนอผลงานการศึกษา วิธีการป้องกันและรักษาโรคแบบพื้นบ้านชาวขม ซึ่งเป็นเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีซึ่งเชื่อว่า เป็นผู้ที่ทำให้เกิดโรคภัยต่างๆ โดยมีการฝ่าสัตว์ตั้งแต่สัตว์เล็กไปถึงสัตว์ใหญ่ ตามความรู้เรื่องของโรค ได้แก่ ไก่ หมู และควาย รวมทั้งการใช้สมุนไพรและอื่นๆ และจากการที่การแพทย์ปัจจุบันเริ่มมีบทบาทมากขึ้น จึงได้จัดทำบทสนทนาสารสารสนเทศภาษาขม-ไทย เพื่อให้เห็นวิธีการใช้ภาษาในการพูดคุย ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อให้เข้าใจง่าย รวมทั้งการใช้สัญลักษณ์และอักษรภาษาขม จำนวน 4,000 คำ จำนวนทั้งสิ้นกว่า 800 หน้า โดยได้เขียนคำภาษาขมโดยใช้สักอักษร แล้วอักษรไทย และมีการจัดทำครุฑีเรียงคำตามภาษาขมไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการค้นหาคำศัพท์ ปี 2534 ได้ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคในภาษาขม (Suwilai, 1991) และปี 2535 ได้ศึกษาลักษณะระบบการเรียกสีในภาษาขม (Suwilai, 1992) ปี 2538 ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาษาของชาวขมกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในภาคเหนือของไทย ได้แก่ หมู่บ้านต่างๆ ในเขตจังหวัดในบริเวณติดต่อกับประเทศลาว เช่น จังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงราย ได้พบความแตกต่างที่น่าสนใจซึ่งแสดงถึงประวัติการอพยพย้ายถิ่นฐาน และแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการของภาษาโดยการเกิดวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มมอญ-เขมร โดยเห็นได้ชัดเจนว่าการพัฒนาของภาษาขมในพื้นที่ต่างๆ อยู่ในระยะที่ต่างๆ กัน คือ บางหมู่บ้านจะอยู่ในลักษณะที่ไม่มีวรรณยุกต์ (tone) ไม่มีน้ำเสียง (register) ความแตกต่างอยู่ที่การใช้เสียงอโขชะและอโขชะของพยัญชนะตัน บางหมู่บ้านอยู่ในภาวะที่เป็นภาษาที่มีน้ำเสียง (register language) คือเปลี่ยนจากเสียงอโขชะและอโขชะเป็นเสียงใหญ่ ผิด นั่น กับเสียงแรง些 บางหมู่บ้านอยู่ในภาษาที่เป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์สองเสียง และบางหมู่บ้านอยู่ในภาวะที่ระหว่างที่กำลังจะเป็นวรรณยุกต์ (Suwilai, 1995) เป็นต้น

นอกจากนี้ก็มีงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาศาสตร์ ที่ศึกษาภาษาขม ในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทยอีกด้วยด้วยบัน ได้แก่ การศึกษาเรียบเรียงภาษาขมที่บ้านน้ำปาน ตำบลชนแดน

กิ่งอำเภอสองแคร จังหวัดน่าน (Preedaporn, 1987 / 2530) และการศึกษาระบบที่มีภาษาที่บ้านสน พาง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (Cholthisa, 2531) มีการศึกษาการใช้อักษรไทยเพื่อเขียนภาษาขม โดยศึกษาที่บ้านน้ำปาน จังหวัดน่าน (Supatra, 1988 / 2531) การศึกษาลักษณะ การใช้ภาษาในสังคมในสถานการณ์ต่างๆ ของภาษาขมที่พูดที่บ้านน้ำสอด อำเภอทุ่งช้าง รวมทั้งกลุ่มมังalebriy ชื่อ ออยุ่บริเวณเดียวกัน (Sathaporn, 1988 / 2532) และการศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาขมที่บ้านน้ำสอด ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง (Sawwalak, 1993 / 2536) โดยเปรียบเทียบการนำทฤษฎีไวยากรณ์ที่ต่างๆ กันมาศึกษา ในปัจจุบันได้มีการศึกษาภาษาขมในประเทศไทยอีก เช่น ที่เวียดนาม ลาว และจีน เพื่อเปรียบเทียบกับภาษาขมในประเทศไทย โดยศึกษาเป็นหมวดความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ในภาษาและจะจัดทำเป็นพจนานุกรมความหมายภาษาขมท่องถิ่นต่างๆ ในอาเซียนอะคนัย (Thesaures of Khmu Dialects in SEA) โดยสุวิไล ปรัมครีรัตน์ และคณะ ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการจากแต่ละประเทศและผู้พูดภาษาขม ซึ่งคาดจะเสร็จสมบูรณ์ในปี 2000 ปัจจุบันการศึกษาภาษาขมในเวียดนามเสร็จสิ้นแล้ว และได้จัดพิมพ์เป็นพจนานุกรมภาษาขม (แหงอาน) - เวียดนาม - อังกฤษ - ไทย (สุวิไล ปรัมครีรัตน์ และคณะ, 2541) คาดว่าเมื่อโครงการวิจัยนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์จะทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชนขมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ถิ่น / ลั่ง (มัล, ปร้าย)

ກລຸ່ມຄືນ/ລ້ວງ (ມັລ, ປຣຍ) ພຸດວາງາໃນຕະກູລອສໂຕຣເອເຫີຕິກ ສາຂາມອຸ່ນ-ເຂມຣ ສາຫຍ່ຍ່ອຍ
ຄມອືດ ມີຄວາມໄກລ້າເຄີຍກັບກາງໝາຂມ ຜົນກລຸ່ມນີ້ມີຫຼື້ອທລາຍຫຼື້ອ “ຄືນ” ເປັນຫຼື້ທີ່ປ່າກູງໃນເອກສາງຈາກຮາກກາ
ຕ່າງໆ ແລະເປັນຫຼື້ທີ່ຄູນຍື່ງເຄຣາຫໍ່ຈາກເຫັນວ່າມາຍເຖິງກລຸ່ມຂອງຕຸນ ແລະຄື່ອວ່າເປັນຄຳດູຖຸກ “ລ້ວງ” ເປັນຫຼື້ທີ່
ຈາກກລຸ່ມນີ້ນັບກລຸ່ມໄຟ່ໂຂນຫຼື້ອນີ້ ໄນຮັບຫຼື້ອນີ້ວ່າມາຍເຖິງກລຸ່ມຂອງຕຸນ ແລະຄື່ອວ່າເປັນຄຳດູຖຸກ “ລ້ວງ” ເປັນຫຼື້ທີ່
ຈາກບ້ານໃນເຂົາກາດເໜີຂອງໄທຢີເກລົມໜັນທີ່ພຸດວາງາໃນຕະກູລອສໂຕຣເອເຫີຕິກ ຕ່າງໆ ທີ່ພັບໃນເຂົາກາດ
ເໜີອ ສ່ວນມາກັນກລຸ່ມນີ້ຈະຍອມຮັບຫຼື້ອນີ້ວ່າມາຍເຖິງກລຸ່ມຂອງຕຸນ ສ່ວນຄ່າວ່າ “ມັລ” ອ້ອງ “ປຣຍ” (ໄປຣ, ໄພຣ)
ເປັນຄ່າທີ່ຜົນກລຸ່ມນີ້ເຫັນເຖິງຕົວເອງ ໂດຍທີ່ມັລແລະປຣຍໃຫ້ເຮົາກ່ຽວຂ້ອງກລຸ່ມຢ່ອຍຂອງຜົນກລຸ່ມນີ້ທີ່ມີລັກຂະແນຕ່ງກັນ
ຊັດເຈນ (ລົງວິໄລ, 2531) ວຽກງານກ່ຽວຂ້ອງກລຸ່ມນີ້ຈຶ່ງມີທັງຫຼື້ອ “ຄືນ ລ້ວງ ອ້ອງປຣຍ ແລະມັລ ຫຼືອຂອງ
ຜົນ ກລຸ່ມນີ້ປ່າກູງໃນໜັງສື້ອທິກລ່າງຄົງກລຸ່ມນີ້ຈຶ່ງມີທັງຫຼື້ອ “ໃນອາເຊີຍຄາແໜຍ” ແລະຂອງ Gordon Oliver
Young (1961) ຜົ່ງໃຫ້ຄວາມຮູ້ຢ່າງກວ້າງໆ ເກີຍກັນມານຸ່ຍວິທີຍາແລະສັງຄົມວິທີຍາຂອງຈາກເຫັນໄດ້ຕ່າງໆ ໃນ
ປະເທດໄທຢ ຮັມທັງກລຸ່ມຄືນ Lebar, 1964 ຜົ່ງໃຫ້ຄວາມຮູ້ນີ້ອ່ານແລະຂ້ອມລູກທາງມານຸ່ຍວິທີຍາແລະກາງ
ຂອງຜົນກລຸ່ມຕ່າງໆ ໃນປະເທດໄທຢ ຮັມທັງກລຸ່ມຄືນ ແລະໄດ້ກລ່າງຄົງຜົນກລຸ່ມນີ້ໃນແ່ງຂອງຫຼື້ອຕ່າງໆ ກາງ
ປະເທດ ປະວັດຕາສຕ່ວ ແລະວັດນະຮຣມ ແລະກລ່າວໃນຮາຍລະເອີຍດເກີຍກັບແບບແພນກາຕັ້ງຄືນູານ ທີ່ຢູ່
ອາຕັຍ ຄຮອບຄຮ້ວ ໂຄງຮ້າງທາງສັງຄົມ ແລະຮະບປເຕຣະບູກິຈ ກລ່າວຄົງຜົນກລຸ່ມນີ້ໃນເງື່ອງຫຼື້ອ ກົມື້ຫັ້ງ ສາສນາ
ກາຕັ້ງຄືນູານ ປະເທດ ຮະບປເຕຣະບູກິຈ ວຈຣີວິຕ ຄຮອບຄຮ້ວ ທຸມໜນ ຄວາມເຫຼື້ອ ແລະແນວໃນໝາກຕໍາເນີນ
ຊີວິຕປ່າຈຸບັນ ນອກຈາກນີ້ກົມື້ຫັ້ງຄວາມຂອງສຸຣຍາ (1975 / 2519) ຜົ່ງກລ່າວຄົງຫຼື້ອຕ່າງໆ ຂອງຜົນກລຸ່ມໜັນທີ່ເຮົາກວ່າ
ຄືນ ຮັມທັງກລຸ່ມຢ່ອຍ 2 ກລຸ່ມ ຄື້ອ ປຣຍ ແລະມັລ William Dessant (1981 / 2524)

คลธชฯ สัตย์วัฒนา (2535) “ได้เขียนหนังสือลักษณะเดียวกันนี้ในเมืองน่านภาคหนึ่ง เสนอในແນ່ງຂອງຂ້ອງຂ້ອງສັນນິບັດທີ່ເກີຍກັບຊື່ອ ຕິ່ນສູານ ໂຄງສ້າງທາງສັງຄມແລະໜ້ັ້ນ ສຕານກາພຜູ້ໜົງ ກາຄສອງເສັນເກີຍກັບມຽດກາທາງວັດນະຮຽມ ເຫັນ ໂກທັກນີ້ ພຶກຮຽມ ທີ່ເກີຍວເນື່ອກັບກາຮັດລິຕີ ແລະ ວັງຈິງຊີຕ ເຄື່ອງໃໝ່ ນິການພື້ນບ້ານ ແລະກາດທີ່ສາມເລັດເອົ້າອົ່ວງການແລະບ່ານທີ່ເກີຍກັບປະວັດຕິຄາສົດຕົວເປັນຕົ້ນ

งานที่สำคัญทางด้านภาษาศาสตร์ได้แก่งานของมิชชันนารี David Filbeck (1976 / 2519) ซึ่งศึกษาชนกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก โดยได้เรียนถึงภาษาอินและการเรียนภาษาที่ด้วยอักษรไทย พร้อมทั้งตัวอย่าง Filbeck (1976 / 2519) ในปี 1978 / 2531 ผู้เขียนคนเดียวกันได้เขียนหนังสือ Tin : A Historical Study โดยกล่าวถึงลักษณะทั่วไป การจำแนกลักษณะภาษาและความสัมพันธ์กับภาษาอื่นๆ

ในประเทศไทย-เขมร โดยเน้นการสืบสานภาษาเดิมของภาษาอยมัล และภาษาอยปريย รวมทั้งภาษาดั้งเดิมของภาษาถิ่นโดยภาพรวม และต่อมาในปี 1991 / 2531 ผู้เขียนผู้นี้ได้ศึกษาลักษณะไวยากรณ์ในระดับข้อความของภาษามัลที่ใช้เพื่อการดำเนินเรื่องหรือข้อความในเรื่องล่าต่างๆ เช่น การใช้คำสรรพนามคำชี้เฉพาะ และการใช้คำตามต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้มีงานที่ล่าวถึงความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเจ็บป่วยแบบพื้นบ้านเพื่อความเช้าใจพื้นฐาน และบทสนทนาภาษาไทย-ลัวะ แยกเป็นระบบวิธีการซักอาการใช้และประวัติทั่วไป และซักอาการตามระบบต่างๆ ของอาการของโรค (สุวิไล, 2531)

มีงานวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศาสตร์ 3 เล่ม ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบภาษาอยปريยและมัล (Unchalee, 1988) การศึกษาระบบไวยากรณ์ของภาษาอยปريยที่บ้านแพะกลาง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน (Mingkwan, 1989) และการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในชุมชนของผู้ที่พูดภาษาแม่ ชุมชนและปริย ในชุมชนในแห่งว่าจะเลือกภาษาใดในสถานการณ์ใด (Sathaporn, 1990) งานวิจัยของสุพัตรา (2536) ศึกษาการกระจายของภาษาถิ่น มัล และปริย ในจังหวัดน่าน โดยใช้วิธีสังเกตสังเคราะห์ ข้อมูลภาคสนาม ได้พบว่ามีกลุ่มปริย 54 หมู่บ้าน มัล 22 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยอีกหนึ่ง ในจังหวัดน่านอีกประมาณ 9 กลุ่ม ทั้งตระกูลไทย จีน ชิเปต และมองโภ-เขมร ต่อมาสุริยา และคณะ (2539) ได้เขียนหนังสือภาษาและวัฒนธรรมลัวะ โดยศึกษาจากบทสนทนา 30 บท เน้นวัฒนธรรมลัวะ ที่บ้านสกัด อำเภอปัว จังหวัดน่าน และบทสนทนา 30 บท ซึ่งเป็นกลุ่มมัล โดยมีเรื่องการทักทาย การแนะนำตัว เอง การทำมาหากิน การเมือง ครอบครัว ศาสนา ความเชื่อ การเจ็บป่วย และในปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างการจัดทำพจนานุกรมลัวะ (มัล) อีกด้วย

ມລາບຮີ (ຝຶກອ່ານເຫຼືອງ)

ກລຸ່ມມລາບຮີ (ຝຶກອ່ານເຫຼືອງ) ພຸດການຊ່າທີ່ອຸ່ນໃຕຣກລອວສໂຕຣເອເຊີຍຕິກ ສາຂາມອຸ່ນ-ເຂມຣ ສາຂາຍ່ອຍມຸອືກ ເປັນການຊ່າທີ່ມີຄວາມໄກລ້າເຄີຍກັບການຊ່າມແລກການຊ່າດິນ (ມັລ-ປຣຍ) ຂໍ້ມລາບຮີ ແປລວ່າ ດັນປາ ທີ່ອຄນທີ່ອຸ່ນປາ ເປັນຄໍາທີ່ໜັກລຸ່ມນີ້ໃຊ້ເຮັກຕນແອງ ນອກຈາກນີ້ໃນເອກສານບາງເລີ່ມໃຊ້ຄໍາເຮັກກ່າວ່າ ຍຸມບຣີ ເຫັນ ໃນໜັງສື່ວ Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia ຂອງ Lebar et al (1964) ຜົ່ງຜູ້ເຊີຍເຫຼືອວ່າ ມີຄວາມແຕກຕ່າງຈາກລຸ່ມທີ່ເຮັກກ່າວ່າມລາບຮີອຸ່ນນັ້ນ ທັນສື່ວເລີ່ມນີ້ໄດ້ກ່າວຄົງສື່ວຕ່າງໆ ຂອງໜັກລຸ່ມນີ້ແລະໄດ້ເລັນອ້າລັນນິຫຼານທີ່ເກີຍກັບລັກຊະນະທາງການຊ່າ ວັດນະຮົມ ກາຣຕັ້ງຄົນຫຼານ ຮະບບເຄຣ່າຫຼັກຈິຈ ຄຣອບຄຣວ ເຄຣິອງມືອ ຄາສນາແລ້ວພິທີກຣມ ນອກຈາກນີ້ໃນປະເທດໄທຢາຈະຮັກໜັກລຸ່ມນີ້ເນື້ອວ່າ ຝຶກອ່ານເຫຼືອງ ຜົ່ງໄດ້ ມາຈາກລັກຊະນະພຸດທິກຣມຂອງໜັກລຸ່ມນີ້ ຜົ່ງເປັນລຸ່ມເຮັດວຽນມີ່ມໍ່ຕັ້ງຄົນຫຼານເປັນຫລັກແຫລ່ງ ໃຊ້ວິການປຸກເພິງທີ່ ພັກຊ້າວຣາ ມຸງຫັ້ງຄາດ້ວຍໄປຕອງ ແລະຈະພຍພໂຍກຍ້າຍໄປເປົ້ອຍໆ ດານາຍນອກໄມ່ຄ່ອຍພບເຫັນຕ້ວ ພບແຕ່ ເພີ່ທີ່ພັກຊ້ົ່ງມີໄປຕອງມຸງຫັ້ງຄາປັບປຸງເລີ່ມສື່ເຫຼືອງ ຈຶ່ງເຮັກກ່າວ່າ ລຸ່ມຝຶກອ່ານເຫຼືອງ ວຣະກຣມຕ່າງໆ ທີ່ໄດ້ ພບຈຶ່ງມີໃຫ້ທັງໝົ່ມມລາບຮີແລ້ວພຶກອ່ານເຫຼືອງ ມົງການເຊີຍເກີຍກັບທັນສື່ວແລະບ່າທຄວາມເກີຍກັບໜີວິດ ແລະຄວາມເປັນອຸ່ນ ຄວາມເຊື່ອ ທ່າວ່າ ໄປມີຫລາຍບ່າທຄວາມ ເຫັນ ບທຄວາມເຮືອງ Expedition to the Khon Pa (or Phi Tong Luang) ໂດຍ Kraisi and Julie Swan (1962) ກລ່າວຄົງການເດີນທາງສໍາວັດໜັກລຸ່ມນີ້ ແລະລັກຊະນະທາງສັງຄມ ກາຣດຳເນີນໜີວິດ ຮວມທັນການແລະບ່າພລັງ ທັ້ງຍັງໄຫ້ຮາຍການຄໍາດັ່ງທີ່ເປົ້ອງເຫັນກັບການຊ່າອັກຖຸແລະຄໍາມືອງ ໃນປີ 1963 ມີບ່າທຄວາມເຮືອງ "Second Expedition of Mrabri of North Thailand (Khon Pa) ກລ່າວຄົງການເດີນສໍາວັດໜັກລຸ່ມນີ້ໃນການດຳເນີນໜີວິດ ສິ່ງຂອງເຄື່ອງໃຊ້ ອາຫາຣ ຄວາມເຊື່ອ ແລະ ໂຄງຮ້າງທາງສັງຄມ ຜົ່ງເປັນສັງຄມປິດຈາກໂລກກາຍນອກ ບທຄວາມເຮືອງແຜ່ຕອງເຫຼືອງໃນນິຕຍສາຣ ອ.ສ.ທ. ຜົ່ງກລ່າວຄົງໜັກລຸ່ມນີ້ໃນເຂົຕວ່າມາອານຸຍົດ ແລະຈ່າກອລາ ຈັງຫວັດນ່ານ ກລ່າວຄົງອຸປະນິສັຍທ່າວ່າໄປ ກຣມວິທີໃນກາຮ່າມໝູ ວິທີນອມອາຫາຣ ແລະວິທີຫາອາຫາຣ

ໝໍ້ນູ່ ວິທີກາດ (2526) ໄດ້ເຊີຍນບທຄວາມເຮືອງເກີຍກັບຮະບບເຄຣ່າຫຼັກຈີຂອງພຶກອ່ານເຫຼືອງໃນປັຈຈຸບັນ ຂໍ້ໃຫ້ເຫັນວ່າສກາພແວດລ້ອມເປັນຕ້ວກໍາທັນດຽວບະເຄຣ່າຫຼັກຈີຂອງພຶກອ່ານເຫຼືອງທີ່ບ້ານປ່ອຫຍ່ ຄໍາເກົອປ່າວ ຈັງຫວັດນ່ານ ຂໍ້ມີການປັບປຸງແປ່ງສັງຄມດັ່ງເດີມ ຮວມທັນການດຳເນີນໜີວິດໂດຍທ່າວ່າໄປ ແມ່ນວາລີ (2537) ໄດ້ເຊີຍນບທຄວາມກລ່າວຄົງໜັກລຸ່ມນີ້ວ່າເປັນກລຸ່ມໜັກລົກໆ ທີ່ຍັງຊື່ພດ້າຍການຫາຂອງປາແລກລ່າສັ້ວ ຜົ່ງເຊີຍໄດ້ກ່າວຄົງການເດີນທາງໄປຍັງທີ່ອຸ່ນຂອງໜັກລຸ່ມນີ້ ຮວມທັນໜີວິດຄວາມເປັນອຸ່ນ ອາຫາຣແລະຍາ ຄວາມເຊື່ອ ແລະປະເພີ້ນຂອງໜັກລຸ່ມນີ້

งานทางด้านภาษา มีงานของนักภาษาศาสตร์ไทยคือ ธีระพันธ์ (2531) ได้เขียนเรื่องภาษาลາบเรี หรือผู้ต้องเหลือโดยได้กล่าวถึงเรื่องของชื่อ ความสัมพันธ์ของภาษาลາบกับภาษาอื่นๆ และอธิบาย ลักษณะของภาษาลາบเรี ทั้งด้านเสียง คำ และการเรียงคำเป็นประโยค Kharom (1990 / 2533) ได้ เยียนวิทยานิพนธ์ปริญญาโททางภาษาศาสตร์เกี่ยวกับระบบเสียงและกลุ่มคัพพ์ที่เกี่ยวกับระบบเครื่องอุปกรณ์ เครื่องใช้ การรักษาโรค และเพลง โดยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม ในปี 2538 (1995) Richael ได้เขียนหนังสือ “Minor Mlabri” A Hunter Gatherer Language of Northern Indochina ได้กล่าวถึงชนกลุ่มนี้ในแง่ของชื่อ ลักษณะทางสังคม และเน้นลักษณะทางภาษา เปรียบเทียบ ภาษา และอิทธิพลจากภาษาอื่นๆ ลักษณะระบบเสียง คำ และไวยากรณ์

กลุ่มปัลัง ปะหล่อง ว้า

กลุ่มปัลัง ปะหล่อง และว้า เป็นกลุ่มชนที่พูนในเขตเหนือสุดของประเทศไทยในส่วนที่ติดกับพม่า และจีน เป็นกลุ่มชนที่มีภาษาแตกต่างกันแต่ใกล้เคียงกันโดยอยู่ในตระกูลภาษาอ่องสโตรเชียติก ภาษาอูญ-เขมร และภาษาอยปะหล่อง-ว้า เช่นเดียวกัน ซึ่งส่วนรับในประเทศไทยนักจากทั้ง 3 ภาษาแล้ว ภาษาละเวี่อง หรือลัวว้า ยังจัดอยู่ในสาขาอยนี้ด้วย คนที่ไปเช่นสถาบันวิจัยชาวเชื้อร่วมเรียกว่าเป็น ลัววัง ดังปรากฏในหนังสือทำเนียบชาวเชื้อในประเทศไทย 2539 งานการศึกษาเกี่ยวกับทั้ง 3 กลุ่มชนนี้ยังมีห้อยมาก (ยกเว้นกลุ่มละเวี่อง ซึ่งได้กล่าวแยกไว้แล้ว) มีงานที่ชัดเจนคืองานด้านภาษาศาสตร์ งานด้านชาติพันธุวิทยา งานด้านแผนที่ภาษาและชาติพันธุ์ และมีบทความทั่วๆ ไป ในที่นี้จะแยกกล่าวเป็นกลุ่มดังนี้

กลุ่มปัลัง กลุ่มนี้อาจเรียกว่า สามเต้า เนื่องจากมีปะรังติมจากเชตุภัลังก์สามเต้าในพม่า ปัจจุบันพบในเขตหมู่บ้านห้วยน้ำชุ่น อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีประชากรประมาณ 1,000 คน มีเพียงงานภาษาที่กล่าวถึงกลุ่มนี้เพียง 3 ชิ้น คือ การศึกษาระบบสืบสานของภาษาปัลัง เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท โดย Pijitra Dissawarotham (1986) บทความเรื่อง การสืบสานระบบสืบสานของภาษาปัลังดังเดิมโดยเบรียบเทียบจากภาษาปัจจุบันของภาษากรกตอย ชินมาน และภาษา เช้า ของ Debbie Paulsen (1992) และบทความที่วิเคราะห์ลักษณะและวิธีการเล่าเรื่องของคนปัลังโดยใช้แนวคิดจากวัฒนธรรมที่ Karen (1996) นอกรากนี้ในขณะนี้ยังมีการศึกษาลักษณะไวยากรณ์ของภาษาปัลัง เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาศาสตร์ ซึ่งคาดว่าจะเสร็จภายในปี 2542 นี้

กลุ่มปะหล่อง มีกล่าวถึงในหนังสือ Ethnic groups of Mainland Southeast Asia ของ Lebard (1964) โดยได้กล่าวถึงชื่อต่างๆ ของชนกลุ่มนี้ ลักษณะทางภาษา ประชารัฐ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เครือญาติ โครงสร้างทางสังคม ศาสนาความเชื่อ และพิธีกรรมการรักษาโรค นอกจากนี้มีบทความเล็กๆ กล่าวถึงชนเผ่าปะหล่อง หรือดาลัง อีกหนึ่งเผ่าที่มีบ้านพ่อแล ดอยอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้เขียนยังไม่แน่ใจว่าเป็นกลุ่มชนใด แต่มีลักษณะเด่นที่ต่างจากกลุ่มปะตอง หรือ กะหรี่ร่องคออยา เนื่องจากมีการสรวมห่วงทวีที่เอว

กลุ่มว้า นอกเหนือที่มีการกล่าวถึงตามหน้าหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นกลุ่มชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพย์ติด โดยมักเรียกว่ากลุ่มว้าเดงแล้ว งานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มว้า ได้แก่หนังสือ Ethnic groups of Mainland Southeast Asia ของ Lebar (1964) ซึ่งกล่าวถึงชื่อต่างๆ ของชนกลุ่มนี้ในพื้นที่ต่างๆ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้ง ภินฐาน ลักษณะทางภาษา ประวัติ วัฒนธรรม บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ระบบเศรษฐกิจ ครอบครัว โครงสร้างทางสังคม และศาสนา ความเชื่อ มีบทความทางภาษาศาสตร์โดย Ferlus

(1991) เพื่อศึกษาเบรียบเทียบการคำศัพท์ของภาษาปะหล่อง 2 ถิ่นที่ใกล้เคียงกันมีเชื่อว่า เห็น และ พาก พัฒนาทั้งกล่าวถึงที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มว้า-ปะหล่อง และการแบ่งสาย มหาวิทยาลัยพิริยญาโต สาขางาษาศาสตร์ ศึกษาระบบเสียงของภาษาว้าที่บ้านสันติสุข หมู่ 19 ตำบลป่าตึง อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย โดย Wattana (1998) นอกรากนี้ยังมีงานเขียนให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มว้าในประเทศไทย ซึ่งจะพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทย ซึ่งจะจัดพิมพ์ขึ้นในต้นปี 2542

ລະວົາ (ລະເວືອະ)

ละว้า เป็นคำที่ใช้พูดถึงกลุ่มคนหลายกลุ่ม เช่น หมายถึง กลุ่มที่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และแม่ยองสอน ซึ่งเรียกตนเองว่า ละเว่อ หรือหมายถึงกลุ่มคนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเรียกตนเองว่า ญี่ยุ่น กระ และชนกลุ่มเล็กๆ ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี และอุทัยธานี ซึ่งเรียกตนเองว่า อุก่อง หรือ กว่อง ละว้า ในที่นี้จะหมายถึงเฉพาะกลุ่มที่เรียกตนเองว่า ละเว่อ ซึ่งกลุ่มนี้ยังมักถูกเรียกว่า ลัวะ ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มกินหรือมัล-ปรัย ในเขตจังหวัดน่านอีกด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ได้พบว่ามีหนังสือและบทความจำนวนมากเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้ เช่น ในบทเรื่องของละว้าในหนังสือ Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia (Lebar, 1964), Minority Groups in Thailand ของกองทัพบกสหรัฐ (กองทัพบกสหรัฐ, 1988), The Hilltribes of Northern Thailand (Young, 1961) และสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ภัย (ณัฐรุ่ง แลสุริยา, 2539) โดยได้กล่าวถึงประวัติ ลักษณะภาษาและวัฒนธรรมพื้นฐาน การตั้งถิ่นฐาน อาชีพ โครงสร้างทางสังคม ครอบครัว พิธีกรรม อาหาร ยารักษาโรค ฯ นอกจากนี้มีบทเขียนที่กล่าวถึงชาวละว้าในเขตต่างๆ เช่น ละว้าที่ป่าหหลวง (Kerr, 1924 และ Hutchinson, 1934) ละว้าที่อมพาย (Seidenfaden, 1940) ละว้าที่บ้านป่าแม่ (Kunstadter, 1969) เป็นต้น งานที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ การเผยแพร่ศาสนาคริส (Hudspith, 1969 และ Kunstadter P., 1983) กล่าวถึงประเพณีการตายและการทำศพ (สุริยา, 2539) ชีวิต การทองผ้า และเครื่องประดับของละว้า (Kunstadter S., 1965) นิယายปรัมปรา และการกำเนิดข้าว (Obayashi, 1964) มีวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเกี่ยวกับกฎหมายในสังคมและขบวนการยุติธรรมในสังคมละว้า (Maeda, 1988) การกำหนดวันเดือนปีโดยยึดดวงจันทร์เป็นหลัก (จันทร์บูรณ์ และสมเกียรติ 1989) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเรียกขวัญผีในพิธีลิ้นปี (1967) พิธีตั้งเสากระถาง พิธีฆ่าควาย และเสาหินตั้งสูง (Kauffmann, 1971 และชันจารย์, 2537) นอกจากนี้ยังมีพิธีเช่นผ้าอิรักษ์ (ไพบูลย์, 2539) พิธีเลี้ยงผีหมู่บ้าน (ณัฐรุ่ง, 2539) ในงานของการทำมาหากินมีบทความที่กล่าวถึงการปลูกพืชหมุนเวียน (Kunstadter, 1970) การทำไร่เลื่อนลอย (Thiem Komkris, 1970) การใช้ที่ดิน การเลี้ยงสัตว์ และการบริโภค ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปฏิทินการทำไร่ของชาละว้า (Zinke, 1970) มีวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเกี่ยวกับการทำที่ดินในภาคเหนือของไทย ซึ่งได้กล่าวถึงวิธีการใช้ที่ดินแบบของละว้า (Bruneau, 1980) วิธีการปลูกข้าว (Kunstadter, 1980) ภาระการผลิตและตลาด (มงคล และจิระ, 2527) ระบบเศรษฐกิจของชาละว้า (Kunstadter, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) วิธีการทำไร่ในที่สูงแบบมีการพักที่ดินเป็นรอบ (Sanga Sabhasri ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) นอกจากนี้มีบทความเรื่องของวิธีการรักษาพยาบาลในสังคมละว้า (Kunstadter, 1968) ความสัมพันธ์กับชาละว้าและชาไทย

(Kunstadter, 1965) ในแง่ของประวัติศาสตร์มีบทความกล่าวถึงประวัติของชาวลาว (ชอบ, 1978) อาณาจักรลัว้า (Condominas, 1990) มีงานด้านวรรณกรรมมุขป่าสูงลัว้า (Suriya, 1976 และ 1979) งานทางด้านภาษาในระยะแรกเป็นจดหมายการค้าพ่อ (Von Klaus, Wenk, 1965) ต่อมามีผู้จัดทำระบบเลียนภาษาลี้ว่อง หรือลัว้าโดยยกล่าวถึงระบบพยัญชนะ สระ รูปคำ และพยางค์ และเขียนภาษาลัว้าด้วยตัวอักษรไทย โดย Schlatter (1976) ระบบภาษาลัว้าบ้านป่าเย่ (สุริยา, 1977 และ 1985) การเปรียบเทียบระบบเลียนภาษาลัว้า สำเนียงต่างๆ (Mitani, 1978) ปัญหาเรื่องของคำว่า ลัว้าและลัวะ (สุริยา, 2527) ระบบไวยากรณ์ของภาษาลัว้า (Jiranant, 1985) การศึกษาลักษณะคำประสมในภาษาลัว้า มัง และกะหรี่ยง (สุริยา, 1986) พจนานุกรมลัว้า-ไทย และไทย-ลัว้า (สุริยา และลักษณา, 2529 และ 2530 ตามลำดับ)ฯลฯ

ชาไก

ชาไก เป็นคำที่คนไทยและทางราชการใช้เรียกกลุ่มนกลุ่มนหนึ่งที่พูดภาษาในตรรกะลอมอญ-เขมร และอยู่ทางใต้ของประเทศไทยและมาเลเซีย ชนกลุ่มนี้เรียกตันเองว่า มนิก และพูดภาษาต่างๆ กันออกไป กลุ่มที่พูดในเมืองไทยเรียกภาษาพูดของตนว่า ภาษาเกนชิว งานที่ทำให้ชนกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักของคนไทยทั่วไปคือ บทบาทครรเรื่องนางป่า ซึ่งเป็นพระราชพิพธ์ของพระบาทสมเด็จพระปุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชนกลุ่มนี้จึงรู้จักในนามของนางป่าชาไกตามลักษณะรูปพรรณ วรรณกรรมอินๆ ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ ส่วนมากเป็นเรื่องทั่วๆ ไป ลักษณะทางภาษาพ แและวัฒนธรรมพื้นฐาน เช่น ใน Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia (Lebar, 1964) ชีวิตตั้งผ้าที่เทือกเขาบรรทัด (ญี่ปุ่น, 2535) ชาไก เจ้าแห่งทุนเขาและสมุนไพร (ไฟบูลีย์, 2523) และอินๆ มีงานด้านการสำรวจและชุดค้นเชิงโบราณคดีของกลุ่มชาไกที่ตั้งในจังหวัดยะรัง และจังหวัดตั้ง (สุรินทร์ และคณ, 2534) งานด้านภาษาศาสตร์ เช่น วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทเรื่อง ระบบเสียงภาษาเกนชิว (Paiboon, 1984) บทความเรื่องเกี่ยวกับภาษาชาไก และลักษณะทางสังคมของภาษากลุ่มอัลลียัน (Bauer, 1990 และ 1992) ระบบเสียงของภาษาชาไก ที่จังหวัดตั้ง (เสวานีย์, 2532) บทความเกี่ยวกับสรระในภาษาชาไก (Bishop, 1992) เกี่ยวกับสมุนไพร และการปลูกดอก (Bishop and Paterson, 1993) คำพัพท์เกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข (Bishop and Paterson, 1994) บทความเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาเกนชิว (Bishop, 1996) และบทความเกี่ยวกับคำเรียกและคำพูดถึง (Bishop, 1997) นอกจากนี้ยังมีงานของมีรัตน์, พุทธชาติ, สรวิชญ์ และชัยเลิศ (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องของระบบเสียงและไวยากรณ์ของภาษาชาไก ที่ก่อขึ้นใน ศตวรรษที่ 19 จังหวัดสุโขทัย

ST (Sino-Tibetan)
(กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบตแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

- ก. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และมัง-เย้า
- ข. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน

ก. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และมัง-เย้า

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า ได้แก่ กลุ่มโลโล (ซึ่งประกอบด้วยล่าทูหรือมูเชอ ลีซอ □ รือลีชู และอาข่าหรืออีก้า) และกลุ่มชาติพันธุ์ภูเรี้ยง สำหรับมัง-เย้านั้น ปัจจุบันนักภาษาศาสตร์ได้แยกออกจากกลุ่ม ทิเบต-พม่า แต่ก็ยังคงจัดอยู่ในตระกูลภาษาไทยจีน-ทิเบต

งานวิจัย หนังสือ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มนี้ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และมัง-เย้ามีอยู่มากพอสมควร ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงทุกกลุ่มโดยใช้คำว่า ชาวเขา รหัสที่ผู้วิจัยให้กับงานวิจัยรวมทุกกลุ่มนี้ คือ ST Sve

ST(Sino-Tibetan) รวมกลุ่ม

เรื่องที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตร่องชาวเขาโดยทั่วไป รวมถึงปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาวเขา (ST Sve ANGN) ได้แก่ หนังสือ 30 ชาติในเชียงราย ของบุญช่วย ครีสวัสดิ์(2498) ชาวเขาในไทย ของบุญช่วย ครีสวัสดิ์(2506) ชาวเขา-เรื่องและภาพจากชีวิตริบองชาวเขานับแต่เดิมไทย ของสุรพงษ์ บุนนาค (2506) Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia ของ Lebar and others(1964) Minority Groups in Thailand ของ CIAC and CRSS Farmers in the Hills : Upland Peoples of North Thailand ของ Walker(1975) ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ของ ลิขิต ธีรเวศิน(บก. 2521) People of the Hills ของ Preecha Chaturabhand(1980) ชนต่างวัฒนธรรม : ตอนที่ 1 ชาวเขา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ บรรณานิทัศน์ 5 สภาพของชาวเขาในประเทศไทย ของคณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยชาวเขา(2526) ชาวเขา ของชัด กัญ บุรุษพัฒน์(2528) ชาวเขาในประเทศไทย ของสายเมือง วิริยะศรี(2529) ฯลฯ งานเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้จากการค้นคว้าทางเอกสาร งานที่เก็บข้อมูลเองได้แก่งานของ Walker คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยชาวเขา เป็นต้น

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Sve MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวเขาที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเสริมฯชาวเขา กรมประชาสัมพันธ์ เอกสารเรื่อง สถิติ วิเคราะห์และแผนภาพสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของชนต่างวัฒนธรรมชาวเขา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2524) รายงานผลการดำเนินงานการจัดทำแผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านชาวเขา โดยใช้ Remote Sensing ของกองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในภาคเหนือซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาว夷มีอยู่พอสมควร (ST Sve EG) บางส่วนจัดอยู่ได้ในหัวข้อ ST Sve EC (การทำมหากิน งานด้านเกษตรกรรม

และการจัดการเรื่องที่ดินและแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก) งานดังกล่าวนี้ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหาการดำเนินงานโครงการหลวงพัฒนาด้านน้ำ กรมป่าไม้ ของวราภรณ์ อมราพิทักษ์(2526) ผลกระทบของโครงการพัฒนาดอยตุงต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม การใช้ประโยชน์ที่ดินและการบริโภคไม้ บ้านห้วยน้ำขุ่น ต.แม่จี อ.แม่จัน จ.เชียงราย ของอุดร สุทธิมิตร(2534) ทัศนคติของชาวไทยภูเขาต่อการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่สูงสามมิลลิเมตรีศึกษาการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำล่า ต.โปงล้า อ.ปาย จ.แม่ย่องสอน ของสายน้ำ ภิรมย์ยิธี (2538) ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ ของแสง ด้วงทรง(2536)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวเขา (ST Sve MI) ที่สำคัญได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง การตั้งถิ่นฐานของชาวเขาในประเทศไทย ของสถาบันวิจัยชาวเขา การตั้งถิ่นฐานชาวเขา : กรณีศึกษาเย็บบ้านผาเดื่อ ของสมเกียรติ จำลอง(2529) รายงานการสำรวจและการศึกษาเบื้องต้น การเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในลุ่มน้ำแม่กากและแม่น้ำปิงตอนบน : กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ของแสง มาลະแซม(2535) บทความเรื่อง การบังคับย้ายถิ่นและปัญหาที่น่ากังวล 3 ประการ : ความมั่นคง ผืน และการพังทลายของดิน : ค่า datum เกี่ยวกับความอยู่รอดสำหรับชาวเขาในประเทศไทย ของแมคคินนอน(2531) บทความเรื่อง Fertility, Mortality and Migration of Hill and Valley Populations in Northwestern Thailand ของ Kunstadter (1970) Demographic Differentials in a Rapidly Changing Mixed Ethnic Population in Northwestern Thailand ของ Kunstadter (1983) Fertility and Migration of the Hilltribes in Maehongsorn Province ของ Benchawan Tongsiri (1987)

งานทางด้านประชากรศึกษามีอยู่น้ำหนึ่ง ไม่นักนัก เช่น หนังสือเรื่อง Hill Tribe Population and Family Planning ของ Preeda Tasanapradit and others(1986) รายงานการวิจัยเรื่องความร่วมมือของชาวเขาในการวางแผนครอบครัว ของวนัช พฤกษ์ศรีและคณะ(2529)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวเขา(ST Sve ET) ในปัจจุบันมีผู้สนใจศึกษามากขึ้น เนื่องจากกระแสทางการเมืองการปกป้อง สังคมและวัฒนธรรมของสังคมทั่วโลก ที่ให้ความสนใจและเห็นค่าของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มน้ำเล็กๆ อันเป็นกลุ่มที่ถูกเอาเปรียบ หรือกำลังถูกดูดกลืนทางวัฒนธรรม จากสังคมของคนส่วนใหญ่ที่มีอำนาจมากกว่า งานดังกล่าวนี้ได้แก่ บทความหลายบทความในหนังสือ Hill Tribes Today : Problems in Change ซึ่งมี McKinnon & Vienne(1989) เมื่อบรรณาธิการ บทความดังกล่าวได้แก่ Anarchists of the Highlands? A Critical Review of a Stereotype Applied to the Lisu ของ Prasert Chaipigusit Lisu Identity in Northern Thailand : A Problematic for Anthropology ของYves Conrad Territorial Imperatives : Akha Ethnic Identity and Thailand's National Integration ของ Cornelius Ann Kammerer

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาวเขาก็มีอยู่น้อย (ST Sve SS) มีทั้งหนังสือ บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมของชาวเขานั้น ปรากฏอยู่ในงานที่พรรณนาถึงสังคมชาวเขาโดยรวมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับงานที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองและความมั่นคงของประเทศไทยมีผู้เขียนเป็นหนังสือและจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์หลายเรื่อง เช่น Thailand Government Policy

towards the Hill-Dwelling Minority Peoples in the North of Thailand 1957-76 ของ Tapp(1979) การพัฒนาชาวเขาให้เป็นคนไทยเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ของสันนิ วงศ์พัทัทร์(2516) ปัญหาคนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ของจัดกัย บุรุษพัฒน์(2515) นโยบายการรวมพวงชาวเขากับเอกอักษณ์ประจำเผ่า : ศึกษาเชิงวัฒนธรรมทางการเมือง ของพิมล แสงสว่าง(2536) ฯลฯ

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ เช่น การเกษตร การค้าขาย ฯลฯ (ST Sve EC) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกษตรกรรม เพราะทางรัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ ชาวเขาเป็นอันมากในเรื่องการเพาะปลูกพืชต่างๆเพื่อทดแทนการปลูกผัก และเพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกที่ทำให้สูญเสียต้นไม้แน่น้อยใหญ่ งานดังกล่าว เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง Agricultural Development in the Hills of Northern Thailand ของ Oughton(1969) บทความเรื่อง Shifting Cultivation in North Thailand ของ Keen(1976) หนังสือเรื่อง Farmers in the Forest - Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand ของ Kunstadter and others(eds. 1978) หนังสือเรื่อง ข้อมูลและข้อคิดเกี่ยวกับการปลูกผัก ของวิชัย โปษยานนท์(2529) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขา ณ พื้นที่โครงการหลวงอ่างขาง เผตด่านลมม่อนปืน อ.ผาง จ.เชียงใหม่ ของ พลลภ วราภรณ์(2535) เรื่องทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : การศึกษาดอยภูค่า อ.ป่า จ.น่าน ของพัชรินทร์ ยาระนะ(2537)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตร่องชาวเขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำมาหากิน การเมืองการปกครอง การสาธารณสุข การคุณภาพ และเรื่องอื่นๆ(ST Sve HP) จะมีอยู่เป็นจำนวนมาก ล้วนใหญ่เป็นรายงานการวิจัย เอกสารหรือคู่มือประกอบการทำงานที่เกี่ยวกับชาวเขา การประเมินผลการทำงานของโครงการต่างๆทั้งของรัฐและเอกชน และเรื่องที่ดำเนินการกันมากที่ได้แก่ การปักป้องรักษาป่าและต้นไม้ ในพื้นที่สูง การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และการดำเนินงานด้านการเมืองการปกครองเพื่อความมั่นคงของประเทศ งานต่างๆเหล่านี้ได้แก่ การดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมชาวเขา ของกรมประชาสงเคราะห์(2525) คู่มือการพัฒนาชุมชนบนที่สูง ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.)(2533) หนังสือเรื่อง Welfare and Management Activities of Border Police among the Hill Tribes in Northern Thailand ของ Manat (1967) งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานบนที่สูงกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงของชาติเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด ของปิติธรรม วิจิตรนทร์(2536) และวิทยานิพนธ์อัญญา เรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเหล่านี้ เช่นเรื่อง การบริหารงานพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาร่องป่าฯ ของชิดพงษ์ สยามเนตร(2509) ผลกระทบของการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมันต่อบุชชานชาวเขา : ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ลุ่มน้ำลาง กิ่ง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน ของชัยวัฒน์ ดิเรกวาฒนา(2538) ฯลฯ

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขา (ST Sve ED) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นวิทยานิพนธ์มีมากกว่างานด้านอื่นๆทั้งหมด และในบรรดาวิทยานิพนธ์เหล่านี้ มีอยู่จำนวนไม่น้อยที่ศึกษาการทำงานของโครงการคุณย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา(คคช.) นอกจากนี้จะเป็นหนังสือ คู่มือ เอกสารการสอน รายงานการดำเนินงาน และประเมินผลงานของหน่วยงานในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน และสำนักงานคณะกรรมการ

กรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตัวอย่างเช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรห้องถังของครุਆสาสมัคร โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ของวิเลขา ลีสุวรรณ(2532) กิจกรรมฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชาวเขาทั้งประถมศึกษาปีที่ 2 ของกิ่งดาว พุทธพันธ์(2534) การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกรักในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ของเพทไทร ศรีคำรณ(2535) การเข้าถึงโอกาสในการได้รับการบริการทางการศึกษาของประชาชนชาวเขา ของนิวัฒน์ ตามี(2539) รายงานการวิจัยเรื่อง ประเมินผลการให้การศึกษาชาวเขาของคณะกรรมการฯ ของวันชัย พฤกษ์ศรีและคณะ(2528) เอกสารเรื่อง การประถมศึกษาเพื่อชาวเขา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2526) ฯลฯ

งานทางด้านสาธารณสุข (ST Sve HL) โดยทั่วไปมีอยู่ไม่นัก แต่ในระยะหลังมีมีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ไปสู่โดย งานวิจัยทางด้านนี้ก็เพิ่มขึ้น ขณะนี้ยาเสพติด ประมาทยาบ้าแพร่ระบาดไปในหมู่ชาวเขามากขึ้น แต่การทำงานวิจัยทางด้านนี้ยังคงมีน้อย งานวิจัยทางด้านนี้ที่สำคัญได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และแนวทางป้องกันเอดส์ ศึกษากรณีชาวเขาได้รับสื่อสื่อสุขภาพของตนเอง ของสนิท วงศ์ประเสริฐ(2538) เรื่อง Recommendations on a Hill Tribe Health Program ของ O'Rourke (1965) การส่งเสริมสุขภาพในชุมชนชาวเขา ของประมุข จันทวิมล(2528) วิทยานิพนธ์เรื่อง การสร้างชุดการเรียนเรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้านสำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับประถมศึกษา ของแสงทอง วรรณแสงทอง(2536) โครงการป่าบัดและพื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพติดในโครงการพัฒนาดอยตุ ของพงษ์ศักดิ์ สร่างผล (2538)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Sve LC) งานที่พุดถึงภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และเม้า-ເຍ้โดยรวมนั้น ที่สำคัญได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง Kinship in Southeastern Asia ของ Benedict(1941) บทความเรื่อง Classification of the Sino-Tibetan Languages ของ Shafer(1955) Teaching Thai in Hill Tribes School ของ Smalley(1965) หนังสือเรื่อง Proto-Loloish ของ Bradley (1979) นานาภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคที่ 1 : ภาษาตระกูลอสโตรເโอເเชียติก และตระกูลจีน-ทิเบต ของศรีวิภา รัตนกุล(1994) สำหรับงานที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การรับข่าวสารจากลือของชาวไทยภูเขา บ้านหัวยันดัง ต.ก้าดซ้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ของรุจิรา ปัทมานุช(2539) การพัฒนาการสอนข่าวเหตุการณ์และวันสำคัญสำหรับนักเรียนชาวเขา ของอรลินี นาตา(2539) เอกสารเรื่อง รายงานผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การใช้ข้อมูลจากภัยภัยล้าและระบบสารสนเทศ ในการศึกษาเกี่ยวกับชาวเขา ของสำนักงานสภากาชาดมั่นคงแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(2535)

งานทางด้านมนุษยวิทยารัตนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเขาโดยทั่วไป(ST Sve ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบังดังนี้

งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อโดยทั่วไปของชาวเขา (ST Sve ANBL) มักปรากฏอยู่ในงานที่พรรณาถึงวิถีชีวิตของชาวเขาโดยรวม ที่จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์มีอยู่บ้าง เช่น ค่านิยมทางศาสนาของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงราย น่าน และตาก ของรัตนภรณ์ เที่ยงฟัก(2517) Tribal Highways and Byways : A Church Growth Study in North Thailand ของ Hudspith(1969)

-งานที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของชาวเขา(ST Sve ANDR) มีปรากฏอยู่โดยทั่วไปในงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตริมเขา และในบทความเรื่อง Hilltribe Costumes ของ Williams and Tamon(1986)

-งานที่เกี่ยวกับดนตรีของชาวเขา(ST Sve ANAR) มีน้อยอย่างยิ่ง เนื่องจากขาดนักวิจัยทางด้านนี้ และงานที่มีอยู่ก็เป็นงานนาระดับกว้าง ไม่ลงลึก เช่น บทความเรื่อง Dance and Music from the Northern Mountains ของ Raikes(1976) รายงานการวิจัยเรื่อง The Music of the Hilltribes in Northern Thailand ของ Oesch(1979)

Akha

อาช่าหรืออีก้อ

หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาอาช่าหรือ อีก้อโดยตรง นั้นมีไม่นัก ล้วนใหญ่จะเป็นงานที่วิจัยรวมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ รหัสที่ผู้จัดให้กับงาน วิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Ak

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับบุรีพิษของชาวอาช่าโดยทั่วไป (ST Ak1 ANGN) ได้แก่ Meet the Akhas ของ Goodman(1996) คู่มือการทำงานกับชาวอาช่าอีก้อ ของ เตือนใจ ดีเกคน(2517) ชาวอาช่าอีก้อ ของโรงเรียนสังคมวิจิตรฯ กรมยุทธการทหาร(2518) ฯลฯ

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Ak1 MS) ที่สำคัญได้แก่ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมฯ กรมประชาสงเคราะห์ เอกสารนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวอาช่าที่ใหม่ที่สุด

งานทางด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บทความเรื่อง Akha Ethnobotany ของ K. Bragg (1992 - ใน The Highland Heritage)

งานทางด้านประชากรศึกษา(ST Ak1 PP) มีอยู่บ้าง เช่น The Interrelationship between Subsistence Economy and Population Problem : A Study of the Akha Case in Thailand, Chiengmai ของ Pitchayakan(1982)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของอาช่า(ST Ak1 ET) และชาวอาช่าโดยทั่วไป (ST Sve ET) ในปัจจุบันมีผู้สนใจศึกษามากขึ้น เนื่องจากกระแสความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน และแนวคิด ที่ให้ความสนใจ เห็นค่าวัฒนธรรมและวิถีชีวิตริมเขา ลักษณะเด็กๆ อันเป็นกลุ่มที่ถูกเอาเมริยน หรือกำลัง ถูกดูถูกในทางวัฒนธรรมจากสังคมของคนส่วนใหญ่ที่มีอำนาจมากกว่า งานดังกล่าวได้แก่ Territorial Imperatives : Akha Ethnic Identity and Thailand's National Integration ของ Kammerer(1989 ในหนังสือ Hill Tribes Today) วิทยานิพนธ์เรื่อง Of pride and prejudice : adapting ethnic identity among the Akha of northern Thailand ของ Como(1991)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมของชาวอาช่า มีอยู่ในงานวิจัยที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชาวอาช่าโดยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นงานของ Paul Lewis, A.R.Walker, C.A.Kammerer สถาบันวิจัยชาวเขา เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง Gateway to the Akha World : Kinship, Ritual, and Community among Highlanders of Thailand

ของ C.A.Kammerer (1986) บทความเรื่อง Basic Themes in Akha Culture ของ Lewis(1992 ใน The Highland Heritage)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ เช่น การเกษตร การค้าขาย (ST Ak1 EC) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกษตรกรรม แต่มักอยู่ในงานวิจัยรวมกลุ่มชาวเขา (โปรดดู ST Sve EC)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวอาช่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำมาหากิน การเมืองการปกครอง การสาธารณสุข การคมนาคม และเรื่องอื่นๆ (ST Ak1 HP) จะมีอยู่ในงานวิจัยรวมกลุ่มชาวเขา (โปรดดู ST Sve HP) และที่เกี่ยวกับอาช่าโดยเฉพาะได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การมีส่วนร่วม ของชนกลุ่มน้อยในการพัฒนาชนบทพื้นที่รural ศึกษากรณีการ มีส่วนร่วม ของชาวเขาเผ่าอีก้าในโครงการพัฒนา ดอยตุง ของ สมชาย ชัยลี (2538) รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินผลกระทบของโครงการพัฒนา ดอยตุงที่มี ต่อชาวเขา: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวเขาเผ่าอีก้าและมูเชอ ของ ชาตรุณ ภูมิวนิทร์ (2535) ศูนย์ส่งเคราะห์ราชบูร ประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาเผ่าอีก้าและเผ่ากะหรี่ยง ของ อุไรวรรณ แสงศร และสารณีย์ ไวยนันท์ (2539) บท ความเรื่อง แนวทางพัฒนาชุมชนชาวเขาเผ่าอีก้า : ศึกษาเฉพาะกรณี ของพินิจ พิชัยกัลป์ (2526)

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวอาช่า (ST Ak1 ED) มีอยู่บ้าง เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดของชาวอาช่า ของ วันทนีย์ จันทร์อุ่ยม (2536) รายงานการวิจัยเรื่อง Introduction of Formal Education towards the Hill Tribe in Thailand : The Case Study of the Akha ของ M.Shibuya (1995)

งานทางด้านสาธารณสุข (ST Ak1 HL) มีไม่มากนัก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยเชิง โครงสร้างสังคมสิ่งแวดล้อม และปัจจัยระดับบุคคลที่มีความล้มเหลวที่บุคคลติดยาเสพติด เสียงต่อการติดเชื้อ เอดส์จากการมีเพศสัมพันธ์ ของเยาวชนชายชาวเขาเผ่าอีก้า ของเฉลิมชัย ปัญญาดี(2538) งานวิจัยเรื่อง คำสอนทางเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ภาษาไทย-อีก้า พร้อมทั้งปกนุกรม รวมรวมคำศัพท์ เกี่ยวกับ สุขภาพอนามัย ของสุริยา รัตนกุล และพิกุลทอง รุจิราภา(2520)

งานทางด้านภาษา(ST Sve LC) ส่วนใหญ่เป็นงานของ P. Lewis เช่น Akha-English Dictionary (1968)

งานที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่วิทยานิพนธ์เรื่อง เงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่ มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเขาเผ่าอีก้า: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแคนเจริญใหม่ อ่านาอเม่ราย จังหวัดเชียงราย ของ เวชชุณิ บุญชุวิทย์ (2532)

งานทางด้านมนุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาว เขาโดยทั่วไป(ST Sve ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบังดังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของชาวอาช่า (ST Ak1 ANBL) เช่น บทความเรื่อง Customs and Christian Conversion among Akha Highlanders of Burma and Thailand ของ Kammerer(1990)

ล้าทุ่หรือมูเซอ

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาล้าทุ่หรือมูเซอันนี้ มีพอประมาณ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยรวมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ รหัสที่ผู้จัดให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Lh

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตรของชาวล้าทุ่โดยทั่วไป (ST Lh1 ANGN) ได้แก่ หนังสือเรื่อง ชาวเขาเผ่า มูเซอ ของ โรงเรียนส่งเสริมวิชาชีววิทยา กรมยุทธการทหาร(2518) ชาวเขาเผ่ามูเซอ ของ สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด(2520) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามูเซอ ของศุภชัย สถาศิลปิน (2527) คนบันดอย มูเซอ ของ สมัย สุทธิธรรม (2530) บทความเรื่อง ชนเผ่าล้าทุ่ หรือมูเซอในประเทศไทย ของ ศุภชัย สถาศิลปิน (2526)

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Lh1 MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวล้าทุ่ที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบ ชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ (ST Lh EG) ได้แก่ รายงานการวิจัย เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก: ศึกษากรณีชาวเขาเผ่ามูเซอ ของ วนัช พฤกษะครี และ วนิท วงศ์ประเสริฐ (2531)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวล้าทุ่ (ST Lh ET) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง มูเซอดำมูเซอเหลือง : การรักษาเอกลักษณ์ และพร้อมแคนชาติพันธุ์ในบริบทของการพัฒนา ที่บ้านบากลา อำเภอ แม่สระบุรี จ.เชียงราย ของ อธิชา สุนโทรอก (1995)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม การเมืองการปกครอง และปัญหาทางสังคมของล้าทุ่ (ST Lh SS) ได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง ความรู้เมืองต้นและการกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ ของ วนิท วงศ์ประเสริฐ (2519) วัฒนธรรมชุมชนกับการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณของหญิงชาวเขาเผ่ามูเซอ: กรณีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เอื้ออำนวย ให้เกิดการค้าประเวณกับวัฒนธรรมชุมชนและการแก้ไขปัญหา ของสารภี ศิลป์ (2538) ทัศนะที่มีต่อไฮโรอิน โลเกนี และแนวทางการพัฒนาฟุ่รจิริธรรม ศึกษากรณีชาวมูเซอ ของ วนิท วงศ์ประเสริฐ (2537)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกษตรกรรม (ST Lh EC) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง Lahu Agriculture and Society ของ Sanit Wongsprasert (1974)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตรของชาวเขา (ST Lh PP) ได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินผลกระทบของโครงการพัฒนาดอยตุงที่มีต่อชาวเขา: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวเขาเผ่าอิกอ้และมูเซอ ของ จัตุรงค์ ภูมิวนิท (2535)

งานทางด้านภาษา (ST Lh LC) ที่สำคัญได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง The Phonological Description of Lahu Nyi Language Spoken in Chayi Village, Patung Sub-district, Mae Chan District, Chiangrai Province ของ Solot Sirisai (1986) คำลักษณนามในภาษาล้าทุ่น(มูเซอดำ) : การวิเคราะห์ตามแนววรรณคดีของ ครินพิพิญ สถาศิลปิน(2529) รายงานการวิจัยเรื่อง ระบบสรรมนามบุรุษที่ 2 ในภาษามูเซอเมเล ของ ปิยะณัฐ ด่านวิวัฒน์ (2536)

งานทางด้านมนุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต ลั้งคแม และวัฒนธรรมของชาวลาูโดยทั่วไป(ST Lh ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบังตังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง คริสตศาสนา กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนเชอแดง : การศึกษา เปรียบเทียบเด็กพาร์นีระหัวหมู่บ้านยาป่าแห่งหมู่บ้านแสนคำลือ ในกิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ยองสอน ของ พิมพ์ ชาญรุณวงศ์ (2537) งานวิจัยเรื่อง ความเชื่อด้านศาสนาของมุเชอแดง ของ พรพิมล ตรีโชค (2529)

Lisu

ลีซอ

ชาวลีซอเรียกตนเองว่า ลี-ซอฟ [li-rafn] แต่ชนกลุ่มอื่นเรียกชาวลีซอต่างๆกันไป เช่นเรียกว่า ลีซอ(Lisaw), แขวงลีซอ (Khae Lisaw), เลอเชอ(Leurseour), เยาอิน(Yawyin), Liso, Lishu, ฯลฯ (Lebar and others 1964:27, A.Y. Dessaint 1980:326)

ภาษาลีซออยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาลาู(มุเชอ)และอาข่า(อีก้า) ซึ่งกลุ่มนี้รวมเรียกว่า โลโล (Loloish) ภาษากลุ่มโลโล มีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาพม่า (Burmish) จึงรวมเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น เรียกว่า กลุ่มพม่า-โลโล (Burmese-Lolo) และกลุ่มภาษาพม่า-โลโล มีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาทิเบต (Tibetan) จึงรวมกันเข้าเป็น ตระกูลภาษาใหญ่ทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) อีกทีหนึ่ง นอกจากนี้ นักภาษาศาสตร์ส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า ตระกูลภาษาใหญ่ทิเบต-พม่า มีความสัมพันธ์กับตระกูลภาษาใหญ่จีน (Sinitic) จึงรวมกันเข้าเป็นตระกูลภาษาใหญ่มากที่เรียกว่า จีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) ด้วย

จำนวนประชากร จากการสำรวจข้อมูลของกอง戍แรงศรัทธาฯ ในปี พ.ศ.2538 (ทำเนียบชุมชนบ้านพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 หน้า 28-29) ทราบว่ามีชาวลีซอในประเทศไทยรวม 31,463 คน กระจายกันอยู่ใน 10 จังหวัด เรียงลำดับตามความหนาแน่นคือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร ลำปาง สุโขทัย พะเยา และพะร สำหรับประเทศไทยจีน จากเอกสารของสถาบันศึกษาวิจัยชนกลุ่มน้อยของจีน ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2525 พบว่ามีชาวลีซออยู่ในมณฑลยูนนานประมาณ 466,000 คน

จากการสำรวจและศึกษางานเขียนและงานวิจัยขึ้นสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ พบร่วมกันนี้มีมากนัก ผู้เขียนส่วนใหญ่มักศึกษาเรื่องของชาว夷โดยรวม อย่างไรก็ได้ มีบรรณานุกรมเกี่ยวกับกลุ่มนี้ เช่น A.Y.Dessaint (1971) เขียน Lisu Annotated Bibliography ซึ่งเป็นบรรณานุกรมที่มีบรรณนิทัศน์อยู่ด้วย ส่วนเนื้อหาอื่นๆ มีงานที่น่าสนใจหลายข้อดังนี้

เรื่องประวัติความเป็นมา ถินกำเนิดเดิม การอพยพเคลื่อนย้าย และการกระจายตัวของชาวลีซอ มีงานของ A.Y.Dessaint(1971) Bacot(1913) Enriquez(1924) George(1915) Hertz(1912) Ward (1918,1923b) Lewis(1970) วนัช(2505) เตือนใจ(2518) Rose and Coggin Brown(1911) Scott and Hardiman(1900) Metford(1935) Davies(1909) และ Young(1961)

เรื่องจำนวนประชากร มีรายงานสถิติประชากรลีซอเป็นระยะๆ แต่ผลงานล่าสุดคือ ทำเนียบชุมชนบ้านพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 เป็นการสำรวจข้อมูลของกอง戍แรงศรัทธาฯ กรมประชาสงเคราะห์

เรื่องที่ให้ความรู้ด้านมนุษยวิทยาวัฒนธรรมของลีซอ มีงานหลายชิ้นที่ให้ความรู้โดยทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์นี้ เช่น Enriquez(1921) Fraser(1922) เตือนใจ(2527) สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด (2520) ลักษณะ(2539); งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีของลีซอ ได้แก่งานของ Durrenberger(1975, 1976, 1977, 1979, 1989) ประเสริฐ(2515, 2529) และลักษณะ (2532, 2537)

เรื่องที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของลีซอ ได้แก่งานของ A.Y. Dessaint (1972) Durrenberger(1976, 1983) นอกจากนี้ยังพบได้ในงานวิจัยรวมผ่าซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับเกษตรกรรม และการพัฒนาชุมชนในพื้นที่สูง

เรื่องเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน การใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งแวดล้อม ปรากฏในงานของ A.Y. Dessaint (1973) มันส์(2525, 2527)

เรื่องลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ของลีซอ มีงานของ Prasert(1989) และ Conrad(1989)

เรื่องสุขภาพอนามัยและการรักษาโรค มีงานของ Durrenberger(1971, 1979) Charas(1978)

เรื่องภาษาลีซอ มีงานของ Roop(1970) Hope(1972) Lakana(1982, 1994) Bradley(1994)

เรื่องระบบเครือญาติ โครงสร้างทางสังคม ลักษณะการปกครอง มีงานของ Durrenberger(1976, 1983) Conrad(1987) ปีyantha(1989) ประเสริฐ(2537) และพบในงานที่ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มนี้ เช่น Young (1961) Lebar(1964) เตือนใจ(2527) สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด(2520) ฯลฯ และพบได้ในหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ และประเพณีพิธีกรรมของ ชาลีซอ เพราะบทบาทของผู้นำในสังคมลีซอเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม เช่นเดียวกับชนในสังคมอื่น

Karen

กะเหรี้ยง

กะเหรี้ยงในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 353,110 คน หรือร้อยละ 41.38 ของประชากรกลุ่มชาวยื้อง หมวด (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 กองส่งเสริมฯ) ชาวยื้อง แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ กะเหรี้ยงลงทะเบียน ที่น้อยลงมาได้แก่ กะเหรี้ยงโป บัวกะยาท ป่าดอง และตองสู

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มนี้พูดภาษากะเหรี้ยงมีมากกว่าชาวยื้องโดยเดียว เนื่องจากกะเหรี้ยงมีประชากรมาก รหัสที่ผู้วจัยให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Kr

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวกะเหรี้ยงโดยทั่วไป (ST Kr1 ANGN) ได้แก่ หนังสือเรื่อง ชาวยื้อง ผู้กะเหรี้ยง ชองสำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ (2519) ชาวยื้องผู้กะเหรี้ยง ของโรงเรียนส่งเสริมจิตวิทยา กรมยุทธการทหาร (2518) บทความเรื่อง "The Karen People : An Introduction", Farmers in the Hills : Upland Peoples of North Thailand โดย Rashid and Walker (1975) สำหรับเรื่องของกะเหรี้ยงลงทะเบียน (ST Kr2 ANGN) มีหนังสือที่ให้ทั้งภาพและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มนี้ ได้แก่หนังสือ สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ : กะเหรี้ยงลงทะเบียน ของสุริยา รัตนกุล และสมหวัง บุรุษพัฒน์ (2538) เรื่องของกะเหรี้ยงโป (ST Kr3 ANGN) มีรายงานการวิจัย The Pwo Karen of Northern Thailand ของ P.

Hinton(1969) มีหนังสือเรื่อง Pwo Karen at the Edge of Mountain and Plain ของ J.W. Hamilton เรื่องเกี่ยวกับกะยา(Kayah) (ST Kr5 ANGN) มีบทความเรื่อง กะยา คำเรียนนี้ และยังแต่ง ชื่มมงคล จันทร์ บ่ารุ่งแปลจาก The Kayah, Karen and Yang Daeng ของ J.M. Rastorfer เรื่องเกี่ยวกับป่าดง (ST Kr6 ANGN) มีบทความของสมทรง บุราพัฒน์(2532) เรื่อง ป่าดง : กะหรี่ยงคือยา

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ (ST Kr1 MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรกะหรี่ยงที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบชุมชนบันพันที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวกับกะหรี่ยง (ST Kr1 EG) ได้แก่ บทความของ Bruneau(1967) Village Karen du Nord-Ouest de la Thailande : Etude Géographique (หมู่บ้านกะหรี่ยงทางตะวันตกเฉียงเหนือของไทย : การศึกษาด้านภูมิศาสตร์) รายงานการวิจัย เรื่อง Environmental 'Adaptation' among Upland Peoples of Northern Thailand : A Karen/Hmong (Meo) Case Study ของ Mischung(1986) หัวคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ บันทึกสูงในบริเวณ โครงการพัฒนาคุณน้ำแม่แม่เจ้ม จังหวัดเชียงใหม่ ของ สินธุ สโตร์ล (2531) วิทยานิพนธ์เรื่อง พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ของชาวกะหรี่ยงในเชียงใหม่ ของปิยวรรณ วินิจฉัยนันท์ (2538) บทความเรื่อง กะหรี่ยง : ชีวิต จารีตประเพณี สิ่งแวดล้อม ของจันทบูรณ์ สุทธิ (2538)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวกะหรี่ยง (ST Kr1 MI) ได้แก่ บทความเรื่อง Population Dynamics and Dispersal Trends among the Karen of Northern Thailand ของ Hinton (1971) ตัวนำการอพยพของกะหรี่ยงในเขตจังหวัดอุทัยธานีและไกลีเดียง ของ สมเกียรติ จำลอง (2528)

งานทางด้านประชากรศึกษาเมืองบ้าง เช่น บทความเรื่องPopulation Dynamics and Dispersal Trends among the Karen of Northern Thailand ของ Hinton (1971) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาค่า นิยมต่อการมีบุตรของสตรีชาวเขาผ่านมั้งและผ่านกะหรี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่ ของ สมพงษ์ มนีเวช (2533) หนังสือ เรื่อง Hill Tribe Health and Family Planning : Result of a Survey of Hmong (Meo) and Karen Households in Northern Thailand ของ Peerasit Kamnuansilpa, P.Kunstadter and N. Auamkul (1987)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวกะหรี่ยง (ST Kr1 ET) มีมากพอสมควร เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้คนในโลกประชารัฐไทย ที่นับวันจะให้ความสำคัญต่อเอกลักษณ์และ คุณค่าทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเล็กๆที่กำลังถูกดูดกลืนทางวัฒนธรรมโดยคนส่วนใหญ่ที่มีอำนาจมากกว่า งานเหล่านี้ได้แก่บทความต่างๆในหนังสือ Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on the Thai Frontier with Burma (Keyes ed., 1979) เช่นบทความของ P. Hinton เรื่อง The Karen, Millennialism, and the Politics of Accommodation to Lowland States บทความของ Renard(1986) เรื่อง The Intergration of Karens in Northern Thai Political Life During the Nineteenth Century บทความของ P.Kunstadter (1979) เรื่อง Ethnic Group, Category, and Identity : Karen in Northern Thailand บทความของ F.K. Lehman เรื่อง Who Are the Karen, and If So, Why? Karen Ethnohistory and Formal Theory fo

Ethnicity นักจากนี้วิทยานิพนธ์เรื่อง The Burmanization of the Karen People : A Study in Racial Adaptability ของ J.L. Lewis (1924) วิทยานิพนธ์เรื่อง The Intergration of the Karen peoples of Burma and Thailand into their Respective National Cultures : A Study in the Dynamics of Culture Contact ของ Truxton (1958) บทความเรื่อง Do the Karen really exist? ของ P. Hinton(1974) สำหรับจะเรื่องสังคมมีบทความเรื่อง Ethnic identity and sociocultural change among Sgaw Karen in northern Thailand ของ Iijima shigeru(1980)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr1 SS) ปรากฏอยู่ในงานที่พวรรณนาถึงสังคมชาวเขาโดยรวมเป็นส่วนใหญ่ แต่ที่กล่าวถึงกะเหรี่ยงโดยเฉพาะ ได้แก่ บทความเรื่อง บทบาทและสถานภาพสตรีของสังคมกะเหรี่ยง ของ สมภพ ลาชโจรน์ (2532) ที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยงโป (ST Kr3 SS) ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง Ban Hong : Social Structure and Economy of a Pwo Karen Village, Northern Thailand ของ J.W. Hamilton(1965) บทความเรื่อง ภาวะผู้นำของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนระดับหมู่บ้านของกะเหรี่ยงโป ของสมภพ ลาชโจรน์ (2533)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการทำมาหากิน (ST Kr EC) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง เกษตรกรรม เช่นวิทยานิพนธ์เรื่อง Karen Subsistence : The Limits of Swidden Economy in North Thailand ของ P. Hinton (1975) เรื่อง บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อการยอมรับนวัตกรรมในการทำนาด้วยชาวเขาผู้กะเหรี่ยงในเชียงใหม่ ของชัยฤทธิ์ ไตรลังค์ (2526) บทความเรื่อง Subsistence Agricultural Economics of Lua and Karen Hill Farmers of Mae Sariang District, Northwestern Thailand ของ P.Kunstadter เรื่อง Karen Swiddening Techniques ของ Rashid(1975) เรื่อง Opium and the Karen : A Study of Indebtedness in Northern Thailand ของ P.T.Cohen(1984) เรื่อง The Significance of Wet Rice Cultivation for Swidden Cultivators : The Case of the Karen ของ Shigeru Iijima (1985)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะรวมกับชาวเขากลุ่มอื่น ที่กล่าวถึงโดยเฉพาะ เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง ศูนย์ส่งเคราะห์ราชภูมิ ประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาแห่งอีก้าและผ่ากະกะเหรี่ยง ของ อุ่รวารรณ แสงศร และสารณีย์ ไทยนันท์ (2539) บทความเรื่อง Caring for the Karen : Student Volunteers out in the Field ของ Sanit Chittsunanda (1971)

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr ED) เช่น วิทยานิพนธ์เรื่องการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำที่มีพยัญชนะ น ง ด ມ ก บ เป็นตัวสังกัดสำหรับนักเรียนชาวเขาผู้กะเหรี่ยง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของ ทิพวรรณ นามแก้ว (2535) หนังสือ Pwo Karen Language Lessons ของ J.A. Morris(1975) บทความเรื่อง Three Pwo Karen scripts : a study of alphabet formations ของ Theodore Stern (1968)

งานทางด้านสาธารณสุข (ST Kr HL) มีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง Karen Medicine ของ Somphob Larchrojna (1975) รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางด้านสาธารณสุข มูลฐาน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวไทยยังและชาวไทยพื้นเมือง จังหวัดลำพูน ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง (2529)

วิทยานิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการใช้ยาและยาเสพติดของชาวบ้าน หัวยน้ำดัง อ่ำເກອແໜ່ແຕງ ຈັງຫວັດເຊີງໃໝ່: ສາເຫຼຸກເສພ້ຂ້າຂອງຜູ້ຕິດຜົນແລະເຫຼວອິນ

ที่ได้รับการบាດຈັກໃນປີ 2533 ຂອງຮັດນາ ສຸກມລັ້ນທີ່ (2534) ບທຄວາມເຮື່ອງ ຂ້າວ..ມາລາເຮົຍ ວິນາກ ການມາດວັດທະນາ ຂອງ ສົ່ວໂລກ ຄີບີໄສຢີ (2536)

งานทางด้านມານຸ່ພຍວິທາຍາໄກພາການ (ST Kr NT) ໄດ້ແກ່ ທັນສື່ອເຮື່ອງອາຫາຣແສລງໂຮຄແລ້ນປີໂຄນີສັຍ ຂອງພາກພະເພີ້ງສະກອ ຂອງສຸຣີຍາ ຮັດນຸກລຸ ແລະລັກຊັນາ ດາວວັດທະໜີ (2531)

งานทางด้านພາກພາກ ແລະການສື່ອສາກ (ST Kr LC) ມີເປັນຈຳນວນນັກ ທີ່ສໍາຄັງໄດ້ແກ່ ບທຄວາມເຮື່ອງ Restitution du karen commun ຂອງ Haudricourt(1942) ວິທາຍານິພົນທີ່ເຮື່ອງ The Karen Language : Descriptive and Comparative Studies ຂອງ R.B. Jones, Jr.(1958) ທັນສື່ອເຮື່ອງ Karen Linguistic Studies Decription, Comparison, and Texts ຂອງ R.B. Jones, Jr.(1961) ບທຄວາມເຮື່ອງ Les langues karen et les langues miao-yao ຂອງ Haudricourt(1971) ວິທາຍານິພົນທີ່ເຮື່ອງ The phonology of the Karen language in Suanphung District, Ambur Chombung, Rajburi ຂອງ Wirawat Samranchit (1972) ວິທາຍານິພົນທີ່ເຮື່ອງ The phonology of Sgaw Karen with Comparisons to Thai ຂອງ Puttachart Dhananjayanond(1983) ວິທາຍານິພົນທີ່ເຮື່ອງ Language shift and maintenance in a Sgaw-Karen ຂອງ Yawalak Yim-on(1984) ແລະມີພລງນວິຈີ້ຍຈຳນວນນັກຂອງສຸຣີຍາ ຮັດນຸກລຸ ເກີຍົກພາກພະເພີ້ງສະກອທັ້ງພາກພາກໄທຢາແລກພາກອັງກຸນ ເຊັ່ນ ພຈນາກນົມພາກໄທ-ກະເທົ່ານຸກສະກອ (2529) ບທຄວາມເຮື່ອງ Numeral Classifiers in Sgaw Karen(1996) Sgaw Karen Color Categories (1978) ສໍາຫັບງານວິຈີ້ຍທີ່ເກີຍົກພາກພະເພີ້ງໂປ ເຊັ່ນ ວິທາຍານິພົນທີ່ເຮື່ອງ A description of Pho Karen : a Tibeto-Burman language ຂອງ Chutima Keawsilpa(1982) ທັນສື່ອ Pwo Karen dictionary (Dialects of Omkoi-Chiengmai and Mae Sarieng-Mae Hongson) ຂອງ J.A. Morris and Lilgestranm(1981) ບທຄວາມເຮື່ອງ Phlong (Pwo Karen of Hot district, Chiang Mai) ຂອງ Cooke and Morris(1976)

งานທີ່ເກີຍົກການເປີ່ມຍແປລງທາງວັດນຮຽມ ໄດ້ແກ່ທົກວາມເຮື່ອງ Effects of the Thai Market on Karen Life ຂອງ J. W. Hamilton(1963) Kinship, Bazaar, Market : The Karen Development of a Dual Economy as an Aspect of Modernization ຂອງ J. W. Hamilton(1965) Cultural Change among the Hill Karens in Northern Thailand ຂອງ Iijima (1965)

งานทางด้านມານຸ່ພຍວິທາຍາວັດນຮຽມ ມີປາກງູໂນໃນການທີ່ພຣຣະນາດີງວິທີ່ວິຫຼື ສັງຄມ ແລະວັດນຮຽມຂອງພາກພາກໂທ້ໂທ້ກໍາໄປ(ST Sve ANGN) ແລະທີ່ໃຫ້ຄວາມຮູ້ແພະເຮື່ອມີນັງດັ່ງນີ້

-งานທີ່ເກີຍົກຄາສາແລະຄວາມເຫຼືອຂອງພາກພະເພີ້ງ (ST Kr ANBL) ນັບວ່າມີເປັນຈຳນວນນັກ ໂດຍເພາະ ອຳຍ່າງຍິ່ງທີ່ເປັນພິທີ່ກຣມຕ່າງໆ ເຊັ່ນ ວິທາຍານິພົນທີ່ເຮື່ອງ Demonology among the Karens ຂອງ Tongkham Song Saeng (1964) ບທຄວາມເຮື່ອງ ຄວາມເຫຼືອເກີຍົກ ພີ ຂ້ວັນ ແລະວິຖຸນາຄຸນຂອງພະເພີ້ງ ຂອງສມກພ ລາຊ່ໂຮຈນ໌ (2523) ພິທີເຮີຍກ້ວັນຂອງພາກພະເພີ້ງ ຂອງໄພໂຮຈນ໌ ເສີມນາ (2523) ຮາຍງານກາວວິຈີ້ຍເຮື່ອງ Religion in a Cgau (Sgaw) Karen Villageof Western Upland Chieng Mai Province, Northwest Thailand ຂອງ Mischung(1980) The Karen World : The Cosmological and Ritual Belief System of the Sgaw

Karen in Northwestern Chieng Mai Province ของ Yoshimatsu (1989) สำหรับภาษาที่เรียกว่า “ได้แก่” ความเรื่อง Elements of Pwo Karen Buddhism ของ Andersen(1978) Pwo Karen, Spirits and Souls ของ Somphob Larchrojna(1983)

-งานที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของชาวKaren เรื่อง (ST Kr ANDR) “ได้แก่” บทความเรื่อง The Dress of the Pwo Karen of North Thailand ของ Hinton(1974) เสื้อผ้าชาวKaren เรื่อง สรวิตรลักษณ์ ดีพุด(2537) รายงานการวิจัยเรื่อง Pwo Karen Costumes ของ Somphob Larchrojna (1981)

-งานที่เกี่ยวกับดนตรีของชาวKaren เรื่อง (ST Kr ANAR) มือปูน้ำ “ได้แก่” บทความเรื่องเพลงภาษาที่เรียง ของสุริยา รัตนกุล(2524 และ 2539) The Use of Karen Bronze Drums in the Royal Courts and Buddhist Temples of Burma and Thailand : A Continuing Mon Tradition? ของ R.M. Cooler (1986) "I pluck my harp" : musical acculturation among the Karen of western Thailand ของ Stern and Stern(1971)

-งานที่เกี่ยวกับตำนาน นิทานพื้นบ้านของชาวKaren เรื่อง(ST Kr1 ANFR) มือปูน้ำ “ได้แก่” บทความเรื่อง A Prolegomena on Traditional Wisdom in Karen Folklore ของ Suriya Ratanakul (1984) Karen Folklore, I-The Legend of twa-Me-Pa ของ Gilmore David (Rev.) (1911) Karen Folk-lore, II-The Fall of Man ของ Gilmore David (Rev.) (1911) Myths and Legends of the Lawa and Karen in Northwestern Thailand ของ Obayashi (1964) The Karens First Out of the Gourd" the Bangkok World ของ Preecha Chaturaphand (1971) วิทยานิพนธ์เรื่อง An Analysis of Cohesion in Sgaw Karen Folk Narratives ของ Katsura(1993)

Hmong / Meo / Miao

มังหรือแม้ง

ภาษามัง ปัจจุบันได้รับการจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาเมียนหรือเย้า แยกออกจากกลุ่มโลโล(อาช่า ลาญ ลีช) และภาษาที่เรียกว่า

มังในประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 111,677 คน (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองงงส่งเคราะห์ชาวเช้า กรมประชาสงเคราะห์) นับเป็นชาวเช้าที่มีจำนวนมากเป็นที่ 2 รองจากภาษาที่เรียกว่า ชาวมัง แบ่งออกเป็นหลายกลุ่มตามภาษาและลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมคือ มังขาว(Hmw) มังเขียว(Hmg) มังดำ (Hmb) มังลาย(Hml) ชาวมังเหล่านี้อาศัยอยู่ใน 13 จังหวัดคือ กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง สุโขทัย พะเยา ตาก น่าน พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และแพร่

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มนี้ที่พูดภาษามังหรือแม้งในประเทศไทย ไทยนั้นมีพ่อประมาณ ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยรวมกับชาวเช้ากลุ่มอื่นๆ รหัสที่ผู้ว่าจัดให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Hm

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวมังโดยทั่วไป (ST Hm1 ANGN) “ได้แก่” หนังสือเรื่อง แม้ง ของ สนิท ผินยง(2512) ชาวเช้าแห่งมัง ของโรงเรียนสังคมวิจิตรไทย กรมยุทธการทหาร (2518) ชาวเช้าแห่งมัง ของ

สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด (2520) ศูนย์นัดอย มั่งหรือเม้า ของ สมัย สุทธิธรรม(2530) เอกสารเรื่อง ชาวเขาเผ่าเม้า ของ ชูพินิจ เกษมณี(2522) ฯลฯ

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Hm 1 MS) ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชาวยังที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบ ชุมชนบ้านพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับชาวมังโดยตรงมีน้อยมาก เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง Environmental "Adaptation" among Upland Peoples of Northern Thailand : A Karen/Hmong (Meo) Case Study ของ Mischung(1986)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวมัง (ST Hm1 MI) เช่น วิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัญหาในการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นที่ราบ: กรณีศึกษาเผ่าเม้า อำเภอปง จังหวัดพะเยา ของ สมจิต สัจสัญญา วุฒิ (2537)

งานทางด้านประวัติศาสตร์ชาวมีอยู่บ้าง ไม่มากนัก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในอุดมคติของชาวเขาเผ่าเม้า : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดน่าน ของ ประลักษี ฤทธิ์เนติกุล(2531) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาค่านิยมต่อการมีบุตรของสตรีชาวเขาเผ่าเม้าและเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่ ของ สมภพ มนัสเวช (2533)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองของชาวมังมีมากพอสมควร แต่ส่วนใหญ่อยู่ รวมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ ที่เดพะเจาจะได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเบรียนเทียนการยอมรับนัดกรรม และการเปลี่ยนแปลงสภาพเครื่องธุรกิจสังคม ของชาวมังที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบกันบัน ภูเขา ในกิ่งอำเภอเรียงแก่น จังหวัดเชียงราย ของ อดิศร ภู่สาระ(2536) เอกสารเรื่อง การทำสามะโนปัญหาชุมชนกลุ่มน้ำแม้ ขุนกลาง ตำบลบ้านเหลว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ของ ชูพินิจ เกษมณี (2525) รายงานการศึกษาสังคมชาวเขาเผ่าเม้าชาว หมู่บ้านขุนวาง ตำบลแม่วิน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ของ ชูพินิจ เกษมณี(2522) วิทยานิพนธ์ เรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิก สาบผู้แทนราษฎรของชาวไทยภูเขาเผ่าเม้า: กรณีศึกษาเฉพาะ อำเภอช่ออด จ.เชียงใหม่ ของสมหมาย ประทุมวงศ์ (2537) รายงานการวิจัยเรื่อง The Cultural Change and the Structures of Social Organisation of the Hmong of Thailand ของ Culas(1994)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ มักอยู่รวมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ ที่ มุ่งเดพะกลุ่มมังไม่มากนัก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบการเกษตรกรรมผสมผสาน บนที่สูงของชาวเขาเผ่าเม้า บ้านช่างเคียน-ดอยบุย จังหวัดเชียงใหม่ ของ ลีศักดิ์ ฤทธิ์เนติกุล (2538)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตรของชาวมัง (ST Hm HP) มีอยู่บ้าง เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรชาวไทยภูเขาเผ่าเม้าที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการพัฒนา เฉพาะพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ของ เจษฎา มีงคาย (2537)

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวมัง (ST Hm ED) เช่น วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาประวัติภูพของ แบบฝึกซ้อมเสริม นักเรียนชาวเขาเผ่าเม้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีปัญหาด้านการอ่านออกเสียงตัวสะกด ไม่ชัดเจน ของ อัญชัญ อินคำ (2536)

งานทางด้านสารสนเทศ (ST Hm HL) มีอยู่ค่อนข้างมาก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่องพฤติกรรมการรักษาเยียวยาตามองด้วยผู้สื่อสาร ของชาวมังที่เจ็บป่วย: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมังแห่งหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ ของ พัชรินทร์ สิริสุนทร(2531) ประสิทธิผลของการสอนเรื่องการคุ้มกำเนิด แก่ชาวเขาเผ่ามังโดยเจ้าหน้าที่สารสนเทศกับการสอนโดยผ่านผู้อุปถัมภ์ชาวเขาเผ่ามัง ในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ของ อาภาพร เมะะมาน(2535) รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาระดับความต้องการและสุขภาพจิตของชาวไทยภูเขาเผ่ามังกับชาวไทยชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ ของ พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2535) รายงานการวิจัยเรื่อง การสำรวจคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวเขาเผ่ามังในประเทศไทย ของ กัญจนานา ประชาพิพัฒน์ และคนอื่นๆ (2538) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษามาตรการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนชาวเขา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเขาเผ่ามัง ตำบลลี้เหล็กน้อย อำเภอเชาด้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ของ นพดล ศักดิ์เจริญชัยกุล (2538) หนังสือเรื่อง Hill Tribe Health and Family Planning : Result of a Survey of Hmong (Meo) and Karen Households in Northern Thailand ของ P.Kamnuansilpa, P.Kunstadter and N.Auamkul (1987)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Hm LC) มีอยู่ค่อนข้างมาก ที่สำคัญได้แก่ งานของสุริยา รัตนกุล ที่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับมังขาว คือ 2514 : การศึกษาภาษาชาวมังและ夷ที่เกือบถูกลื้อต่อการ ศึกษาเรื่องระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทย, 2515 : พจนานุกรมไทย-มัง(แม้วขาว), 1986(2529) : A Study of Compound Nouns in Lawa, White Meo and Sgaw Karen นอกจากนี้มีหนังสือเรื่อง A Myth Become Reality. History and Development of the Miao Written Language. Vol.1 and 2 ของ J. Enwall(1995) และเรื่องที่เกี่ยวกับการสื่อสาร คือรายงานการวิจัยเรื่อง สภาพสังคมเศรษฐกิจและพฤติกรรมการสื่อสารของชาวเขาเผ่า夷 มัง และถิ่นในจังหวัด น่าน: ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่วัตกรรม ของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาเสพติด (2526)

งานที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีอยู่บ้าง เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง การยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเขาเผ่ามังในชุมชน พื้นที่: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยมานา บ้านหนองเม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ ของภารนา ก้อนกลืน(2536)

งานทางด้านมนุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรโณนาถีวิชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเขาโดยทั่วไป(ST Sve ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบังดังนี้

งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของชาวมัง (ST Hm ANBL) เช่น บทความของชูพินิจ เกษมณี (2526) เรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าแม้วขาว

Yao หรือ Mien

夷หรือเมี่ยน

ภาษา夷หรือเมี่ยนจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับมัง เรียกว่ากลุ่ม Hmong-Yao ประชากร夷ในประเทศไทยมีทั้งหมด 41,697 คน อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดคือ เชียงราย พะ夷 และน่าน (ทำเนียบชุมชนบ้านพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ กรมประชาสงเคราะห์) รหัสที่ผู้จัดให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Yao

จากการสำรวจและศึกษางานเขียนและงานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เมียน พบร่วมกันไม่มากนัก ผู้เขียนส่วนใหญ่มักศึกษาเรื่องของชาวเขาโดยรวม อย่างไรก็ตี มีงานที่นำเสนอในหลายชิ้นดังนี้

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตร่องชาวยาโดยทั่วไป (ST Yao ANGN) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง Etude ethnographique du groupe ethnique Yao en Thailande du nord ของ Chob Kacha-Ananda (1976) ชาวเขาเผ่าเย้า ของ โรงเรียนสังคมวิทยา กรมยุทธการทหาร(2518) ชาวเขาเผ่าเย้า ของ สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด(2520) เอกสารเรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเย้า ของ ขอบ คำอันนันต์ (2513) Thailand Yao ในหนังสือของ Lebar, Hickey and Musgrave (eds.) (1964) หนังสือของสมัย สุทธิธรรม (2530) เรื่องคนบันดอยเย้า

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Yao MS) ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวเย้าที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบ ชุมชนบ้านพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองสังเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับชาวเย้า ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับป่าชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาวเมียน ของ กลมธรรม ชื่นพันธุ์ (2539)

งานทางด้านประชากรศึกษาเมืองบ้าน ไม่มากนัก ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของชาวเขาเผ่าเย้า ในจังหวัดลำปาง ของ ชลิตา เกษประดิษฐ์ (2536) งานวิจัยเรื่อง โครงสร้างประชากรชาว夷า : การศึกษาเฉพาะกรณีของประชากร夷า บ้านชุมแหง อ่าม่องา จังหวัดลำปาง ของ ขอบ คำอันนันต์ (2522)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาว夷า ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง ก้าวตั้ง : การศึกษาเชิงพิธีกรรมวิเคราะห์ ศึกษากรณีหมู่บ้าน夷าหัวใจแม่ต้าย อ.เมือง จ.เชียงราย ของ จงห้าย ออมรพัฒนกุล เรื่อง สารทางการศึกษาในพิธีกรรมของชาวไทย ภูเขาเผ่าเมียน (เย้า) บ้านปากกลาง อ่าม่องบ้า จังหวัดน่าน ของ ศิริกา จรสangเพชร (2535) เรื่อง วัฒนธรรมลัมพันธ์ระหว่างชาวไทยภูเขา เผ่าเย้า-ไทย ของ สุทธิ จันทร์วงศ์(2531) งานวิจัยเรื่อง ระบบครอบครัวของ夷า ของคุณยิวจัยชาว夷า (2514)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Yao LC) มีมากพอสมควร ด้านภาษาที่สำคัญได้แก่ Yao-English Dictionary ของ S.J.Lombard(1968) รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษาเมืองและ夷าที่เกือบถูกต่อการศึกษา เรื่องระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทย ของสุริยา รัตนกุล (2514) วิทยานิพนธ์เรื่อง รูปภาษาที่ใช้ถังถึงตัวแสดงบทบาทในปริเจดเรื่องเล่าภาษาเมียน ของกนกมาภรณ์ มนิชา (2532) เรื่อง คำลักษณะนามในภาษาเมียน ของ นันทา กลั่นเมณี (2532) เรื่อง การถลักษณะในภาษาเมียน (ASPECT IN MIEN) ของ วิชัย กฤตประโยชน์ (2532) งานวิจัยเรื่อง วรรณยุกต์ในภาษา夷า ของ ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2532) เรื่องของการสื่อสารได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพสังคมเศรษฐกิจและพฤติกรรมการสื่อ สารของชาว夷า แม้ และถินในจังหวัด น่าน: ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนผลิตสื่อ เพื่อการเผยแพร่วัตกรรม ของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (2526) วิทยานิพนธ์เรื่อง วัฒนธรรมลัมพันธ์ระหว่างชาวไทยภูเขา เผ่าเย้า-ไทย ของสุทธิ จันทร์วงศ์ (2531) รายงานการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อประเพณีดั้งเดิมของชาว夷า เผ่าลือชอ เผ่ากะหรี่ยง ของ สถาบันวิจัยชาว夷า (2532)

งานทางด้านมนุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเย้าโดยทั่วไป(ST Yao ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบังตั้งนี้

-งานที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของชาวเย้า(ST Yao ANDR) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชนเผ่าเย้า ในภาคเหนือของประเทศไทย ของ ดันดูญา ติยาณ (2537) งานวิจัยเรื่อง เย้าไทย-เย้ากวังสี เสื้อผ้าและเครื่องประดับของ มงคล จันทร์บารุง (2534)

ข. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน

Chinese

จีน

ชาวจีนในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ได้ปรับตัวเข้ากับสังคมไทยโดยการแต่งงานกับคนไทย หรือรับวัฒนธรรมไทย-ภาษาไทย เป็นวัฒนธรรมหลัก-ภาษาสำคัญในชีวิตของตน ดังนั้น เมื่อเราพูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทย โดยทั่วไปจึงมักหมายถึงผู้ที่เป็นจีน-ไทย หรือ Sino-Thai นั่นเอง

กลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทยมีหลายกลุ่ม แบ่งตามภาษาที่พูดคือ แต่จีว กวางตุ้ง ไหหลำ และยกเกี้ยน จีนย่อ

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาจีนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านประวัติศาสตร์ นอกนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของชาวจีนโดยทั่วไป และเรื่องภาษาจีน รหัสที่ผู้จัดให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Ch

งานทางด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย(ST Ch HT) ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง Current Status of Chinese Minorities in Southeast Asia, Asian Survey ของ Chang (1973) วิทยานิพนธ์หลายเรื่อง เช่น การใช้แรงงานของชาวจีนในสังคมไทย พ.ศ. 2325-2453 ของ วิยะดา ทองมิตร(2527) Education as a Means for National Integration : Historical and Comparative Study of Chinese and Muslim Assimilation in Thailand ของ Kanniga Sachakul (1984) สมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ พ.ศ.2440-2488 ของประรณา โภเมน (2532) บทบาทของชนชั้นไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2367-2453) ของ กนิษฐา ไทรเดชรัตน์ (2534) บทบาทชาวจีนในหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตก พ.ศ. 2411-2475 ของนิวัตร ตันไฟศาลา (2534) พัฒนาการบทบาทของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน(2485-2535) ของ พรพรรณ เตียรักษ์กิจสกุล (2535) หนังสือเรื่อง สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ของพรนี ฉัตรพลรักษ์ (2529) ชาวจีนแต่จีวในประเทศไทยและในภูมิลำเนาเดิมที่เดชัน : ทำเรือชานโภ ค.ศ.1860-1949(พ.ศ.2403-2492) ของสุภารัตน์ จันทวนิช, สวีเล้าหลิน และคณะ (2539)

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวจีนโดยทั่วไป (ST Ch1 ANGN) ได้แก่ หนังสือ Thailand : its people, its society, its culture ของ Moore(1974) บทที่ว่าด้วย Chinese ในหนังสือของ Lebar, Hickey and Musgrave (eds.) (1964) บทที่ว่าด้วย Chinese ในหนังสือ Ethnographic Study Series : Minority

Groups in Thailand ของ CIAC and CRSS (1970) นอกจากนี้มีหนังสือ ตีงหนังเกี้ย ของ จิตรา ก่อหนันทเกี้ยวดี (2539)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้าย (ST Hm1 MI) ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง The Minority Groups of Yunnan and Chinese Political Expansion into Southeast Asia ของ Chang (1956)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย ได้แก่ หนังสือ ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ของ ชาจัดภัย บุรุษพัฒน์ และคณะ (2515) ชาวจีนในประเทศไทย ของ ชาจัดภัย บุรุษพัฒน์ และคณะ (2517) ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ของ ลิขิต ชีรเวศิน และคณะ(2521) บทความเรื่อง Current Status of Chinese Minorities in Southeast Asia ของ Chang(1973) วิทยานิพนธ์ เรื่อง สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีน ในสังคมไทยปัจจุบัน : การณ์ศึกษากลุ่มอนุรักษ์ นิยมในกรุงเทพมหานคร ของเตือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์ (2530) สมาคมจีนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษากรณี สมาคมจีนจังหวัดพิษณุโลกกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลปี พ.ศ. 2528 ของธรรม พุกจันทร์ (2532) แบบแผนการลงคะแนนเสียงชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตชุมชนหนาแน่น เขต 2 ของ รัชกรรณ นาพรพิพัฒน์ (2534) เชียงราย : การก่อตัวขององค์กรนำชาวจีนในสังคมไทย (พ.ศ. 2452-2460) ของ มนติรา เตชะมโนดม(2538) ที่เกี่ยวกับชาวจีนไทยแล้ว ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทของสมาคมให้หน้ากับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทย : การณ์ศึกษา โรงเรียนไทยแล้ว ของ สมเกียรติ ลิกขารักษ์สกุล (2537) หนังสือเรื่อง ลูกสาวเจกบ้านนอก ของ กิมหลัน (2538) ที่เกี่ยวกับจีนย่อได้แก่ สารนิพนธ์เรื่อง ชีวิตและความสัมพันธ์ของจีนย่อ หมู่บ้านหัวแม่ค่า ต.ป่าช้าง อ.แม่จัน จ.เชียงราย ของ ชนูชัย ดีเกคน์ (2518) วิทยานิพนธ์เรื่อง ผู้อพยพจีนคณะชาติในภาคเหนือ ของประเทศไทย ของ สุรเสฏฐ์ รามสมภพ(2519)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง พัฒนาการการดำเนินธุรกิจและการซื้อร่วมเอกสารกับธุรกิจแบบจีน : การณ์ศึกษาสองตระกูล ของ ศุภลักษณ์ พรกุลวัฒน์ (2538)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Sve LC) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน : การวิเคราะห์ทางอրรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ของ วนิดา เจริญคุณ (2531) ที่เกี่ยวกับภาษาไทยแล้ว ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่องระบบเสียงภาษาจีนไทยที่อ่านาภาษาสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของ อาทิตย์ โลตัติรัตนพันธ์(2529) ที่เกี่ยวกับภาษาจีนยกเกี้ยน ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง คำเรียกญาติภาษาจีนยกเกี้ยนในภาคใต้ของประเทศไทยและภาคปีนัง ของ ศุภมาส เอ่งฉ้วน (2536)

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทย

งานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ไทยในประเทศไทย เฉพาะการศึกษาในครั้งนี้รวมได้ทั้งสิ้น 370 เรื่อง แบ่งตามจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ได้ 19 กลุ่ม ได้แก่ ไทยลาว (ATL) ไทยคำ (Dam) ไทยเขิน (Khn) ลาวครัง (Khr) กะเลิง (Klg) ไทยลือ (Lue) ลาวแข้ง (Ngw) ญื้อ (Nyw) พวน (Phn) ผู้ไทย (Pth) แซก (Sak) โซ่ง (Sng) ไทยน่า (TYa) ไทยยวน (TYn) ไทยในญี่ (Yai) ยอง (Yng) โซย (Yoy) ลาวเวียง (Wia) และงานที่ศึกษาหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (Svo) แต่ละกลุ่มเหล่านี้ปรากฏเป็นจำนวนงานที่ศึกษามากน้อยต่างกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนงานการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทย (เรียงตามลำดับอักษรย่อภาษาอังกฤษ)

ลำดับที่	อักษรย่อ	ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน	ร้อยละ
1.	ATL	ไทยลาว	49	13.2
2.	Dam	ไทยคำ	13	3.5
3.	Khn	ไทยเขิน	4	1.1
4.	Khr	ลาวครัง	4	1.1
5.	Klg	กะเลิง	2	0.5
6.	Lue	ไทยลือ	50	13.5
7.	Ngw	ลาวแข้ง	3	0.8
8.	Nyw	ญื้อ (ญื)	7	2.0
9.	Phn	พวน	30	8.1
10.	Pth	ผู้ไทย	18	4.9
11.	Sak	แซก	8	2.2
12.	Sng	โซ่ง	45	12.2
13.	TYa	ไทยน่า	3	0.8
14.	TYn	ไทยยวน	3	0.8
15.	Yai	ไทยในญี่ (ชาน)	24	6.5

ลำดับที่	อักษรย่อ	ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน	ร้อยละ
16.	Yng	ยอง	9	2.4
17.	Yoy	โยย (ย้อย)	2	0.5
18.	Wia	ลาเวียง	3	0.8
19.	Sve	หลายกลุ่ม	93	25.1
รวม			370	100.00

จากตารางที่ 1 ทำให้เห็นภาพรวมของงานที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทยว่า มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์หล่ายกลุ่มเป็นจำนวนมากที่สุด (25.1%) รองลงมาเป็นการศึกษากลุ่มไทยลือ (13.5%) และไทยลา (13.2%) ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผู้ศึกษาให้มากพอสมควรซึ่งเป็นกลุ่มที่รู้จักกันดีในประเทศไทย ได้แก่ ช่อง พวน ไทยใหญ่(ชาน) ผู้ไทย และไทยคำกลุ่มที่เหลือนอกจากนี้มีการศึกษาค้นคว้าจำนวนไม่มากนัก แต่ก็ยังมีปรากฏอยู่เรื่อยมา ได้แก่ ยองແສก ญ้อ(ย้อ) ลาวครั้ง ไทยยวน ไทยเขิน กะเลิง ลาวເງົວ ไทยนาย่า โยย(ย้อย) และลาเวียง

งานการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทยทั้ง 19 กลุ่มดังกล่าว ปรากฏองค์ความรู้ตามหมวดหมู่ทางวิชาการที่กำหนดไว้ 15 หมวดหมู่ บางหมวดหมู่มีมาก บางหมวดหมู่มีน้อยและบางหมวดหมู่ไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาไว้เลย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงของความรู้ที่ปรากฏในงานการศึกษาและกิจกรรมพัฒนา (เรียงตามรหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ)

ลำดับที่	รหัส	ATL	Dam	Kin	Khr	Klg	Luq	Ngw	Phn	PTH	Sak	Sng	Tya	Tyq	Yai	Yng	Yoy	Wia	Sve	รวม	ร้อยละ	
1	ET	2	1			4		2					2	1		7	19			5.2		
2.	MS	1	1													1	2			0.5		
3.	HT	14		1		4			4		2	1	1	3			4	34		9.2		
4.	SS	6	1		1	3		1	2		4		1	1		3	22		6.0			
5.	EC				1									1			3		3	0.8		
6.	MI				3									1			1		1	1.6		
7.	PP																					
8.	EG																					
9.	HL	1														1	2			0.5		
10.	NT					1											1			0.3		
11.	LC	17	8	3	2	2	18	3	6	15	3	8	8	2	1	12	8	2	3	64	185	
12.	ED																	1	1	0.3		
13.	HP	1														2	3			0.8		
14.	TR					1			2					1			4			1.1		
15.	A N	2	1			6	1	2	1	5		2			4	24				6.5		
	ANGN					1								1			3	6		1.6		
	- ANBL	1																				
	- ANTR	3				8	3	19			1					3	6			9.2		
	- ANDR	1				3					1						5			1.4		
	- ANTN	1									1						2			0.5		
	- ANFR	1				3		1	1		2						8			2.2		
	- ANAR					2		1	1		3						7			1.9		
	- ANOT																2	2		0.5		
รวม	49	13	4	4	2	50	3	7	30	18	8	45	3	3	3	24	9	2	3	93	370	100.00